

Annual Report

รายงานประจำปี 2558

“พอช. มุ่งสร้างชุมชนเข้มแข็ง”

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
Community Organizations Development Institute (Public Organization)
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
Ministry of Social Development and Human Security

2 0 1 5

"พอช. มุ่งสร้างชุมชนเข้มแข็ง"

เป็นองค์กรมหาชนที่ทำงานเพื่อชุมชน

โดดเด่นด้านการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม

โดยให้ชุมชนเป็นแกนหลัก

ด้วยการส่งเสริมการเรียนรู้ให้ชุมชนมีบทบาทสำคัญ

ร่วมกับภาคประชาสังคมและภาคีต่างๆ ในท้องถิ่น

โดยใช้พื้นที่เป็นคลัง พอช.ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวย ประสาน สนับสนุน

ทั้งยังเปิดโอกาสให้ภาคีทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นหุ้นส่วน

เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้

อันนำไปสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันอย่างยั่งยืน

Annual Report 2015

รายงานประจำปี 2558

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
Community Organizations Development Institute (Public Organization)
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

CODI Annual Report 2015

Community Organizations Development Institute (Public Organization)

Contents / สารบัญ

06

สารจากรัฐมนตรี

ว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

08

สารจาก

ประธานกรรมการ

(นายสมพร ไร่บางยาง)

10

สารจากผู้อำนวยการ

(นายพลกร วงศ์ทองแก้ว)

12

คณะกรรมการ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

22

แนะนำองค์กร

35

ยุทธศาสตร์

การดำเนินงาน

พ.ศ. 2558-2560

32

นโยบายคณะกรรมการสถาบันฯ

เพื่อการพัฒนาชุมชน

41 ผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ 2558

43 1. งานตามภารกิจหลักและนโยบายการพัฒนาองค์กรชุมชน

- 1.1 พื้นที่รุดรรมชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง
- 1.2 แผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
- 1.3 ข้อมูลสารสนเทศสู่องค์ความรู้และการสื่อสาร
- 1.4 คุณภาพชีวิตและความเข้มแข็งของขบวนองค์กรชุมชน
- 1.5 พลังเครือข่ายภาคีพัฒนาขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
- 1.6 ความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน
- 1.7 การบริหารจัดการองค์กรสู่ธรรมาภิบาล

81 2. งานตามนโยบายรัฐบาล

- 2.1 การพัฒนาความมั่นคงที่อยู่อาศัยคนจนในชุมชนแออัด "โครงการบ้านมั่นคง"
- 2.2 โครงการบ้านมั่นคงชนบทเพื่อผู้ยากจนและค้อยโอกาสในชนบท
- 2.3 การพัฒนาสวัสดิการชุมชน

95 3. งานตามพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการชุมชน พ.ศ. 2551

103 คำรับรองการปฏิบัติงาน ประจำปีงบประมาณ 2558

107 รายงานสถานะการเงิน ประจำปีงบประมาณ 2558

119 ภาคผนวก

- 25 ปี การต่อสู้เพื่อป่าของคนบ้านเหล่าเหนือ สู้ต้นแบบตำบลรูปธรรมการพัฒนา ดิน น้ำ ป่า สวัสดิการ ที่อยู่อาศัย โดยชุมชนท้องถิ่น
- ตำบลประคูนี้นบูรณาการทุนในตำบลสร้างความมั่นคง เศรษฐกิจฐานราก
- บางบัวโมเดล : ต้นแบบการแก้ปัญหาชุมชนริมคลอง
- "กินอิ่ม นอนอุ่น ทุนมี หนี้ลค" ที่สุรินทร์
- คันหยงโป การพัฒนาเพื่อรักษาทะเลและชุมชน

สารจาก...

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

นโยบายรัฐบาลปัจจุบัน ได้ให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเป็นธรรมในสังคม การสร้างโอกาสการเข้าถึงสวัสดิการสังคมและที่อยู่อาศัย โดยกำหนดการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยเป็นนโยบายเร่งด่วน และสั่งการให้แก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยทั่วประเทศอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ตามข้อสั่งการนายกรัฐมนตรี (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) ในคราวประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2558 เรื่องการขับเคลื่อนด้านที่อยู่อาศัย โดยมอบหมายให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย

ในปี 2558 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้มอบหมายให้ การเคหะแห่งชาติ (กคช.) และสถาบันฯ (พอช.) ร่วมกันจัดทำ “แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่อาศัย 10 ปี (พ.ศ. 2559-2568)” ซึ่งเป็นการบูรณาการการดำเนินงานร่วมระหว่าง 3 หน่วยงาน ภายใต้กระทรวงการพัฒนาสังคมฯ ได้แก่ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ การเคหะแห่งชาติ และสถาบันฯ มีเป้าหมายรวม 2,725,924 ครั้วเรือน โดยในส่วนของสถาบันฯ มีเป้าหมายดำเนินการ จำนวน 1,044,510 ครั้วเรือน ภายใต้แผนพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท ประกอบด้วย 4 โครงการหลัก คือ (1) โครงการแก้ไขปัญหาชุมชนแออัด “บ้านมั่นคง” (2) โครงการ

พล.ต.อ.

(อคุลย์ แสงสิงแก้ว)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

พัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง (3) โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไร้บ้าน และ (4) โครงการบ้านพอเพียงชนบท

ตลอดปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. ได้สนับสนุนการพัฒนาความเข้มแข็งองค์กรชุมชน ทั้งที่เป็นภารกิจตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันฯ และภารกิจตามกฎหมาย เกิดผลสำเร็จในงานที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง เป็นการดำเนินงานพัฒนาที่ชุมชนและท้องถิ่นเป็นตัวตั้งและมีบทบาทสำคัญภายใต้ความหลากหลายทางวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น จนเกิดรูปธรรมความสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ สร้างความเชื่อมั่นต่อชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานและสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในชีวิต ประกอบด้วย 1) การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของชุมชนแออัด และมีรายได้น้อย ภายใต้โครงการ “บ้านมั่นคง” โดยสนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ 58 จังหวัด 63 เมือง 169 โครงการ ใน 230 ชุมชน ผู้รับผลประโยชน์ 12,708 คน 2) การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยเพื่อคนยากจนที่บุกรุกที่ดินสาธารณะ จังหวัดปทุมธานี “ปทุมธานีโมเดล” มีการลงนามบันทึกความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน 9 หน่วยงาน เพื่อสร้างเจตนารมณ์ร่วมกันในการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยเพื่อคนยากจนที่บุกรุกที่ดินสาธารณะจังหวัดปทุมธานี 3) การพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง มีเป้าหมายดำเนินการระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2559 - 2561) ครอบคลุมพื้นที่ 2 คลอง คือ คลองลาดพร้าว และคลองเปรมประชากร โดยนายกรัฐมนตรี ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยชุมชนรुकล้ำคูคลอง มีพลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ

รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ เป็นรองประธานฯ พร้อมทั้งมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ในการส่งเสริมให้ผู้มีรายได้น้อยได้มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง และมีความมั่นคงในการอยู่อาศัยภายใต้สภาพแวดล้อมที่ดีและมีคุณภาพ

พร้อมกันนี้รัฐบาลได้มีนโยบายเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก โดยจัดเพิ่มงบประมาณไปที่พื้นที่หมู่บ้านและตำบล รวมทั้งการส่งเสริมการทำงานในรูปแบบ “ประชารัฐ” คือ ประชาชนร่วมกับรัฐบาล ตามที่ท่านนายกรัฐมนตรีได้ประกาศไปเมื่อวันที่ 20 กันยายนที่ผ่านมา และรองนายกรัฐมนตรี นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ ได้มอบหมายให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และสถาบันฯ เข้าร่วมในการขับเคลื่อนประชารัฐกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากดังกล่าวด้วย เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็งจะนำไปสู่การสร้าง ความมั่นคงของมนุษย์ด้วยเช่นกัน

การดำเนินงานของสถาบันฯ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาในเชิงคุณภาพภายใต้ยุทธศาสตร์พื้นที่เป็นตัวตั้ง โดยใช้สภาองค์กรชุมชน และงานเชิงประเด็นเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็ง เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งในระดับครัวเรือน องค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน ซึ่งงานดังกล่าวยังคงสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ คือ “มุ่งสู่สังคมคุณภาพ บนพื้นฐานความรับผิดชอบร่วมกัน” ดังเจตนารมณ์ที่ว่า “ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรม พัฒนาสังคมร่วมกันอย่างยั่งยืน” และสามารถทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ในนามของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่กำกับดูแลสถาบันฯ ขอขอบคุณคณะกรรมการสถาบันฯ คณะทำงานของชุมชนในทุกประเด็นงาน หน่วยงานพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชน สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พี่น้องเครือข่ายองค์กรชุมชน ทั้งเมืองและชนบท ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของสถาบันฯ ที่ได้ร่วมกันทำงาน เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนในทุกมิติ

“ พอช.
มุ่งสร้างชุมชนเข้มแข็ง ”

สารจาก...

ประธานกรรมการ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

เพื่อให้การดำเนินงานของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) บรรลุผลตามภารกิจในการสนับสนุนการพัฒนาองค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน ซึ่งมีหลักการทำงานสำคัญ คือ การพัฒนาโดยชุมชนเป็นแกนหลัก เป็นการสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้มีบทบาทหลักในการวางแผนพัฒนาและดำเนินการตามแผนพัฒนาชุมชน ภายใต้การสนับสนุนและร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคีพัฒนา ซึ่งสถาบันฯ มีบทบาทสำคัญในการจัดกระบวนการพัฒนาในรูปแบบที่หลากหลาย

ปี พ.ศ. 2558 คณะกรรมการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ได้มีการสัมมนาจัดทำ “นโยบายเพื่อการพัฒนาชุมชน” โดยการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์กรทั้งผู้นำชุมชนองค์กรชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิและภาคีเครือข่ายการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เป็นนโยบายที่เกิดจากการ “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ” อย่างแท้จริง และได้กำหนดเป็นนโยบายของคณะกรรมการสถาบันฯ เพื่อการพัฒนาชุมชนที่จะดำเนินการในระยะ 3 ปี เพื่อ “ขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ 2575 ชุมชนท้องถิ่นไทยมีความเข้มแข็งเต็มพื้นที่” โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง สู่การจัดการตนเองในช่วง 3 ปีข้างหน้า(พ.ศ. 2558-2560) ให้มีความ “มั่นคงและยั่งยืน” และนโยบายดังกล่าว ใช้เป็นแนวทางการขับเคลื่อนงาน ทั้งส่วนงานระดับพื้นที่และส่วนกลาง

(นายสมพร ไร่บางยาง)

ประธานกรรมการ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

รวมทั้งใช้ประกอบบทบทวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการขององค์กร โดยมุ่งหวังว่านโยบายจะขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และคาดหวังว่าจะเป็นประโยชน์ต่อขบวนการองค์กรชุมชนและภาคีพัฒนา เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร “เป็นองค์กรของประชาชนที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งของสังคมจากฐานราก ด้วยพลังองค์กรชุมชนและประชาสังคม”

“ต้องการเห็นความเข้มแข็งของชุมชนฐานล่าง ทั้งเชิงพลังเชิงปัญญา แข็งแกร่งอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ทั้งร่างกาย ปัญญา ความรู้ ความคิด ความอ่าน ยกระดับไปสู่การจัดการตนเอง เป็นพลังของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่เข้ามามีส่วนร่วม มีความเป็นเจ้าของ มีความรักสามัคคีกัน รู้จักส่งเสริมคนดีเข้ามาเป็นผู้ปกครองนั่นคือสิ่งที่อยากเห็นชาวบ้านต้องพัฒนาจากความเป็นราษฎรไปสู่ความเป็นพลเมืองให้ได้ การจัดการตนเองคือ การที่เราได้แสดงพลังของการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้อย่างสมบูรณ์ เป็นพลังที่เราสามารถจัดการได้เอง”

คณะกรรมการสถาบันฯ มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาขบวนการองค์กรชุมชนและการดำเนินงานของสถาบันฯ สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ภายใต้นโยบายสำคัญ 7 ด้าน คือ 1) การพัฒนาพื้นที่รูปธรรมชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองเพื่อเป็นพลังสู่การเปลี่ยนแปลงและขยายผลการพัฒนา 2) การพัฒนาแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างมี “ดุลยภาพ” และยั่งยืน 3) การยกระดับการใช้ข้อมูลสารสนเทศสู่องค์ความรู้ เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและการสื่อสารเพื่อสร้างการ

เปลี่ยนแปลง 4) การพัฒนาคุณภาพคนสู่ความเป็นพลเมือง และสร้างความเข้มแข็งของขบวนการองค์กรชุมชน 5) การผนึกพลังเครือข่ายภาคีพัฒนาในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น 6) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน และ 7) การบริหารจัดการองค์กรสู่ธรรมาภิบาล

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน เป็นหน่วยงานที่หนุนเสริมให้ภาคประชาชนมีความเข้มแข็ง ทั้งเรื่องการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาภายใต้โครงการ “บ้านมั่นคง” การพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าว และเจ้าพระยา รวมถึงการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการจัดตั้งตั้งสภาองค์กรชุมชน และการจัดสวัสดิการชุมชน โดยชุมชนเป็นแกนหลัก พร้อมทั้งสร้างความร่วมมือในการทำงานร่วมกับภาคส่วนอื่นๆ เพื่อก่อให้เกิดความเข้มแข็ง และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งๆ ขึ้น โดยมุ่งเน้นหลักการดำเนินงานที่สำคัญคือ การเสริมศักยภาพและความสามารถของขบวนการองค์กรชุมชนระดับพื้นที่ ทั้งระบบการบริหารจัดการชุมชน และระบบการบริหารขบวน อันหมายรวมถึงการพัฒนาคน องค์กร และความรู้ เพื่อรู้เท่าทันตนเองและการเปลี่ยนแปลง มีทิศทางเป้าหมายการจัดการร่วม ทั้งชุมชน ท้องถิ่น ท้องที่ ภาคี รวมถึงการสื่อสารเพื่อยกระดับไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในการหนุนเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของสังคมจากฐานรากต่อไป

“พอช.
มุ่งสร้างชุมชนเข้มแข็ง”

สารจาก...

ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

ปี พ.ศ. 2558 ถือเป็นปีที่ขบวนการองค์กรชุมชนและสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) มีแนวคิดและทิศทางสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาของประเทศ และสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายใต้สังคมใหม่หลากหลายมิติ อันนำมาสู่การพัฒนาเป็นนโยบายของสถาบันฯ เพื่อการพัฒนาขบวนการองค์กรชุมชน ซึ่งจะดำเนินการในระยะ 3 ปี ภายใต้การบริหารและกำกับดูแลของคณะกรรมการสถาบันฯ เพื่อ “ขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ 2575 ชุมชนท้องถิ่นไทยมีความเข้มแข็งเต็มพื้นที่” โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งจัดการตนเองได้ รวมทั้งได้มีการเชื่อมโยงงานปฏิรูปประเทศไทย เพื่อ “ยกระดับการขับเคลื่อนชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองสู่การปฏิรูปประเทศ

จากฐานล่าง” อันนำมาสู่การจัดทำข้อเสนอและขับเคลื่อน การปฏิรูปที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน รวมถึงการจัดทำ ข้อเสนอภาคประชาชนบรรจุในรัฐธรรมนูญในช่วงที่ผ่านมา “ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิรูป จุดมุ่งหมาย ที่สำคัญของสถาบันฯ ในวันนี้คือ การทำให้ชุมชน ฐานรากมีความเข้มแข็ง เกิดการเกาะเกี่ยวของชุมชน ท้องถิ่นในระดับฐานล่าง เพื่อสร้างพลังในการแสดง ความสามารถ ความคิดเห็นต่างๆ ในการมีส่วนร่วม ของการปฏิรูปประเทศ เราค่อยๆ ขยับจากจุดเล็กๆ เป็นระบบที่ค่อยเรียนรู้และกระจายออกไป ทำให้เกิด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์สร้างเครือข่ายระหว่างกัน”

การดำเนินงานของสถาบันฯ ในปีนี้ มุ่งเน้นการพัฒนา โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง สนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นมีระบบ ที่พัฒนาไปสู่การจัดการตนเอง โดยมีสภาองค์กรชุมชน ตำบลและเครือข่ายองค์กรชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการ ขับเคลื่อน ตลอดจนเชื่อมประสานความร่วมมือกับชุมชน ท้องถิ่นและภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนความเข้มแข็ง ขององค์กรชุมชน นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง และนโยบาย นอกจากนี้สถาบันฯ ได้สนับสนุนการพัฒนา และยกระดับพื้นที่ปฏิบัติการเป็นพื้นที่รูปธรรมต้นแบบ ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ของชุมชนท้องถิ่นและการผลักดันเชิงนโยบาย ก่อให้เกิด พื้นที่รูปธรรมชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง ดังนี้ 1) พื้นที่ รูปธรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชน 154 ตำบล มีการจัดตั้งกลไกคณะทำงานเศรษฐกิจและทุนชุมชน ในพื้นที่ จัดทำฐานข้อมูลกลุ่ม โดยใช้ฝั่งตำบล/หมู่บ้าน เป็น เครื่องมือในการวิเคราะห์บริบทของพื้นที่และทุนเดิมของ ชุมชนสู่การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน นอกจากนี้ยังเกิดพื้นที่รูปธรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชน ในลักษณะต่างๆ หลากหลายรูปแบบตามบริบทและความ ต้องการของคนในพื้นที่ 2) พื้นที่รูปธรรมการแก้ไขปัญหา และการจัดการที่ดิน 157 ตำบล มีการเชื่อมโยงและ

Plakorn Wongkongsak

(นายพลากร วงศ์กองแก้ว)

ผู้อำนวยการ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

สร้างความเข้าใจกับผู้ประสบความเดือดร้อนด้านที่ดิน การจัดทำข้อมูล ผังตำบลในการแก้ไขปัญหาที่ดิน จัดการทรัพยากร พร้อมทั้งสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนที่ดินในตำบล โดยแต่ละพื้นที่มีการดำเนินงานตามบริบทและสภาพปัญหาของพื้นที่ ก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพพื้นที่ปฏิบัติการและยกระดับเป็นพื้นที่รูปธรรมต้นแบบในการแก้ไขปัญหาและการจัดการที่ดิน และเชื่อมโยงสู่ระดับจังหวัด 3) พื้นที่รูปธรรมการพัฒนาที่อยู่อาศัย 58 จังหวัด 63 เมือง เป็นการพัฒนาความมั่นคงที่อยู่อาศัยคนจนในชุมชนแออัด “โครงการบ้านมั่นคง” โดยสนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ 58 จังหวัด 63 เมือง 169 โครงการ ใน 230 ชุมชน ผู้รับผลประโยชน์ 12,708ครัวเรือน มีการลงนามบันทึกความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน 9 หน่วยงาน เพื่อสร้างเจตนารมณ์ร่วมกันในการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยเพื่อคนยากจนที่บุกรุกที่ดินสาธารณะจังหวัดปทุมธานี “ปทุมธานีโมเดล” สำหรับ “การพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง” มีการสำรวจข้อมูลชุมชนแออัดที่บุกรุกริมคลองลาดพร้าว และคลองเปรมประชากร จำนวน 66 ชุมชน 9,981 หลังคาเรือน โดยมีการหารือและประชุมร่วมกับกรุงเทพมหานคร และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อประสานความร่วมมือในการดำเนินการ ซึ่งได้มีการประสานสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 8 แห่ง ในการศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการอาศัยอยู่ริมคลอง พร้อมทั้งประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับชุมชน จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์และสหกรณ์ เป็นต้น

ด้านการจัดสวัสดิการชุมชน มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล/เมืองทั่วประเทศ ปัจจุบันมีกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล/เมือง จำนวน 6,009 กองทุน สมาชิกกองทุนรวม 5,388,898 ราย เงินกองทุนรวม 10,957.01 ล้านบาท ประกอบด้วย เงินสมทบสวัสดิการจากสมาชิก 7,084.54 ล้านบาท (ร้อยละ 65) เงินสมทบจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 547.23 ล้านบาท (ร้อยละ 5) เงินสมทบจากรัฐบาลผ่านสถาบันฯ และหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ 2,357.63 ล้านบาท (ร้อยละ 21) นอกจากนี้ยังมีเงินจากแหล่งอื่นๆ เช่น ภาคเอกชน เงินบริจาค เป็นต้น จำนวน 967.60 ล้านบาท (ร้อยละ 9)

ด้านการส่งเสริมจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 จนถึงปัจจุบัน (ณ เดือนกันยายน 2558) มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลรวมทั้งสิ้น 4,902 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 62.65 ของจำนวนตำบล/เทศบาล/เขตทั่วประเทศ จำนวนสมาชิก รวม 159,380 คน 114,865 องค์กร

สถาบันฯ สนับสนุนให้ขบวนองค์กรชุมชนจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ที่ครอบคลุมทุกมิติทั้งด้านการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ทั้งแผนพัฒนาตำบล และจังหวัด เพื่อให้คนในชุมชนได้เห็นเป้าหมายการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นร่วมกัน โดยใช้แผนเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนงานพัฒนาที่จะทำให้ชุมชน

ท้องถิ่นมีความมั่นคงและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ในรอบปีที่ผ่านมา สถาบันฯ มีการปรับระบบและโครงสร้างการบริหารองค์กรคือ การปรับระบบการทำงานและจัดทีมทำงาน ส่วนกลาง เพื่อสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่รูปธรรมและเกิดแผนการทำงานทั้งระดับตำบลและจังหวัด พร้อมทั้งจัดทีมทำงานในส่วนของสำนักงานเงินและบัญชี สนับสนุนการดำเนินงานด้านการเงินของสำนักงานภาค รวมถึงเพิ่มภารกิจงานสนับสนุนความร่วมมือภาคีพัฒนาและประชาสังคมในสำนักผู้อำนวยการ อันเป็นภารกิจสำคัญตามพระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งสถาบันฯ พร้อมทั้งปรับโครงสร้างการบริหารองค์กร ให้มีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย โดยเพิ่มภารกิจศูนย์ปฏิบัติการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (ศปก.พอช.) มีบทบาทในการประสานงานกับศูนย์ปฏิบัติการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (ศปก.พม.) รวมถึงการพัฒนาระบบบริหารจัดการ เพื่อหนุนเสริมขบวนองค์กรชุมชนท้องถิ่น และสถาบันฯ เพื่อนำไปสู่ “ชุมชนท้องถิ่นไทยมีความเข้มแข็งสู่การจัดการตนเอง” ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนากระบวนการสื่อสารเสนอเหตุสุดจรรยาบรรณและการสื่อสาร เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นและภาคีพัฒนาสามารถเข้าถึงและเลือกใช้ความรู้และเทคโนโลยีได้อย่างคุ้มค่าและเหมาะสม การพัฒนาคุณภาพคนและความเข้มแข็งของขบวนองค์กรชุมชน เช่น การพัฒนาผู้นำและคนในขบวนองค์กรชุมชน ในเวทีผู้นำชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง ร่วมกับ สสส. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากพื้นที่รูปธรรม โครงการอบรมผู้นำ-นำการเปลี่ยนแปลง (LFC) ร่วมกับมูลนิธิสัมมาชีพและสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ การพัฒนาทักษะขบวนองค์กรชุมชนให้สามารถสื่อสารงานพัฒนาของตนเองได้ โดยการอบรมการจัดทำวิดีโอสั้น “1 Clip 4 chang” และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสถาบันฯ การดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมา ก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาคนทำงานผ่านกระบวนการ “เรียนรู้ท่ามกลางการปฏิบัติการ” อาทิ การแก้ปัญหาภัยพิบัติแผ่นดินไหวสู่การพัฒนากระบวนการทำงาน “ปฏิบัติการชุมชนแนวใหม่” หรือที่เรียกว่า “วาวีโมเดล” เป็นต้น สถาบันฯ เองได้มีการจัดความสัมพันธ์การทำงานร่วมกันระหว่างขบวนองค์กรชุมชน สถาบันฯ และภาคีพัฒนาในการหนุนเสริมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและผลักดันเชิงนโยบาย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ขอขอบคุณทุกท่าน ทุกหน่วยงานที่มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น จัดการตนเอง ซึ่งเป็นรากฐานการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย และหวังว่าจะได้ร่วมกันสนับสนุนให้ขบวนองค์กรชุมชน และประชาสังคม สามารถทำงานอย่างมีพลังร่วมกันในปีต่อไป

คณะกรรมการ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

1	2
3	4
5	6

1. นายสมพร ใ้บบางยาง
ประธานกรรมการสถาบันฯ
2. ศาสตราจารย์สุริชัย หวันแก้ว
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
3. นางสาวสมสุข บุญยะบัญชา
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
4. ว่าที่ร้อยตรี ศรีณย์ สมานพันธ์
ผู้แทนกระทรวงการพัฒนาสังคม
และความมั่นคงของมนุษย์
กรรมการส่วนราชการ
5. นางชุตินาฏ วงศ์สุบรรณ
ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
กรรมการส่วนราชการ
6. นางสาวบัณฑิตโฉม แก้วสอาด
ผู้แทนสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
กรรมการส่วนราชการ

“พอช.

มุ่งสร้างชุมชนเข้มแข็ง

”

คณะกรรมการ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

- 7. นายอาจณรงค์ สัตยพานิช
ผู้แทนกรรมการพัฒนาชุมชน
กรรมการส่วนราชการ
- 8. นายสมคิด สิริวัฒนกุล
กรรมการผู้แทนองค์กรชุมชน
- 9. นายเจษฎา มิ่งสมร
กรรมการผู้แทนองค์กรชุมชน
- 10. นางละออ ชาญกาญจน์
กรรมการผู้แทนองค์กรชุมชน
- 11. นายพลกร วงศ์ทองแก้ว
ผู้อำนวยการ
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

7	8
9	10
11	

ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

1	2
3	4
5	

1. นายวิชล มั่นสเอื้อศิริ
2. นายกิตติศักดิ์ สินธุวนิช
3. นายแก้ว สังข์ชู
4. นายสุรินทร์ กิจนิตย์ชีว์
5. รศ.ปาริชาติ วลัยเสถียร

“พอช.
มุ่งสร้างชุมชนเข้มแข็ง”

ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

- 6. นางมุกดา อินต๊ะสาร
- 7. นายสมศักดิ์ คำทองคง
- 8. นายสนธิรัตน์ สนธิจิรวงศ์
- 9. นายโชคชัย ลิ้มประดิษฐ์
- 10. นายธวัชชัย พักอังกูร

	6
7	8
9	10

คณะผู้บริหาร

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

1. นายพลากร วงศ์กองแก้ว
ผู้อำนวยการ
2. นายสมชาติ ภาரசุวรรณ
รองผู้อำนวยการ
3. นางสาวพรรณทิพย์ เพชรมาก
รองผู้อำนวยการ
4. นางสาวกนิษฐา ปรีชาพิชกุลปต์
ผู้ช่วยผู้อำนวยการ
5. นางศมนีย์ มหัทธนะสมบุรณ์
ผู้ช่วยผู้อำนวยการ

1	2
3	4
5	

“ พอช.
มุ่งสร้างชุมชนเข้มแข็ง ”

คณะผู้บริหาร

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

- 6. นายอัมพร แก้วหนู
ผู้ช่วยผู้อำนวยการ
- 7. นางนิภาภัทร์ มลิตทอง
ผู้ช่วยผู้อำนวยการ
- 8. นายธีรพล สุวรรณรุ่งเรือง
ผู้ช่วยผู้อำนวยการ
- 9. นายปฏิภาณ จุมผา
ผู้ช่วยผู้อำนวยการ
- 10. นายสุพัฒน์ จันทนา
ผู้ช่วยผู้อำนวยการ

	6
7	8
9	10

ผู้จัดการสำนักงานภาค และหัวหน้าสำนัก กลุ่มงานพื้นที่

1. นายธนภณ เมืองเฉลิม
รักษาการผู้จัดการสำนักงาน
ภาคเหนือตอนบน
2. นายชัยวิษณุภณ ตั้งกิจ
ผู้จัดการสำนักงาน
ภาคเหนือตอนล่าง
3. นายธีรพงศ์ พร้อมพอชื่นบุญ
ผู้จัดการสำนักงานภาคกลาง
4. นายวิชัย นะสุวรรณโน
ผู้จัดการสำนักงานภาคตะวันตก
5. นางวัชรา สงมา
ผู้จัดการสำนักงาน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
6. นายวิเชียร พลสยาม
ผู้จัดการสำนักงาน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

1	2
3	4
5	6

“พอช.
มุ่งสร้างชุมชนเข้มแข็ง”

ผู้จัดการสำนักงานภาค และหัวหน้าสำนัก กลุ่มงานพื้นที่

7. นางสาวเฉลิมศรี ระคาภูล
ผู้จัดการสำนักงาน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้
8. นายสยาม นนธ์คำจันทร์
ผู้จัดการสำนักงาน
ภาคกรุงเทพฯ และปริมณฑล
9. นางสุภาณีตร จุมผา
ผู้จัดการสำนักงานภาคตะวันออก
10. นายสุวิวัฒน์ คงแป้น
ผู้จัดการสำนักงานภาคใต้ตอนบน
11. นางทิพวรรณ หัวหิน
ผู้จัดการสำนักงานภาคใต้ตอนล่าง

	7
8	9
10	11

ผู้จัดการสำนักงานภาค และหัวหน้าสำนัก กลุ่มงานสนับสนุนการเชื่อมโยงขบวนและพัฒนาศูนย์ชุมชน

1. นางสาวรัชรา เอียดศิริพันธ์
หัวหน้าสำนักสนับสนุน
ขบวนองค์กรชุมชน
2. นางสาวสุมล ยางสูง
ผู้จัดการสำนักงานบ้านมั่นคง
3. นายสมชาติ ภาระสุวรรณ
รองผู้อำนวยการ ปฏิบัติหน้าที่
ในตำแหน่ง หัวหน้าสำนักสนับสนุน
สภาองค์กรชุมชน และหัวหน้า
สำนักสื่อสารการพัฒนา

1
2
3

“พอช.
มุ่งสร้างชุมชนเข้มแข็ง”

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

CODI Annual Report 2015
Community Organizations Development Institute
(Public Organization)

CODI Annual Report 2015
รายงานประจำปี พ.ศ. 2558

แนะนำองค์กร

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

CODI Annual Report 2015
Community Organizations Development Institute
(Public Organization)

ความเป็นมา

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เป็นหน่วยงานของรัฐรูปแบบใหม่ จัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ซึ่งประกาศในพระราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2543 โดยการรวมสองหน่วยงานคือ สำนักงานกองทุนพัฒนาชนบทและสำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง สถาบันฯ เริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2543

องค์การมหาชน เป็นหน่วยงานของรัฐรูปแบบพิเศษที่ออกแบบมาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการสาธารณะ จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542 การจัดตั้งองค์การมหาชนแต่ละองค์กร รัฐบาลจะตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีกระทรวงนั้นๆ มีคณะกรรมการเป็นกลไกการบริหารที่กำกับเชิงนโยบายและทิศทางขององค์กร โดยมีผู้อำนวยการเป็นผู้บริหารสูงสุดขององค์กร

CODI Annual Report 2015
รายงานประจำปี พ.ศ. 2558

วัตถุประสงค์

CODI Annual Report 2015
รายงานประจำปี พ.ศ. 2558

- สนับสนุนและให้ความช่วยเหลือแก่องค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชน เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การพัฒนาอาชีพ การเพิ่มรายได้ การพัฒนาที่อยู่อาศัย การพัฒนาสิ่งแวดล้อม การพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกชุมชนเมืองและชนบท โดยยึดหลักการพัฒนาแบบองค์รวมหรือบูรณาการ บนหลักการพัฒนาที่สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมเป็นแนวทางสำคัญ ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและประชาสังคม
- สนับสนุนและให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน
- สนับสนุนและให้การช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาองค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน ตลอดจนการประสานสนับสนุนเพื่อให้เกิดการช่วยเหลือดังกล่าวจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน
- ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างความร่วมมือขององค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน ในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศ

กิจกรรมและโครงการพัฒนาสำคัญ

สถาบันฯ ดำเนินงานตาม **อำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันฯ ตามกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและตามนโยบายของรัฐบาล** ในแต่ละช่วงเวลา โดยใช้กิจกรรมและโครงการพัฒนาต่างๆ เป็น **เครื่องมือสำคัญ** ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรชุมชน ซึ่งเป็นภารกิจหลักของสถาบันฯ มีกิจกรรมและโครงการสำคัญดังนี้

1. โครงการบ้านมั่นคง

เริ่มดำเนินการในปี 2546 เพื่อสร้างความมั่นคงในที่ดินและที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยในชุมชนแออัดทั่วประเทศ โดยสนับสนุนการสำรวจ การออกแบบผังชุมชน งบประมาณการปรับปรุงสาธารณูปโภคและสินเชื่อเพื่อจัดหาที่ดินและที่อยู่อาศัย กระบวนการทำงานเน้นให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทหลักในการแก้ปัญหา โดยแก้ปัญหาทั้งเมือง (City-wide scale) ไม่ใช่เฉพาะจุดใดจุดหนึ่ง

2. สวัสดิการชุมชน

เริ่มดำเนินการสนับสนุนกองทุนผู้สูงอายุระดับจังหวัดในปี 2545 และกองทุนสวัสดิการระดับตำบล/เมืองในปี 2548 เพื่อจัดสวัสดิการชุมชนทุกประเภทให้กับคนทุกกลุ่มในชุมชน โดยองค์กรชุมชนบริหารจัดการกองทุนด้วยตนเอง เงินกองทุนมาจากการสมทบของสมาชิก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากองค์กรชุมชน จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการสมทบจากรัฐบาลในส่วนกลาง แนวคิดสำคัญของสวัสดิการชุมชนคือ **"ให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี"**

3. การแก้ปัญหาที่ดินและบ้านมั่นคงชนบท

เริ่มดำเนินการในปี 2547 โดยสนับสนุนให้ชุมชนวางแผนแก้ปัญหาความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินในพื้นที่ชนบทร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรชุมชนเป็นผู้จัดทำข้อมูล แผนที่และสำรวจข้อมูลครัวเรือนที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนด้วยตนเอง แล้วเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องแก้ปัญหาตามกระบวนการ บางชุมชนมีการจัดผังชุมชนและสร้างชุมชนใหม่ จึงเรียกว่าเป็นโครงการบ้านมั่นคงชนบท

4. การพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชน

สนับสนุนการพัฒนาาระบบทุนชุมชนให้เกิดการเชื่อมโยงทุนชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งจัดการตนเองได้ พัฒนาระบบการบริหารจัดการที่ดีขององค์กรการเงินและทุนชุมชน การแก้ปัญหานี้สินโดยองค์กรการเงินและการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในการแก้ปัญหาชุมชนท้องถิ่น

5. สภาพองค์กรชุมชนตำบล

โดยสถาบันฯ มีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งและพัฒนา กิจกรรมของสภาพองค์กรชุมชน รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่ในเรื่องอื่นๆ ที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ.สภาพองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 เพื่อให้องค์กรชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถใช้สภาพองค์กรชุมชนตำบลเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงภาคีพัฒนา ต่างๆ ในพื้นที่มาทำงานร่วมกันสู่พื้นที่จัดการตนเอง

6. การฟื้นฟูชุมชนประสบภัย

ให้การช่วยเหลือชุมชนที่ประสบภัยพิบัติในด้านต่างๆ มาตั้งแต่ปี 2548 เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย โคลนถล่ม สึนามิ ฯลฯ โดยสนับสนุนให้ผู้ประสบภัย หรือเจ้าของปัญหามีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการภัยพิบัติในระยะต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องการจัดการที่อยู่อาศัยชั่วคราว การฟื้นฟูชุมชนหลังภัยพิบัติและการวางแผนรับมือภัยพิบัติโดยองค์กรชุมชน

7. ระบบข้อมูลและการสื่อสารชุมชน

สนับสนุนให้องค์กรชุมชนมีระบบข้อมูลชุมชนระดับตำบลและจังหวัด เพื่อสนับสนุนการทำงานพัฒนาชุมชน ให้มีการจัดทำข้อมูลของตนเองในทุก ประเด็นงาน เช่น ข้อมูลผู้เดือดร้อนกรณีปัญหาที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย ผู้ประสบ ภัยธรรมชาติ ข้อมูลองค์กรชุมชนในท้องถิ่น ฯลฯ สนับสนุนการสื่อสารและ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านเว็บไซต์ชุมชน วิทยุชุมชน และสื่อประเภทอื่นๆ รวมทั้งพัฒนาระบบการสื่อสารและทีมสื่อสารของขบวนองค์กรชุมชน

8. การจัดการความรู้

สนับสนุนให้เครือข่ายองค์กรชุมชนในประเด็นงานต่างๆ ประมวลความรู้จาก การทำงาน พัฒนาศูนย์เรียนรู้ เพื่อเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้และขยายผลการ พัฒนาพื้นที่ท้องถิ่นโดยชุมชนเอง ศูนย์เรียนรู้ คือเครื่องมือสำคัญในการขยาย ผลการฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่นของขบวนองค์กรชุมชนเพราะศาสตร์แห่งการพัฒนา ยุคใหม่นี้ไม่มีสอนในสถาบันการศึกษา ชุมชนต้องเรียนรู้ระหว่างกันเอง

9. การบริหารจัดการที่ศึขงองค์กรชุมชน

สนับสนุนให้องค์กรชุมชนพัฒนาระบบการ บริหารจัดการองค์กร การเงินบัญชี การ ตรวจสอบตนเอง การพัฒนาตัวชี้วัดชุมชน การติดตามประเมินผล ให้มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ เป็นองค์กรชุมชนที่มีคุณภาพ

10. ประชาสังคมและภาคี

นอกเหนือจากการให้การสนับสนุนองค์กร ชุมชนโดยตรงแล้ว สถาบันฯ ยังให้การ สนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรอาสา สมัครต่างๆ ที่ทำงานเสริมสร้างความเข้ม แข็งองค์กรชุมชนและการพัฒนาสังคมทาง ด้านต่างๆ

---

*กิจกรรมและโครงการ
ของสถาบันจะปรับเปลี่ยนไปตาม
สถานการณ์ ความต้องการของชุมชน
และนโยบายของรัฐบาลในแต่ละปี
แต่สาระสำคัญของทุกกิจกรรมคือการ
เสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กร
ชุมชน ให้องค์กรชุมชนสามารถบริหาร
จัดการชุมชน ให้มีการพัฒนา
อย่างยั่งยืน*

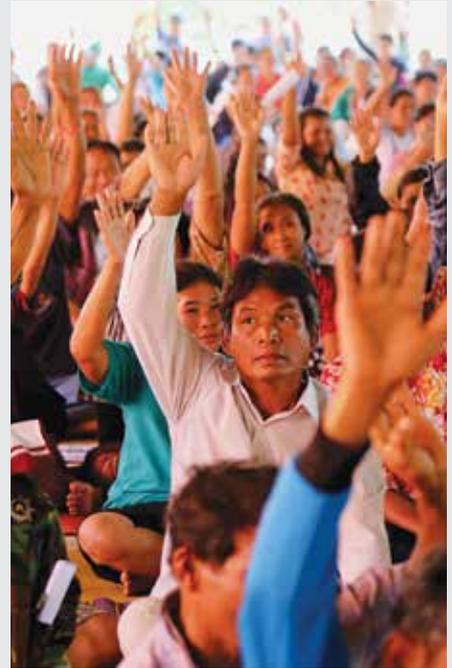

แนวทางสำคัญในการสนับสนุน การทำงานขององค์กรชุมชน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน โดยมีหลักการดำเนินงานสำคัญคือ การพัฒนาโดยชุมชนเป็นแกนหลัก (Community-Driven Development) มีแนวทางการทำงานร่วมในทุกโครงการ/กิจกรรมดังนี้

- สนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่น เป็นผู้มีบทบาทหลัก (Key actors) ในการวางแผนและดำเนินการตามแผนพัฒนาชุมชน ภายใต้การสนับสนุนและร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานกลาง
- สนับสนุนให้ชุมชนเจ้าของปัญหา มีบทบาทสำคัญ ในการกำหนดและวางแผนการพัฒนา เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง (Demand driven) ด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ไม่รอแต่การสนับสนุนจากภายนอก หรือ รอทำตามแผนของหน่วยงาน (Supply driven)
- สนับสนุนการวางแผนพัฒนาที่มีพื้นที่เป้าหมายในแต่ละเรื่อง ให้เต็มพื้นที่ทั่วประเทศ (Nationwide development process) ไม่ใช่ดำเนินการเฉพาะพื้นที่นำร่อง โดยชุมชน ประชาคม และท้องถิ่น เห็นภาพรวมของการแก้ไขปัญหาและการพัฒนา
- จัดสรรและกระจายงบประมาณให้องค์กรชุมชนบริหารจัดการด้วยตนเอง
- บทบาทของสถาบันฯ คือ การจัดกระบวนการพัฒนาองค์กรชุมชน (Community organizing) ในรูปแบบต่างๆ โดยใช้ "สภาองค์กรชุมชนตำบล" ซึ่งจัดตั้งขึ้นตาม พ.ร.บ.สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 เป็นกลไกในการเชื่อมโยงองค์กรชุมชน และภาคีพัฒนาต่างๆ ในท้องถิ่น ทั้งภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา มาทำงาน แก้ไขปัญหาของ ท้องถิ่นร่วมกัน

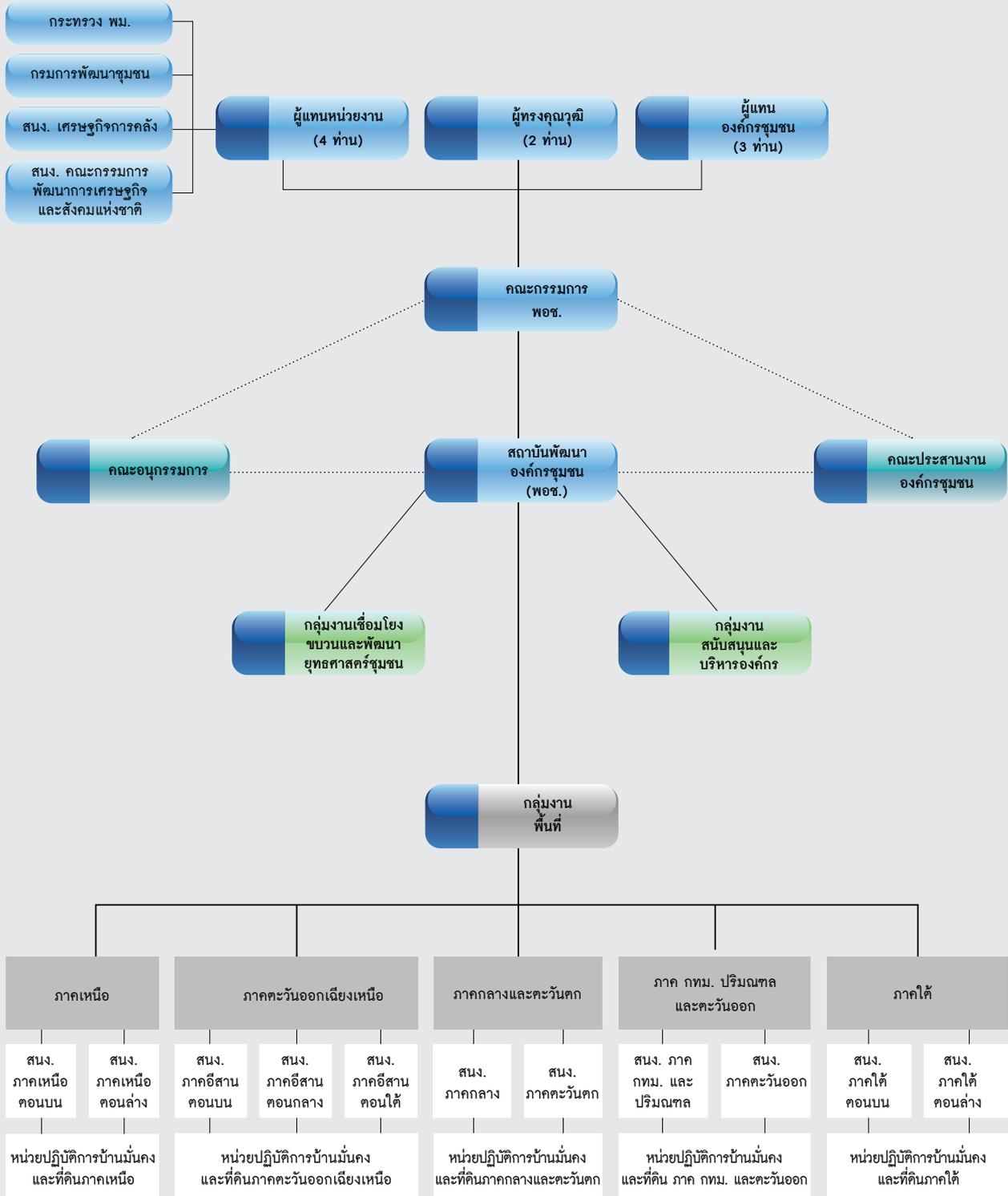
CODI Annual Report 2015
รายงานประจำปี พ.ศ. 2558

“ พอช.
มุ่งสร้างชุมชนเข้มแข็ง ”

โครงสร้างและกลไกการทำงาน

ในปี 2558 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ก้าวสู่ปีที่ 15 สู่เป้าหมาย **"ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง"** ในการดำเนินงานสู่เป้าหมายขององค์กรชุมชน ได้ร่วมกันกำหนดให้เกิดพื้นที่กลางทั้งระดับตำบลและจังหวัด มีทุกภาคส่วนมาร่วมกันพูดคุย แลกเปลี่ยน วางแผน และทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นรูปธรรมของประชาธิปไตยฐานราก ที่นำไปสู่การปฏิรูปประเทศไทย และส่งผลให้เกิด **"ความเปลี่ยนแปลงสำคัญของชุมชน หลัง 15 ปี ที่มี พอช."** คือ

- **ยกระดับคุณภาพชีวิต** ประชาชนคนด้อยโอกาสให้มีที่ดินและที่อยู่อาศัย ที่มั่นคง มีสวัสดิการชุมชนคุ้มครอง สามารถจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นและปรับเปลี่ยนระบบการเกษตรเป็นเกษตรแบบยั่งยืน ฯลฯ
- **แผนชุมชน** เครือข่ายองค์กรชุมชนในตำบล เมืองและจังหวัด มีแผนพัฒนาภาคประชาชนเป็นตัวกำหนดทิศทางการพัฒนาของตนเอง มีแผนและระบบรับมือภัยพิบัติ
- **เครือข่ายองค์กรชุมชน** องค์กรชุมชนเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายในระดับ ตำบล จังหวัด ภาคและระดับประเทศ มีสภาองค์กรชุมชนเป็นกลไกเชื่อมโยงการทำงานและเสนอนโยบายสาธารณะในทุกระดับ มีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการทางด้านต่างๆ อย่างกว้างขวาง
- มีการพัฒนากองทุนต่างๆ ขึ้นมา เป็นแหล่งสนับสนุนการพัฒนาในหลายมิติ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ สหกรณ์ กองทุนสวัสดิการ กองทุนที่ดินที่อยู่อาศัย กองทุนพัฒนาเมือง กองทุนภัยพิบัติ ฯลฯ **สร้างรูปแบบการเงินเพื่อการพัฒนาที่หลากหลาย**
- **ประชาชน คนด้อยโอกาสที่เป็นเจ้าของปัญหา**ลุกขึ้นมาแก้ไขปัญหาของตนเอง อย่างมีศักดิ์ศรี กล่าวหาผู้ที่เสนอความคิดเห็น กำหนดทิศทางการพัฒนาของชุมชนตนเอง
- **ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรชุมชนและภาคีการพัฒนาอื่นๆ เปลี่ยนแปลง** หน่วยงานภาคี ยอมรับบทบาทขององค์กรชุมชน ทำงานร่วมกัน แต่งตั้งเป็นคณะทำงาน สนับสนุนงบประมาณ ฯลฯ ยอมรับแนวทางการพัฒนาที่ชุมชนเป็นแกนหลัก
- **นโยบายรัฐเปลี่ยนแปลงเพื่อสนับสนุนชุมชนท้องถิ่น** เกิดข้อบัญญัติตำบล สนับสนุนการทำงานของชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบและนโยบายของต่างๆ ของหน่วยงานและรัฐบาลเพื่อสนับสนุนการทำงานของชุมชน

หลักการดำเนินงานสำคัญของสถาบันฯ และ ขบวนการองค์กรชุมชนยุคใหม่ นั่นคือ หลักการใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งและองค์กรชุมชนเป็นแกนหลักในการพัฒนา ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมชุมชนเป็นเครื่องมือกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนในทุกด้าน สร้างรูปแบบการเปลี่ยนแปลงที่ระดับชุมชนและเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายชุมชนเพื่อผลักดันการเปลี่ยนแปลงนโยบาย การพัฒนาระบบการจัดการเงิน การบริหารโครงการ การสนับสนุนงบประมาณ และสินเชื่อเพื่อการพัฒนา เพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง รวมถึงทำงานร่วมกับภาคีการพัฒนาทุกฝ่าย ที่เห็นด้วยกับการที่องค์กรชุมชนเป็นแกนหลักในการพัฒนา โดยประชาชนที่เป็นเจ้าของปัญหาต้องลุกขึ้นมาแก้ปัญหาของตนเอง โดยการสนับสนุนของหน่วยงานภาคีต่างๆ

วิสัยทัศน์ 3 ปี

และ 20 ปีข้างหน้า

เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

จากการระดมความคิดเห็นผู้นำองค์กรชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์กรชุมชนจากทั่วประเทศ เมื่อวันที่ 17 - 19 ธันวาคม พ.ศ. 2557 ได้ร่วมกันมองไปยังอนาคต 20 ปีข้างหน้าและร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ระยะยาวในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และภาพวิสัยทัศน์ร่วม "องค์กรชุมชนท้องถิ่นในอนาคต" ในระยะเวลา 3 - 5 ปี อย่างเห็นพ้องต้องกัน ดังนี้

วิสัยทัศน์ร่วมระยะ 20 ปี

"ในปี พ.ศ. 2575 ชุมชนท้องถิ่นไทยจะมีความเข้มแข็งเต็มพื้นที่ประเทศไทย" ภายใต้ "วิสัยทัศน์ร่วมระยะ 20 ปี" นี้ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ในฐานะที่เป็นหน่วยงานสำคัญหน่วยหนึ่งที่จะแสดงบทบาทหน้าที่ในการร่วมกันกับองค์กรภาคีขับเคลื่อนขบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นไทย และขบวนการองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็ง แม้ปัจจุบันสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) จะมีการกำหนดวิสัยทัศน์ไว้อย่างชัดเจนอยู่แล้วว่า "เป็นองค์กรของประชาชนที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งของสังคมจากฐานราก ค้ำพลังองค์กรชุมชนและประชาสังคม" อย่างไรก็ตาม เพื่อให้วิสัยทัศน์ระยะ 20 ปี ที่ผู้นำองค์กรชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์กรชุมชนจากทั่วประเทศ ได้ร่วมกันกำหนดขึ้นมาสามารถเกิดขึ้นเป็นจริงได้ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนจึงมีการกำหนด "วิสัยทัศน์ระยะ 3 - 5 ปี" ข้างหน้าขึ้นมาเพื่อเป็นการรองรับและเป็นฐานสำคัญในการหนุนเสริมวิสัยทัศน์ระยะ 20 ปี

ภาพวิสัยทัศน์ร่วม "องค์กรชุมชนท้องถิ่นในอนาคต"

ในการระดมความคิดเห็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องชุมชนท้องถิ่นไทยต่างมีความเห็นไปในทิศทางร่วมกันว่า ในช่วงเวลา 3 - 5 ปีข้างหน้า ควรจะต้องมีการพัฒนาให้ชุมชนท้องถิ่นไทยมีความเข้มแข็งสามารถจัดการตนเองได้ ทั้งนี้ความเข้มแข็ง

สามารถจัดการตนเองได้ของชุมชนท้องถิ่นไทยในอนาคต ควรมีพื้นฐานจากคนในชุมชนท้องถิ่นที่แสดงบทบาทเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ ใส่ใจสังคม มีการรวมตัวกันตามพื้นที่ในประเด็นต่างๆ เป็นองค์กรชุมชนที่มีภาวะผู้นำที่สอดประสานส่งต่อกันในทุกระดับ องค์กรชุมชนจะเป็นฐานที่มั่นคงสุดท้ายของชุมชนท้องถิ่นและเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะเอื้อให้ชุมชนท้องถิ่นไทยเป็นพื้นที่ทางศีลธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี อันเป็นผลเนื่องมาจากการร่วมกันจัดการให้มีระบบเศรษฐกิจชุมชน และระบบทางสังคมที่เข้มแข็ง และมีความพร้อมทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การมีขบวนการองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นเอกภาพ และมีธรรมาภิบาล เป็นรากฐานที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง ดังนั้น จึงต้องมีกลไก เครือข่าย และการบริหารจัดการขบวนการองค์กรชุมชนที่ดี รวมทั้ง มีการเชื่อมประสาน ถักทอและผนึกพลังกับภาคีเครือข่ายจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา ภาคประชาสังคม ภาคสื่อสารมวลชน ฯลฯ ในอันที่จะหนุนเสริมความเข้มแข็งของขบวนการองค์กรชุมชน รวมทั้งการผลักดันให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและนโยบายเพื่อบรรลุเป้าหมายการมีชุมชนท้องถิ่นไทยที่เข้มแข็งสามารถจัดการตนเองได้ในอนาคต

“ ในระยะ 3-5 ปีข้างหน้า
ชุมชนท้องถิ่นไทยมีความเข้มแข็ง
สู่การจัดการตนเอง ”

วิสัยทัศน์

เป็นองค์กรของประชาชนที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งของสังคมจากฐานรากด้วยพลังองค์กรชุมชนและประชาสังคม

พันธกิจ

1. สนับสนุนและให้การช่วยเหลือแก่องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การเพิ่มรายได้ การพัฒนาที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน ทั้งในเมืองและชนบท โดยยึดหลักการพัฒนาแบบองค์รวมหรือบูรณาการและหลักการพัฒนาที่สมาชิกมีส่วนร่วมเป็นแนวทางสำคัญ ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและประชาสังคม
2. สนับสนุนและให้การช่วยเหลือทางการเงินแก่องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน
3. สนับสนุนและให้การช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาองค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน ตลอดจนประสานงานการสนับสนุนและการให้การช่วยเหลือดังกล่าวจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน
4. ส่งเสริมและสนับสนุนและสร้างความร่วมมือขององค์กรชุมชน ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัดและระดับประเทศ

แผนภาพ แสดงเป้าหมายและผลลัพธ์การดำเนินงาน

วิสัยทัศน์

เป็นองค์กรของประชาชนที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งของสังคมจากฐานราก ด้วยพลังองค์กรชุมชนและประชาสังคม

สิ่งที่ต้องทำ

การเสริมศักยภาพและความสามารถของชุมชนระดับพื้นที่

เป้าหมาย

พื้นที่ชุมชนท้องถิ่นสู่การจัดการตนเอง โดยการพัฒนาที่มีพื้นที่เป็นตัวตั้ง

ผลลัพธ์

ความเข้มแข็งของสังคมจากฐานราก

◆ ระบบบริหารจัดการชุมชน

- ข้อมูลวิเคราะห์ตนเอง
- จัดการแผนงาน/งบประมาณ/ตัวชี้วัด
- ติดตาม/รายงานการเปลี่ยนแปลง

◆ ระบบการบริหารขบวน

- พัฒนาคณะ องค์กรและความรู้
- เวทีชุมชนท้องถิ่นที่เชื่อมโยงและองค์ประกอบหลากหลาย
- ระบบบริหารพื้นที่ร่วม

จัดปรับองค์กร/กลไก ระบบวิธีการทำงานของ พอช. เพื่อหนุนเสริมการพัฒนาของชุมชน ให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ/ประสิทธิผล

◆ ปรับโครงสร้างองค์กร

◆ ปรับระบบบริหารจัดการ

- กระจายการจัดการสู่พื้นที่
- ปรับกระบวนการทำงาน พอช. ให้ประสานพลังกับชุมชนและภาคีทุกภาคส่วนมากขึ้น
- ปรับระบบงานพื้นฐานเพื่อการสนับสนุนชุมชน (ระบบข้อมูล/แผนงานงบประมาณ/การเงิน/การติดตาม/การจัดการความรู้/การสื่อสาร)

- จังหวัดจัดการตนเอง
- ตำบลจัดการตนเอง

การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง

- องค์กรแนวราบ
- ยืดหยุ่น คล่องตัว

แรงหนุนจากภาคีภายนอก

สังคมมีคุณภาพ

- ลดความเหลื่อมล้ำ
- ลดความขัดแย้ง
- สร้างความเป็นธรรม

ชุมชนเข้มแข็ง

- คุณภาพชีวิตดีขึ้น
- เกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจและนโยบาย

ความมั่นคงในชีวิต

- ที่อยู่อาศัย
- ที่ดินทำกิน
- สวัสดิการชุมชน

เศรษฐกิจฐานรากมั่นคง

- เกิดการบูรณาการการจัดการกองทุนชุมชน
- เกิดความสามารถในการจัดการแก้ไขปัญหาหนี้สิน

ประชาธิปไตยชุมชน

เวทีกลางในการคิด วางแผน แก้ไข พัฒนา ติดตามแบบมีส่วนร่วม โดยมีสภาองค์กรชุมชนเป็นกลไกสำคัญ

ยุทธศาสตร์และนโยบายเพื่อการพัฒนาขบวน องค์กรชุมชน พ.ศ. 2558 - 2560

ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

จากการที่สถาบันฯ ได้มีการประเมินสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกองค์กรที่จะส่งผลกระทบต่อการทำงานและการพัฒนาของขบวนองค์กรชุมชน รวมทั้งการรับฟังความคิดเห็นจากเวทีการสัมมนาต่างๆ และการจัดทำนโยบายของคณะกรรมการสถาบันฯ เพื่อการพัฒนาขบวนองค์กรชุมชน ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินการของสถาบันฯ สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและนโยบายของคณะกรรมการสถาบันฯ จึงได้มีการทบทวนยุทธศาสตร์การดำเนินงาน พ.ศ. 2555 - 2559 โดยยังคงยุทธศาสตร์ประเด็นยุทธศาสตร์ และเป้าประสงค์เดิมเนื่องจากมีความสอดคล้องกับแนวทางและทิศทางการพัฒนา ทั้งในระดับนโยบายและระดับพื้นที่ แต่ได้มีการปรับเปลี่ยนในส่วนของกลยุทธ์ ตัวชี้วัด และเป้าหมาย เพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจขององค์กรและนโยบายเพื่อการพัฒนาขบวนองค์กรชุมชนในช่วงปี พ.ศ. 2558 - 2560 ดังนี้

- **ยุทธศาสตร์**
องค์กรชุมชนเป็นแกนหลัก พื้นที่เป็นตัวตั้ง
- **ประเด็นยุทธศาสตร์**
การดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์ ซึ่งมี 3 ประเด็นยุทธศาสตร์ คือ
  - 1) การพัฒนาโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง สนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นมีระบบที่พัฒนาไปสู่การจัดการตนเอง
  - 2) การประสานความร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่นและภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและนโยบาย
  - 3) การพัฒนาระบบบริหารจัดการองค์กร

ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน พ.ศ. 2558 - 2560

วิสัยทัศน์ : เป็นองค์กรของประชาชนที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งของสังคมฐานราก ด้วยพลังองค์กรชุมชนและประชาสังคม
 ยุทธศาสตร์หลัก : องค์กรชุมชนเป็นแกนหลัก พื้นที่เป็นตัวตั้ง

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง สนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นมีระบบที่พัฒนาไปสู่การจัดการตนเอง

ชบวนการมีส่วนร่วม แก้ไขปัญหา เพื่อสร้าง คุณภาพชีวิตและความ มั่นคงของชุมชนท้องถิ่น	ชบวนการทุกระดับ (ตำบล จังหวัด ภาค) มีศักยภาพและความสามารถ ในการบริหารจัดการงาน และบริหารชุมชน	ภาคีความร่วมมือ สนับสนุนการฟื้นฟูชุมชน ท้องถิ่นจัดการตนเอง	ระบบข้อมูลและ สารสนเทศฐานชุมชน ทันสมัยและพร้อมใช้	เพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารจัดการ ขององค์กร	บุคลากรมีความรู้ ความสามารถปฏิบัติงาน อย่างมีความสุขและมี ประสิทธิภาพ
--	---	--	---	--	--

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การประสานความร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่นและภาคที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและนโยบาย

ผนึกพลังเครือข่ายภาคีพัฒนาในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น	เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน	พัฒนาพื้นที่รูปธรรมชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง เพื่อเป็นพลังสู่การเปลี่ยนแปลงและขยายผลการพัฒนา	พัฒนาแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างมี “ดุลยภาพ” และยั่งยืน	พัฒนาคุณภาพคนและ สร้างความเข้มแข็ง ของชาวองค์กรชุมชน สู่ความเป็นพลเมือง
--	---	--	--	--

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาระบบบริหารจัดการองค์กร

ยกระดับการใช้ข้อมูลสารสนเทศสู่องค์กร เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและการสื่อสาร เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง	บริหารจัดการองค์กรสู่ธรรมาภิบาล	บริหารและพัฒนาศักยภาพบุคลากร
---	---------------------------------	------------------------------

นโยบายคณะกรรมการสถาบันฯ เพื่อการพัฒนาขบวนการชุมชน

นโยบายของคณะกรรมการสถาบันฯ เพื่อการพัฒนาขบวนการชุมชน ได้จัดทำขึ้นบนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างคณะกรรมการสถาบันฯ ผู้แทนองค์กรชุมชนในแต่ละภาค นักวิชาการ ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ เมื่อวันที่ 17 - 19 ธันวาคม 2557 โดยมีผู้เข้าร่วมจำนวน 163 คน ซึ่งได้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำนโยบาย เพื่อให้เป็นนโยบายที่เกิดจากการ **"ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ"** อย่างแท้จริง

จากข้อเสนอในการสัมมนาได้นำมาสู่การพัฒนาเป็นนโยบายของคณะกรรมการสถาบันฯ เพื่อการพัฒนาขบวนการชุมชน ซึ่งจะดำเนินการในระยะ 3 ปี ภายใต้การบริหารและกำกับดูแลของคณะกรรมการสถาบันฯ ชุดปัจจุบัน เพื่อ **"ขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ 2575 ชุมชนท้องถิ่น ไทยมีความเข้มแข็งเต็มพื้นที่"** โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง สู่อำนาจจัดการตนเองในช่วง 3 ปี ข้างหน้า (พ.ศ. 2558 - 2560) นอกจากนี้ ได้ยึดตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถาบันฯ และบทบาทหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543 ซึ่งจะดำเนินการตามแนวทางและวิสัยทัศน์ของสถาบันฯ ในการ **"เป็นองค์กรของประชาชนที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งของสังคมจากฐานราก ค้ำพลังองค์กรชุมชน และประชาสังคม"** โดยมีนโยบายสำคัญดังนี้

	<p>การพัฒนาพื้นที่รูปธรรม ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง เพื่อเป็นพลังสู่การเปลี่ยนแปลงและขยายผลการพัฒนา</p>	<ul style="list-style-type: none"> 1.1) พัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพ เป็นพื้นที่ต้นแบบ 1.2) พัฒนาความเข้มแข็งของ เศรษฐกิจฐานราก
	<p>การพัฒนาแผนพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นอย่างมี "ดุลยภาพ" และยั่งยืน</p>	<ul style="list-style-type: none"> 2.1) การจัดการพื้นที่อย่างมีส่วนร่วม 2.2) สร้างโอกาสให้คนในชุมชน สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรและทุนในชุมชน 2.3) เชื่อมโยงแผนพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นสู่ยุทธศาสตร์จังหวัด
	<p>การยกระดับการใช้ข้อมูล สารสนเทศสู่องค์ความรู้ เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และการสื่อสารเพื่อ สร้างการเปลี่ยนแปลง</p>	<ul style="list-style-type: none"> 3.1) ส่งเสริมให้มีการใช้ข้อมูล สารสนเทศเพื่อการพัฒนา ชุมชนท้องถิ่น 3.2) สร้างองค์ความรู้ที่มีคุณภาพ 3.3) เพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้าง การเปลี่ยนแปลง
	<p>การพัฒนาคุณภาพคนสู่ ความเป็นพลเมืองและ สร้างความเข้มแข็งของ ขบวนการชุมชน</p>	<ul style="list-style-type: none"> 4.1) พัฒนาคอนให้มีความรู้และ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง 4.2) สร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง 4.3) ยกระดับคุณภาพขบวนการ องค์กรชุมชนในการพัฒนา ชุมชนท้องถิ่น
	<p>การผนึกพลังเครือข่ายภาคี พัฒนาในการขับเคลื่อน นโยบายสาธารณะเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น</p>	<ul style="list-style-type: none"> 5.1) พัฒนากลไกความร่วมมือ 5.2) สร้างพื้นที่รูปธรรมความร่วมมือ 5.3) ส่งเสริมบทบาทการพัฒนา ของภาคประชาสังคม

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน

- 6.1) สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับชุมชนท้องถิ่น
- 6.2) พัฒนากระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชนท้องถิ่น

การบริหารจัดการองค์กรสู่ธรรมาภิบาล

- 7.1) เพิ่มคุณภาพในระบบบริหารจัดการที่ดี
- 7.2) สร้างระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพของขบวนองค์กรชุมชนในทุกระดับ

CODI Annual Report 2015
รายงานประจำปี พ.ศ. 2558

พอช.
"มุ่งสร้างชุมชนเข้มแข็ง"

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

CODI Annual Report 2015
Community Organizations Development Institute
(Public Organization)

ผลการดำเนินงาน
ประจำปี
งบประมาณ 2558

ผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2558

การดำเนินงานของสถาบันฯ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 เป็นการดำเนินงานภายใต้ประเด็นยุทธศาสตร์ 3 ประเด็น ประกอบด้วย

- 1) การพัฒนาโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง สนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นมีระบบที่พัฒนาไปสู่การจัดการตนเอง
- 2) การประสานความร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่นและภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและนโยบาย
- 3) การพัฒนาระบบบริหารจัดการของ พอช.

งานตามภารกิจหลักและ
นโยบายคณะกรรมการสถาบันฯ
เพื่อการพัฒนาองค์กรชุมชน

งานตามนโยบายรัฐบาล

งานตามพระราชบัญญัติ
สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

คำรับรองการปฏิบัติงาน

รายงานสถานะการเงิน
และผลการดำเนินงาน

งานตามภารกิจหลัก
และนโยบายคณะกรรมการ
สถาบันฯ

CODI Annual Report 2015
Community Organizations Development Institute
(Public Organization)

งานตามภารกิจหลักและนโยบายคณะกรรมการสถาบันฯ

**ตามพระราชกฤษฎีกา
จัดตั้งสถาบันพัฒนา
องค์กรชุมชน พ.ศ. 2543
กำหนดภารกิจหลัก
ขององค์กร ประกอบด้วย**

1. สนับสนุนและให้การช่วยเหลือแก่องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การเพิ่มรายได้ การพัฒนาที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน ทั้งในเมืองและชนบท โดยยึดหลักการพัฒนาแบบองค์รวมหรือบูรณาการและหลักการพัฒนาที่สมาชิกมีส่วนร่วมเป็นแนวทางสำคัญ ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและประชาสังคม
2. สนับสนุนและให้การช่วยเหลือทางการเงินแก่องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน
3. สนับสนุนและให้การช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาองค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน ตลอดจนประสานงานการสนับสนุนและการให้การช่วยเหลือดังกล่าว จากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน
4. ส่งเสริมและสนับสนุนและสร้างความร่วมมือขององค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัดและระดับประเทศ

**นโยบายคณะกรรมการ
สถาบันฯ เพื่อการพัฒนา
ชุมชนองค์กรชุมชน**

1. การพัฒนาพื้นที่รูปธรรมชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองเพื่อเป็นพลังสู่การเปลี่ยนแปลงและขยายผลการพัฒนา
2. การพัฒนาแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างมี “ดุลยภาพ” และยั่งยืน
3. การยกระดับการใช้ข้อมูลสารสนเทศสู่องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและการสื่อสารเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง
4. การพัฒนาคุณภาพคนสู่ความเป็นพลเมืองและสร้างความเข้มแข็งของชุมชนองค์กรชุมชน
5. การผนึกพลังเครือข่ายภาคีพัฒนาในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
6. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน
7. การบริหารจัดการองค์กรสู่ธรรมาภิบาล

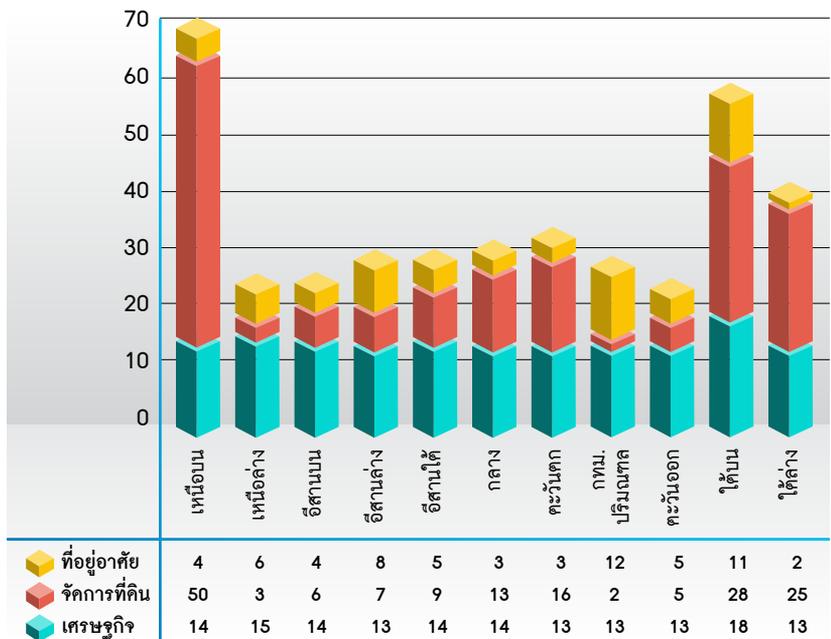

CODI Annual Report 2015
 รายงานประจำปี พ.ศ. 2558

1. พื้นที่รูปธรรมชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง

สนับสนุนการพัฒนาและยกระดับพื้นที่ปฏิบัติการเป็นพื้นที่รูปธรรมต้นแบบในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของชุมชนท้องถิ่นและผลักดันเชิงนโยบาย โดยใช้กลไกและประเด็นงานในพื้นที่เป็นรูปธรรม ในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นใน 3 ประเด็นงาน ในแต่ละภาค

ก่อให้เกิดผลการดำเนินงาน ดังนี้

1.1 พื้นที่รูปธรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชน 154 ตำบล

การจัดตั้งกลไกคณะทำงานเศรษฐกิจและทุนชุมชนในพื้นที่ จัดทำฐานข้อมูลกลุ่มอาชีพ/กลุ่มเศรษฐกิจ/กลุ่มออมทรัพย์/กลุ่มธรรมชาติ โดยใช้ผังตำบล/หมู่บ้าน เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์บริบทของพื้นที่และทุนเดิมของชุมชนสู่การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน และยกระดับเป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อการขยายผลในหลายพื้นที่ โดยเกิดรูปธรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชนในพื้นที่ต่างๆ เช่น

รื้อฟื้น ภาคบ้านเก่า
"ประชาชนอยู่ดีมีสุข บนเศรษฐกิจสร้างสรรค์และพึ่งตนเองบนวิถีชีวิตพอเพียง"
ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลรายรับ - รายจ่าย พฤติกรรมการบริโภค การท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดน่านในปัจจุบัน ชุมชนหัวเวียงได้นับเป็นชุมชนเก่าแก่ที่อยู่ท่ามกลางใจเมืองของจังหวัดน่าน ซึ่งที่ผ่านมานั้น ชุมชนหัวเวียงได้ เป็นชุมชนเก่าแก่ มีศิลปวัฒนธรรมที่ยังคงเอกลักษณ์ของตนเองแต่เดิมมา โดยเฉพาะวัดหัวเวียงได้ เป็นส่วนหนึ่งของแหล่งโบราณสถานที่เป็นประวัติศาสตร์ของจังหวัดน่าน อีกทั้งยังเป็นย่านการค้าเดิมที่มีการกล่าวขานถึงสินค้าโบราณ ของเก่าแก่ที่นำมาจำหน่ายซื้อขาย แลกเปลี่ยนโดยเฉพาะชุมชนหัวเวียงได้

จากต้นทุนของดีที่พบเห็น สัมผัสและสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน จึงเป็นแรงกระตุ้นที่ทำให้ ผู้นำ (หัวหน้าบ้าน) ของแต่ละชุมชน พระสงฆ์ ครู พ่อค้า แม่ขายของชุมชนหัวเวียงได้ได้มาร่วมปรึกษาหารือ ระดมความคิดเห็นกันที่จะรื้อฟื้นความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนหัวเวียงได้ จึงนำมาสู่การจัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา จัดทำข้อมูล โดยมีการวางแผน จัดประชุมหารือร่วมกัน นำข้อมูลที่ได้จากการจัดเก็บ สอบถามวิเคราะห์ทุนทางเศรษฐกิจ สังคม อาชีพ รายได้ที่เกิดขึ้นในชุมชนวัดหัวเวียงได้ เพื่อนำมาออกแบบ วางแผนในการพัฒนา โดยมีเป้าหมายและแนวทางการทำงานที่สำคัญคือ ประชาชนอยู่ดีมีสุขบนเศรษฐกิจสร้างสรรค์และพึ่งตนเองบนวิถีชีวิตพอเพียง สิ่งสำคัญของการฟื้นภาคบ้านเก่า หัวเวียงได้ขึ้นมาคือ การใช้ฐานวัฒนธรรมเป็นจุดยึดโยง ให้เกิดการค้า ชุมชนเข้มแข็ง ไม่แตกแยกกัน มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เป็นคุณค่า ทั้งด้านศิลปการแสดง โบราณสถาน วัดวาอารามที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง ระบบความสัมพันธ์ของพ่อค้าในถนนคนเดินกับพ่อค้าแม่ค้าที่เป็นเจ้าของร้านค้าตามบ้านเรือน อาคารพาณิชย์ที่เอื้ออาหารต่อกัน การนำเอาวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบดั้งเดิมออกมาสร้างมูลค่า รายได้ให้กับชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาหารพื้นบ้านของชุมชนหัวเวียงได้ โดยมีแนวทางสำคัญในการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) การพัฒนาสร้างพื้นที่ภาคบ้านเก่า ถนนคนเดิน หัวเวียงได้ จากจุดเล็กๆ ที่สามารถควบคุม บริหารจัดการได้
- 2) สร้างกลไกการบริหารจัดการที่ชัดเจนโดยมีองค์ประกอบของทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และรับผิดชอบอย่างจริงจัง

- 3) สร้างเครือข่ายการทำงานในระดับชุมชน เพื่อออกแบบการจำหน่ายสินค้า ราคา สถานที่ การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- 4) การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การฟื้นฟูเศรษฐกิจของชุมชนในพื้นที่ตำบลในเวียง
- 5) การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ต่อเนื่อง ชัดเจนและเข้าถึงทุกระดับ ทุกภาคส่วน

จากแนวทางดังกล่าวได้ก่อให้เกิดยุทธศาสตร์ เป้าหมาย การขับเคลื่อนภาคบ้านเก่า 3 ปีข้างหน้าที่ยากเห็น คือ **"ประชาชนอยู่ดีมีสุข บนเศรษฐกิจสร้างสรรค์และพึ่งตนเองบนวิถีชีวิตพอเพียง"**

- **ประชาชนอยู่ดีมีสุข** : คนเฒ่าคนแก่ มีคุณค่า มีความภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง ชุมชนมีรายได้ มีสุขภาพที่ดี
- **บนเศรษฐกิจสร้างสรรค์** : การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพที่เหมาะสมและการส่งเสริมให้ชุมชนนำศิลปที่เป็นคุณค่า มาสร้างมูลค่าให้กับชุมชน
- **พึ่งตนเองบนวิถีชีวิตพอเพียง** : ชุมชนสามารถบริหารจัดการชุมชนได้ ผลิเอง ขายเอง สร้างระบบเกษตรอินทรีย์ รั้วกินได้ภายในชุมชนเป็นวิถีของการอยู่ที่พึ่งพาตนเองเป็นหลัก ลดรายจ่ายให้กับครอบครัว สร้างสังคมที่เอื้ออาหารต่อกัน

ยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนให้เกิด ภาคบ้านเก่า ได้แก่

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาศักยภาพกลุ่ม องค์กรเครือข่ายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ชุมชนตำบลในเวียงให้เข้มแข็งในการบริหารจัดการถนนคนเดินภาคบ้านเก่า หัวเวียงได้
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 สนับสนุน ส่งเสริมภาคบ้านเก่าให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบนวิถีพอเพียง
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าและการตลาด กระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชนและนอกชุมชน
- ยุทธศาสตร์ที่ 4 สนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาสภาพแวดล้อมในย่านการค้า ภาคบ้านเก่าให้เหมาะสม

นอกจากนี้ ยังเกิดพื้นที่รูปธรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและทุนชุมชนในลักษณะต่างๆ หลากหลายตามบริบท สภาพปัญหา และความต้องการของคนในพื้นที่ ทั้งใน ลักษณะของศูนย์การเรียนรู้ การพัฒนา ธุรกิจชุมชน การแก้ปัญหาหนี้นอกระบบ และพัฒนาอาชีพ เช่น

- ตำบลบ้านเกยไชย อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครสวรรค์ : พัฒนาโรงเรียนชานา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์และการอนุรักษ์พัฒนาพันธุ์ข้าวพื้นเมือง ที่มีคุณลักษณะเหมาะกับบริบทพื้นที่
- ตำบลประดู่ยืน อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี : ศูนย์การเรียนรู้เรื่องการจัดการ หนี้นอกระบบ
- ตำบลควนรู อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา : พัฒนาร้านค้าข้าวชุมชนที่ครบวงจร ตั้งแต่กระบวนการผลิต การแปรรูปและการตลาด
- ตำบลป่าชิง อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา : พัฒนาโรงงานน้ำชุมชนในรูปแบบวิสาหกิจ ชุมชน
- ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ : สร้างตัวอย่างเกษตรกร ยุคใหม่ รูปแบบไร่นาสผสมผสาน
- ตำบลแม่สัน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม : การจัดการขยะ โดยเป็นกองทุนร่วม
- ตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี : บูรณาการทุน เพื่อการจัดการ ตนเองด้านหนี้สินชุมชน มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนและฝึกอบรมอาชีพเสริม

1.2 พื้นที่บูรณาการแก้ไขปัญหาและการจัดการที่ดิน 157 ตำบล

การเชื่อมโยงและสร้างความเข้าใจกับผู้ประสบความเดือดร้อนด้านที่ดิน การจัดทำข้อมูล ผังตำบลในการแก้ไขปัญหาที่ดินจัดการทรัพยากร พร้อมทั้งสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนที่ดินในตำบล โดยแต่ละพื้นที่ที่มีการดำเนินงานตามบริบทและสภาพปัญหาของพื้นที่ ก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพพื้นที่ปฏิบัติการและยกระดับเป็นพื้นที่รูปธรรมต้นแบบในการแก้ไขปัญหาและจัดการที่ดิน และเชื่อมโยงสู่ระดับจังหวัด เช่น

- **การจัดตั้งกองทุนเพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินและที่อยู่อาศัย** กรณีตำบลพิชอุดม จังหวัดปทุมธานี ซึ่งได้มีการจัดซื้อที่ดินเพื่อการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน โดยบูรณาการกองทุนในตำบลสู่การเป็นกองทุนนาเช่า เมื่อมีสมาชิกถูกยกเลิกการเช่าทำนา แต่เจ้าของที่ดินยังไม่ได้ทำประโยชน์ในที่ดิน กองทุนฯ จะใช้เงินส่วนหนึ่งเพื่อเจรจาซื้อที่ดินทำนารวมตามระยะเวลาที่ตกลงกัน เมื่อจำหน่ายผลผลิตแล้ว จะนำเงินทั้งหมดหักค่าใช้จ่ายและส่งคืนกองทุน
- **การจัดการที่ดินทำกินกรณีจังหวัดน่าน ในพื้นที่ 34 ตำบล** ก่อให้เกิดกลไกคณะทำงานในการขับเคลื่อนงานจากภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมกับชุมชนที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน เกิดการพัฒนาและจัดทำฐานข้อมูลที่ดิน GIS เกิดการทำข้อบัญญัติตำบลโดยการรับรองและร่วมมือของท้องถิ่นและส่วนราชการระดับจังหวัด
- **การจัดการภัยพิบัติกรณีจังหวัดเชียงราย ในพื้นที่ 16 ตำบล** โดยเกิดกลไกความร่วมมือในการจัดการแก้ปัญหาภัยพิบัติ ซึ่งเกิดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งองค์กรชุมชน สภาองค์กรชุมชน ท้องถิ่น ท้องที่ ส่วนราชการ ภาคีพัฒนาทั้งในและนอกพื้นที่ในการร่วมการจัดทำแผนแก้ไขปัญหาและเตรียมพร้อมการจัดการภัยพิบัติ รวมถึงการซ่อม/สร้างที่อยู่อาศัยที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ

การจัดการที่ดินทั้งระบบ กรณี ต.ป่าเลหวาง อ.สันติสุข จ.น่าน

ตำบลป่าเลหวางเป็นชุมชนดั้งเดิมที่มีวัฒนธรรมล้านนาชนชาติไทยลื้อ มีพื้นที่รวมทั้งหมด 62,518.75 ไร่ ที่ทำกินและที่อยู่อาศัยมีพื้นที่ทั้งหมด 28,756.75 ไร่ ในเนื้อที่ทั้งหมดนี้อยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวน จำนวน 33,762 ไร่ มีครอบครัวที่เคื้อคร่อน 1,393 ครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร มีฐานะยากจน เนื่องจากพื้นที่ทำกินส่วนใหญ่เป็นภูเขาและอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ทำให้มีปัญหาเรื่องที่ดินทำกิน ไม่มีเอกสารสิทธิ์และกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย ส่งผลทำให้ไม่สามารถที่จะพัฒนาพื้นที่ทำกินได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากไม่มั่นใจในสถานะการถือครอง อีกทั้งสภาพของที่ดินไม่มีการพัฒนาและปรับปรุง จึงทำให้ดินเสื่อมคุณภาพและนำไปสู่การขยายพื้นที่บุกรุกป่าเพื่อหาพื้นที่เพาะปลูกที่มีคุณภาพมากขึ้น บางครอบครัวนำที่ดินไปขายให้นายทุน เป็นสาเหตุทำให้ไม่มีที่ดินทำกิน จึงต้องบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อใช้เพาะปลูกเพิ่มขึ้น การบุกรุกขยายพื้นที่ป่ามีมากขึ้นจากการเปลี่ยนมือผู้ถือครองที่ดินรายใหม่ ความรู้สึกไม่มีความมั่นคงในที่ดินทำกินส่งผลให้เกษตรกรทำการเกษตรโดยปลูกพืชอายุสั้น มีการใช้สารเคมี ปุ๋ยเคมีในการเร่งการเจริญเติบโต ส่งผลให้พื้นที่ป่าไม้ลดลง เกิดสารพิษตกค้างในดินและพืช รวมทั้งส่งผลเสียต่อระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม

ชุมชนจึงมีเป้าหมายร่วมในการแก้ไขปัญหาที่ดินทั้งระบบ กล่าวคือ “การแก้ไขปัญหาการถือครองที่ดินและบุกรุกที่ดินของรัฐผ่านการทำโฉนดชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมดูแลใช้ประโยชน์ที่ดินร่วมกัน รวมทั้งการกระจายการถือครองที่ดินที่ไม่เป็นธรรม และสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ อย่างสมดุล ยั่งยืนและสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชน รวมถึงสร้างที่อยู่อาศัยที่มั่นคงถาวรให้กับผู้เดือดร้อนในตำบล”

การดำเนินงานที่ผ่านมา ได้มีการจัดทำผังที่ดินชุมชน-หมู่บ้าน ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน กระตุ้นให้เกิดกองทุนที่ดินที่อยู่อาศัยให้แก่สมาชิกในตำบล พร้อมกับเชื่อมโยงสู่ชุมชนอื่นๆ ได้แก่ สถาบันการเงินและสวัสดิการชุมชน พัฒนาและซ่อมสร้างบ้านและที่อยู่อาศัยให้มีความมั่นคงแก่สมาชิกในชุมชนที่อยู่ในเขตพื้นที่เสี่ยงและพื้นที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติน้ำท่วม รวมถึงบริเวณพื้นที่สาธารณะประโยชน์ โดยใช้กระบวนการจัดทำ “ผังชีวิต ผังชุมชน” เป็นเครื่องมือในการทำงาน ตามกระบวนการ “บันได 9 ขั้น” ตั้งแต่ ปี 2552

ถึงปัจจุบัน ซึ่งผลจากการขับเคลื่อนงานได้ทำให้ชุมชนเกิดการปรับกระบวนการทัศน์ใหม่เรื่องการจัดการที่ดินโดยชุมชนอย่างชัดเจนมากขึ้น พร้อมกันนี้ได้มีการสร้างเครื่องมือ “ข้อมูลบัญชีตำบล” ที่จะควบคุมการขยายพื้นที่ปัญหาและการจัดการปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยมีการจัดทำขอบเขตพื้นที่ทั้งตำบล 100.03 ตร.กม. มีผู้รับผลประโยชน์ 1,414 ครัวเรือน ส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นเข้าใจหลักคิด/แนวคิดการจัดการที่ดินโดยชุมชน มีข้อมูลการบริหารจัดการที่ดินทั้งระบบของทั้งตำบล ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลการกำหนดขอบเขตในการจัดการทรัพยากร ผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยใช้แผนที่ GIS มีกลไกการเฝ้าระวัง การจัดการที่ดินชุมชนที่เชื่อมโยงจากฐานหมู่บ้าน โดยการมีส่วนร่วมจากผู้เดือดร้อนและชุมชนท้องถิ่น มีการทำประชาคมเพื่อตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลในการสร้างการยอมรับและรับรองข้อมูลของชุมชนท้องถิ่น เกิดการรับรองสิทธิ์ร่วม โดย อบต.ออกข้อบัญญัติรับรอง จัดทำโฉนดชุมชนแล้วเสร็จ จำนวน 4 หมู่บ้าน เกิดการจัดตั้งกองทุนที่ดินในระดับชุมชนเชื่อมโยงในระดับตำบล มีสมาชิก 1,393 ครอบครัว พัฒนารูปแบบการใช้ที่ดินให้เกิดความยั่งยืนโดยจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การจัดการที่ดิน มีระบบการบริหารจัดการและการใช้ประโยชน์ที่ดิน ทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า แบบยั่งยืนเพื่อนำไปสู่การขยายผลในพื้นที่ใกล้เคียง นอกจากนี้กระบวนการดังกล่าวได้นำไปสู่การสร้างความร่วมมือในการซ่อมแซมและสร้างบ้านที่มั่นคงให้กับสมาชิกที่มีความเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัย ซึ่งได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติและไม่มีที่ดินในการสร้างที่อยู่อาศัย ซึ่งดำเนินการแล้วเสร็จจำนวน 40 หลังและพร้อมมอบให้กับสมาชิก โดยจะทำพิธีมอบบ้านผู้ยากไร้ร่วมกับตำบลอื่นๆ ในจังหวัดน่านและอีก 7 จังหวัดภาคเหนือตอนบน รวมทั้งสิ้น 33 ตำบล 2,126 หลัง

จังหวะก้าวในปี 2559-2560 เน้นการพัฒนาเรื่องเศรษฐกิจชุมชน เพื่อรองรับอาชีพและสร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับชุมชนในอนาคต พัฒนาเป็นพื้นที่นำร่องในโครงการ “สวมหมวกให้ภูเขา สวมรองเท้าให้ดินคอย” ร่วมฟื้นฟูระบบนิเวศป่าชุมชนเป็นแหล่งอาหารชุมชน โดยเริ่มต้นที่บ้านแก่งสโสภา ส่งเสริมให้ชุมชนปลูกไม้ผลที่เป็นไม้สร้างเศรษฐกิจและสร้างรายได้ โดยสนับสนุนให้ครัวเรือนดำเนินการปลูก ดูแลรักษา และเก็บเกี่ยวผลผลิต ทั้งนี้มีแผนในการขยายผลให้เต็มพื้นที่ตำบลในปี 2560

1.3 พื้นที่รูปธรรมการพัฒนาที่อยู่อาศัย 58 จังหวัด 63 เมือง

การพัฒนาความมั่นคงที่อยู่อาศัยคนจนในชุมชนแออัด “โครงการบ้านมั่นคง” โดยสนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ 58 จังหวัด 63 เมือง 169 โครงการ 230 ชุมชน 12,708 ครัวเรือน เช่น

คืนความสุขให้ชุมชน
ภายใต้โครงการบ้านมั่นคง :
เป็นการพัฒนาที่อยู่อาศัยและสามารถส่งมอบ
บ้านให้กับชุมชนผู้อยู่อาศัย จำนวน 532 หลัง
ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนี้

- สหกรณ์เคหสถานบ้านหัวแหลมเทศบาลนคร
สุราษฎร์ธานี จำกัด เมื่อวันที่ 29-30 มกราคม
2558 จำนวน 66 หลัง ซึ่งมีรูปแบบการพัฒนาใน
การซื้อที่ดินเดิม/ปรับปรุงที่ดินเดิม มีสมาชิกจำนวน
ทั้งสิ้น 92 ครัวเรือน ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ
จำนวน 3,254,500.- บาท สินเชื่อ 4,160,000.- บาท
รวมงบประมาณทั้งสิ้น 7,414,500.- บาท

“ พอช.
มุ่งสร้างชุมชนเข้มแข็ง ”

- บ้านมั่นคงไทยพุทธ-มุสลิมหัวถนน-อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2558 จำนวน 308 หลัง มีรูปแบบการพัฒนาในการซื้อที่ดินเดิม สร้างชุมชนใหม่/ปรับปรุงในที่ดินเดิม มีสมาชิกจำนวนทั้งสิ้น 800 ครัวเรือน ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ จำนวน 21,370,000.- บาท สินเชื่อ 57,582,969.- บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 78,952,969.- บาท
- สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงเมืองนาสารจำกัด” อำเภอนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2558 จำนวน 158 หลัง โดยมีนายประเสริฐ จิตมุง ปลัดจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นประธานในพิธีเปิด และหน่วยงานส่วนราชการ ท้องที่ ท้องถิ่น ภาคีเครือข่ายคนจนเมืองแห่งชาติ (สอช.) และเจ้าหน้าที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ภาคใต้ เข้าร่วมในพิธีเปิด โครงการบ้านมั่นคงเมืองนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีสมาชิกจำนวน 158 ครัวเรือน รูปแบบการพัฒนาโครงการประเภทซื้อที่ดินสร้างชุมชนใหม่ งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันปรับปรุงสาธารณูปโภคชุมชนจำนวน 6,527,737 บาท สินเชื่อบ้านและที่ดินรวม 27,082,600 บาท รวมทั้งสิ้น 33,610,337 บาท

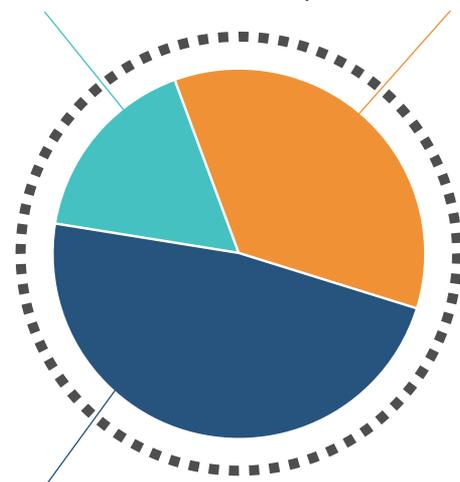
2. แผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

สนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งด้านการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และทรัพยากรสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คนในชุมชนได้เห็นเป้าหมายการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นร่วมกัน ใช้แผนเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนงานพัฒนาที่จะทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีความมั่นคง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยยังคงรักษาเอกลักษณ์และปรับใช้ภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมในการจัดการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการฟื้นฟูและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นสู่ความสมดุลและยั่งยืน

2.1 แผนพัฒนาตำบล

เกิดการพัฒนาร่วมกันที่กลางโดยทุกภาคส่วนในตำบล ร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาตำบลภายใต้ฐานความรู้ ภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นและจัดทำระบบข้อมูลและแผนพัฒนาตำบลใน 374 ตำบล โดยมีสภาองค์กรชุมชนตำบล/ขบวนองค์กรชุมชนเป็นกลไกสำคัญ ใช้ประเด็นงานพัฒนาในการขับเคลื่อนสู่การจัดทำแผนในลักษณะต่างๆ ตามงานประเด็นของแต่ละพื้นที่ ดังนี้

แผนพัฒนาที่อยู่อาศัย 63 เมือง 16.54%   แผนพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชน 154 ตำบล 40.42%

แผนแก้ไขปัญหาและการจัดการที่ดิน 164 ตำบล 43.04%

● **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชนตำบลนาเกลือ จังหวัดศรีสะเกษ**

การขยายตัวของชุมชนและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดปัญหาขยะและสิ่งปฏิกูลเพิ่มมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดอันตรายต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ปัญหาขยะถือเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของชุมชน และต้องเร่งดำเนินการแก้ไขโดยด่วน โดยสภาองค์กรชุมชนตำบลมีการเก็บข้อมูลด้านเศรษฐกิจชุมชนนำมาวิเคราะห์และวางแผนการพัฒนาร่วมกับท้องถิ่น ท้องที่เป็นแผนพัฒนาตำบลระยะ 3 ปีต่อเนื่อง ซึ่งมีเป้าหมายให้เกิดกองทุนกลางเพื่อแก้ไขปัญหาในระยะยาว พร้อมทั้งเกิดคณะทำงานกลางในการเชื่อมโยงองค์กรต่างๆ ร่วมกันทำกิจกรรมจนพัฒนาเป็นข้อบังคับหรือข้อตกลงหรือธรรมนูญของท้องถิ่นตามบริบทการทำกิจกรรมของท้องถิ่น ซึ่งมีเป้าหมายการทำงานเพื่อบรรลุผล คือ (1) สร้างเสริมพฤติกรรมและจิตสำนึกในการทำเศรษฐกิจชุมชนตำบลนาเกลือ เช่น คัดแยกขยะและรักษาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ (2) ลดปริมาณขยะในชุมชน และสร้างเสริมสุขภาวะที่ดีทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจให้แก่ประชาชนในพื้นที่ (3) ยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ให้มีคุณภาพและ (4) สร้างมาตรการความมั่นคงทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัย นำไปสู่การเป็นชุมชนน่าอยู่น่าอาศัยในอนาคต

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชนระยะ 3 ปี

แผนงานสำคัญปี 2557	แผนงานสำคัญปี 2558	แผนงานสำคัญปี 2559
การสำรวจข้อมูลด้านเศรษฐกิจชุมชน ขยะชุมชนอย่างเป็นระบบ	จัดประชุมประชาคมเพื่อจัดทำประชา พิจารณ์และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจาก ชุมชนในพื้นที่	การระดมทุนจากชุมชน กลุ่มองค์กร กลุ่มอาชีพในพื้นที่ตำบลนาเกลือ
วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน	อบรม/ศึกษาดูงาน การบริหารจัดการ ธนาคารขยะให้แก่คณะกรรมการและ ผู้ที่เกี่ยวข้อง	ขยายฐานสมาชิกให้ครอบคลุม ทุกกลุ่มเป้าหมาย
จัดอบรมเปลี่ยนแปลงทัศนคติของ ประชาชนในการคัดแยกขยะของ หมู่ 1 - หมู่ 6	จัดตั้งธนาคารขยะ เพื่อดำเนินการจัด ซื้อขยะในพื้นที่	เพิ่มมูลค่าขยะโดยการจัดทำผลิตภัณฑ์
ลงพื้นที่ปฏิบัติงานจริงของแต่ละ หมู่บ้าน หมู่ 1 - หมู่ 6	จัดประชุมคณะกรรมการ เพื่อสรุป ผลการดำเนินงานประจำเดือน	ยกระดับจากธนาคารขยะไปสู่ สถาบันการเงิน

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา ก่อให้เกิดผล ดังนี้

- เกิดการสำรวจข้อมูลและการจัดการข้อมูลและจัดทำแผนพัฒนาตำบลด้านเศรษฐกิจ
- เกิดการรณรงค์ร่วมกับท้องถิ่นและอบรบให้ความรู้ในการแปรรูปขยะรีไซเคิลเพื่อเพิ่มมูลค่าและขยายฐานสมาชิก
- เกิดกลไกคณะทำงานหรือผู้ก่อการดีในการบริหารกองทุนกลางตำบลและเกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการวิพากษ์วิจารณ์แผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจของตำบล เพื่อหนุนเสริมการทำงานร่วมกัน โดยมีการประชุมประชาคมเพื่อจัดทำประชาพิจารณ์และข้อเสนอแนะ จำนวน 6 ครั้ง
- เกิดจัดตั้งธนาคารขยะ เพื่อดำเนินการจัดซื้อขยะในพื้นที่ โดยแบ่งศูนย์การรับซื้อ จำนวน 6 แห่ง เพื่อระดมทุนจากกลุ่มอาชีพและแหล่งเงินทุนต่างๆ ในชุมชน เป็นการสร้างเสถียรภาพทางการเงินเพื่อพัฒนาธนาคารขยะให้มีมาตรฐานนำไปสู่สถาบันการเงินที่ยั่งยืน

● **แผนพัฒนาตำบลลู่ จังหวัดศรีสะเกษ** เป็นตำบลนำร่องในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลของพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง โดยมีกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ดังนี้

- (1) ดำเนินการวิเคราะห์ทุนชุมชนระดับหมู่บ้าน/ตำบล โดยใช้ในการวิเคราะห์ผังชุมชน
- (2) วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนในระดับหมู่บ้าน/ตำบล
- (3) วิเคราะห์ประเด็น(เรื่อง)ร่วมที่สำคัญของตำบลและจัดลำดับความสำคัญ
- (4) จัดทำแผนงานของประเด็น(เรื่อง)ร่วมของตำบลและเรียบเรียงเป็นแผนตำบล
- (5) จัดสมัชชาตำบลเพื่อรับรองและประกาศใช้แผนตำบล

จากกระบวนการดังกล่าว ก่อให้เกิดแผนพัฒนาตำบล ซึ่งเป็นประเด็นร่วมของตำบลใน 14 ประเด็น คือ

- 1) ส่งเสริมเยาวชนให้เรียนรู้วัฒนธรรม ภูมิปัญญาในท้องถิ่น ควบคู่กับความรู้ด้านวิชาการ และเปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมชุมชนอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง
- 2) พัฒนากลุ่มผู้สูงอายุให้สามารถดูแลและพึ่งพาตนเองได้
- 3) พัฒนาความรู้และส่งเสริมอาชีพแก่กลุ่มเยาวชนและคนในพื้นที่
- 4) พัฒนากลไกกลางในระดับกลุ่มประเด็นหมู่บ้านและตำบล เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์แผนงาน
- 5) พัฒนาการจัดการแหล่งทรัพยากรโดยสร้างกลไกและกฎระเบียบการใช้ประโยชน์ในแหล่งทรัพยากรรวมถึงส่งเสริมศักยภาพการจัดการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง
- 6) จัดทำแผนป้องกันภัยพิบัติในพื้นที่อย่างเป็นระบบ
- 7) จัดทำแผนเพิ่มมูลค่าผลผลิตจากเกษตรและประมง
- 8) รวบรวมข้อมูลความรู้ภูมิปัญญาที่มีในชุมชน
- 9) ให้องค์กรครอบครัว สังคม และศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมจัดการวัฒนธรรมของคนในพื้นที่
- 10) ส่งเสริมความรู้การใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์
- 11) ส่งเสริมการบริโภคอาหารที่ถูกต้องสอดคล้องตามหลักศาสนา(ฮาลาล)
- 12) ส่งเสริมการปลูกและบริโภคผักปลอดสารพิษและอาหารประจำถิ่น
- 13) ส่งเสริมสินค้าและอาหารปลอดภัย
- 14) พัฒนากองทุนการเงินเพื่อสังคมตำบลลู่

● **แผนพัฒนาที่อยู่อาศัยเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์** เกิดการจัดทำข้อมูลฐานสมาชิก พัฒนากลุ่มออมทรัพย์ จัดทำผังชุมชน และจัดทำแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยอย่างเป็นระบบทั้งเมืองในระยะ 3 ปี (2558 - 2560) โดยมีแผนการทำงานเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 (ปี พ.ศ. 2558) จำนวน 3 ชุมชน กลุ่มผู้เดือดร้อน 258 ครัวเรือน ประกอบด้วย ชุมชนสมานมิตร 140 ครัวเรือน ชุมชนเจริญราษฎร์ 68 ครัวเรือน ชุมชนไผ่สีทอง 50 ครัวเรือน ระยะที่ 2 (ปี พ.ศ. 2559) จำนวน 4 ชุมชน กลุ่มผู้เดือดร้อน 225 ครัวเรือน ประกอบด้วย ชุมชนตลาดท่าเสา 74 ครัวเรือน ชุมชนท่าอิฐบน 46 ครัวเรือน ชุมชนธรรมาธิปไตย 93 ครัวเรือน ชุมชนท่าอิฐล่าง 12 ครัวเรือน และระยะที่ 3 (ปี พ.ศ. 2560) จำนวน 3 ชุมชน กลุ่มผู้เดือดร้อน 115 ครัวเรือน ประกอบด้วย ชุมชนฤดีเปรม 38 ครัวเรือน ชุมชนหนองผา 7 ครัวเรือน ชุมชนพาดวารี 70 ครัวเรือน จะส่งผลให้ชุมชนเกิดการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบทั้งเมืองและมีความมั่นคงในการอยู่อาศัย

● **เตรียมความพร้อมการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยเพื่อคนยากจนที่บุกรุกที่ดินสาธารณะจังหวัดปทุมธานี "ปทุมธานีโมเดล"** มีการสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อนรายครัวเรือน และจับพิกัด GPS จำนวน 9 ชุมชน 1,060 ครัวเรือน เปิดเวทีประชาพิจารณ์เพื่อทำความเข้าใจกับประชาชนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 364 ครัวเรือน ณ เทศบาลท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี และมีการลงนามบันทึกความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน 9 หน่วยงาน เพื่อสร้างเจตนารมณ์ร่วมกันในการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยเพื่อคนยากจนที่บุกรุกที่ดินสาธารณะจังหวัดปทุมธานี "ปทุมธานีโมเดล"

● **เตรียมความพร้อมจัดทำแผนการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง** มีการสำรวจข้อมูลชุมชนแออัดที่บุงกรุกริมคลองลาดพร้าว และคลองเปรมประชากร จำนวน 66 ชุมชน 9,981 หลังคาเรือน โดยมีการหารือและประชุมร่วมกับกรุงเทพมหานคร และผู้เกี่ยวข้องเพื่อประสานความร่วมมือในการดำเนินการ ซึ่งได้มีการประสานสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 8 แห่งในการศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการอาศัยอยู่ริมคลอง พร้อมทั้งประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับชุมชน จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์และสหกรณ์

2.2 แผนพัฒนาจังหวัด

การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของภาคประชาชนระดับจังหวัด โดยมีการกำหนดยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนและบางจังหวัดมีการเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์จังหวัด ดังนี้

● **จังหวัดลำพูน** มีประเด็นยุทธศาสตร์ในขับเคลื่อน คือ (1) การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง (2) ประชาธิปไตยชุมชนสู่การเมืองภาคพลเมืองที่เข้มแข็ง (3) พลเมืองลำพูนใสสะอาด และ (4) วิถีครูบากับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสภาองค์กรชุมชนจังหวัดลำพูนใช้ “วิถีครูบาสู่สภาพลเมือง” ซึ่งมีเป้าหมาย “ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งจัดการตนเองได้” ภายใต้ความหลากหลายของวิถีชีวิต ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งได้มีการวิเคราะห์ปัญหาครอบคลุมในทุกมิติ ทั้งในส่วนที่เป็นจุดอ่อน จุดแข็งของตำบล เพื่อจัดทำแผนพัฒนาในพื้นที่ 46 ตำบล และผลักดันสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น โดยเกิดธรรมนูญ 3 กลุ่มน้ำสู่ธรรมนูญจังหวัด ได้แก่ กลุ่มน้ำกวาง กลุ่มน้ำทา และกลุ่มน้ำลี้ พร้อมทั้งได้เกิดการพัฒนาขบวนองค์กรชุมชนร่วมกับคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ สาขาจังหวัดลำพูน (ปปช. จ.ลำพูน) ผลักดันให้เกิดแนวคิด

การต่อต้านการคอร์รัปชันการทุจริตในชุมชน การเลือกตั้งเพื่อรองรับในสถานการณ์การปฏิรูป โดยใช้วิถีครอบครัว วิถีทางธรรมชาติความเชื่อ-ความศรัทธาต่อ “ครูบา” มายึดเหนี่ยวเพื่อเป็นตัวอย่างการต้านคอร์รัปชัน และเป็นการสร้างให้คนมีจิตสำนึกในการดำเนินชีวิตบนฐานของการพึ่งพาตนเอง และการยึดมั่น ในการทำคุณงามความดี สร้างให้เกิดแรงกระตุ้นในการมีส่วนร่วมในพลังการขับเคลื่อนงาน เพื่อการป้องกันการทุจริต ตามแนวทาง “ธรรมนุญครูบา ผู้สถาปนาเมือง เพื่อลำพูนโปร่งใส ไร้คอร์รัปชัน” ซึ่งได้มีการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาแกนนำชุมชนเรื่องความโปร่งใสทางการเมืองและสานพลังคนลำพูน โดยกำหนดเวที “มหกรรมชุมชนคนลำพูนสู่การจัดการตนเอง” ร่วมกับภาคีสมาชิกสุขภาพจังหวัดลำพูน เพื่อนำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่นของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนที่มีการรวมกลุ่มจากธรรมชาติของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นวิถีเกษตรกรรมยั่งยืน ความมั่นคงทางอาหาร ธนาคารเมล็ดพันธุ์ และวัฒนธรรมครูบาสู่การจัดการตนเองของชาวลุ่มน้ำลี้ ลุ่มน้ำกวาง และลุ่มน้ำทา มีเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการตั้งสภาองค์กรชุมชนของแต่ละลุ่มน้ำให้ผู้เข้าร่วมได้ทราบถึงสภาพแวดล้อมที่ส่งผลให้เกิดการรวมตัวของชุมชนตามสถานการณ์ในแต่ละพื้นที่ และนำธรรมนูญลุ่มน้ำนำเสนอต่อผู้เข้ารับการศึกษาเลือกระดับจังหวัดเพื่อเป็นตัวแทนจังหวัดหรือที่เรียกว่า สปช. เพื่อนำปัญหาที่เกิดขึ้นของลุ่มน้ำเข้าสู่การปฏิรูปประเทศต่อไป

● **จังหวัดสุโขทัย** ประเด็นยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนคือ (1) สภาองค์กรชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนางาน ประเด็น เชื่อมโยงและผลักดันระดับนโยบาย (2) พัฒนา

ยกระดับ และขยายผลพื้นที่ ประเด็นงาน/ศูนย์เรียนรู้ (3) การจัดการน้ำทั้งระบบอย่างยั่งยืน (4) พื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ (5) พัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน ซึ่งมีประเด็นร่วมของจังหวัดในการขับเคลื่อน “การจัดการน้ำทั้งระบบของจังหวัดสุโขทัย” โดยใช้กลไกสภาองค์กรชุมชนเป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนงานระดับพื้นที่ และมีประเด็นงานพัฒนาสำคัญ ได้แก่ การจัดสวัสดิการชุมชน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาระบบข้อมูล

● **จังหวัดชัยนาท** จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นสู่การจัดการตนเอง จังหวัดชัยนาท ซึ่งมีประเด็นยุทธศาสตร์ คือ (1) ส่งเสริมการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมสภาองค์กรชุมชนตำบลทุกประเด็นงานให้เกิดความเข้มแข็งทุกระดับ (2) พัฒนาศักยภาพผู้นำทุกระดับสู่ความเข้มแข็ง (3) พัฒนาศักยภาพทีมงานความเข้าใจให้ถ่ายทอดและสื่อสารการขับเคลื่อนงานได้ (4) พัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล และ (5) ยกระดับการพัฒนาผลิตภัณฑ์การเคลื่อนงานสภาองค์กรชุมชนสู่จังหวัดจัดการตนเอง ซึ่งได้มีการเชื่อมโยงและประสานแผนงานกับหน่วยงานในระดับจังหวัดในการสนับสนุนแผนงานของขบวนการองค์กรชุมชน ดังนี้

- **องค์กรบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท** ให้การสนับสนุนการพัฒนาแกนนำเพื่อนำสู่ประชาธิปไตย (งบประมาณ 150,000 บาท) ซึ่งเป็นการพัฒนาขบวนชุมชนให้เท่าทันสถานการณ์การปฏิรูปประเทศจากฐานรากในระดับจังหวัด อำเภอบล และตำบล ก่อให้เกิดผู้นำในขบวนเพิ่มขึ้น แยกเป็น นักวิเคราะห์ (นักคิด คิดแผนยุทธศาสตร์

คิดเชิงกลยุทธ์) นักรบ (นำแผนมาแปลงสู่การปฏิบัติเชิงพื้นที่และเชิงประเด็นที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนด้วยการจัดการเชิงระบบ) นักปลุกระดม (จัดเวทีเชื่อมโยงกลุ่มคนให้ตื่นตัว) นักการทูต (ผู้ประสานงานที่เก่งและทำได้ดี) นักสื่อสาร (ประชาสัมพันธ์งานให้คนภายนอกรู้) จำนวน 54 สภา ๆ ละ 2 คน จาก 5 นครรวมได้แกนนำเพิ่ม 540 คน ระดับอำเภอ 8 อำเภอ 5 นคร ๆ ละ 2 คน รวม 80 คน และระดับจังหวัด 5 นคร ๆ ละ 2 คน รวม 10 คน รวมผู้นำได้รับการพัฒนาศักยภาพผ่านการปฏิบัติ รวมจำนวน 630 คน

- **สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดชัยนาท** เป็นการเชื่อมโยงแผนการพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ 8 อำเภอ โดยชุมชนบริหารจัดการงบประมาณและโครงการ

- **จังหวัดสระแก้ว** มีประเด็นยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนคือ (1) การกระจายอำนาจให้ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองโดยใช้พื้นที่ชุมชนเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนด้วยสภาองค์กรชุมชนตำบล การสร้างและพัฒนาพลเมืองทุกระดับสร้างพลังพลเมืองด้วยสมัชชาพลเมือง และขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (2) สร้างความมั่นคงให้กับชุมชนท้องถิ่นโดยการปกป้องแหล่งผลิตอาหาร สร้างเศรษฐกิจและทุนสัมมาชีพในชุมชน การจัดการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัยในชุมชน และสิ่งแวดล้อมที่ดี (3) การจัดการข้อมูลทุกมิติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และ (4) ชุมชนท้องถิ่นมีความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน นอกจากนี้ได้มีการกำหนดแนวทางการเคลื่อนงานพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยเกิดความร่วมมือระหว่างภาคีท้องถิ่นกับเครือข่ายองค์กรชุมชนในการจัดทำข้อมูลเพื่อการวางแผนระดับตำบลในพื้นที่ 18 ตำบล ซึ่งมีกระบวนการสำรวจข้อมูลครัวเรือน จัดทำข้อมูลกลางฝั่งชุมชนทุกมิติ ภายใต้โครงการความร่วมมือพัฒนาฐานข้อมูลและวางแผนแบบมีส่วนร่วม **"สร้างสระแก้วเมืองแห่งความสุข 4 ดี"** (คนดี สุขภาพดี รายได้ดี สิ่งแวดล้อมดี) ตามวิถีพอเพียงเพื่อให้หมู่บ้าน/ตำบลมีฐานข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามวิถีพอเพียง คือการมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงแบบมีส่วนร่วม

- **จังหวัดสตูล** เกิดการพัฒนาแผนจังหวัดของขบวนชุมชนและพลเมืองในจังหวัด โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ คือ (1) สนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชนที่สอดคล้องกับทรัพยากรและ

วิถีวัฒนธรรมชุมชน (2) พัฒนาที่อยู่อาศัยให้แก่คนในชุมชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม (3) สนับสนุนการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินให้แก่คนจนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม (4) พัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนให้ครอบคลุมทุกด้านทุกระดับ (5) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมและยั่งยืน (6) ส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น และ (7) สนับสนุนการพัฒนาองค์กรชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้โดยมีการเชื่อมโยงประเด็นยุทธศาสตร์กับแผนพัฒนาจังหวัดและแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

- **จังหวัดพังงา** เกิดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด (พังงาแห่งความสุข) โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ คือ (1) สนับสนุนการเข้าถึงสวัสดิการและสิทธิชุมชนอย่างเป็นธรรม (2) พัฒนาความร่วมมือสร้างความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน ที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกินและภัยพิบัติ (3) ประสานหน่วยงานและภาคี เชื่อมโยงทรัพยากรด้านต่างๆ เพื่อการพัฒนาอย่างเท่าเทียมเป็นธรรมและยั่งยืน และ (4) สร้างกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง โดยมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและภาคีพัฒนา เช่น การเชื่อมโยงแผนงานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการจัดการภัยพิบัติกับหน่วยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพังงา และบูรณาการแผนงานร่วมกับพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพังงา ในการพัฒนากองทุนสวัสดิการตำบล และการพัฒนาศักยภาพแกนนำคนทำงานในการบริหารจัดการที่ดี

- **จังหวัดปทุมธานี** จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเครือข่ายขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดปทุมธานีสร้างการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นมุ่งสู่“ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง” โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ คือ (1) ส่งเสริมการเชื่อมโยงกองทุนระดับตำบลสู่ระดับจังหวัด (2) การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินชนบท (3) การป้องกันรักษาพื้นที่ภาคเกษตรกรรม (4) การพัฒนาศักยภาพเยาวชนคนรุ่นใหม่ และ (5) การพัฒนาระบบข้อมูลและการสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ โดยมีการทบทวนเป้าหมาย ยุทธศาสตร์และแผนงานเพื่อเชื่อมโยงกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดในปี 2559 และมีเวทีสาธารณะในการเชื่อมโยงทุกภาคส่วนเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนการดำเนินงานในพื้นที่ ซึ่งได้มีการแก้ไขปัญหาการบุกรุกของชุมชนริมคลองและพัฒนาที่อยู่อาศัยในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี มีการลงนามบันทึกความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน 9 หน่วยงาน เพื่อสร้าง

เจตนารมณ์ร่วมกันในการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคืออยู่อาศัยเพื่อคนยากจนที่บุกรุกที่ดินสาธารณะจังหวัดปทุมธานี “ปทุมธานีโมเดล” ตามแผนงานแก้ไขปัญหาคืออยู่อาศัยเพื่อรองรับนโยบายรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาคืออยู่อาศัยเพื่อรองรับการจัดระเบียบแก้ไขปัญหาคืออยู่อาศัยและการก่อสร้างที่อยู่อาศัยราคาถูกลำคลองและการระบายน้ำ

● **จังหวัดสมุทรสงคราม** จัดทำแผนยุทธศาสตร์สู่การจัดการตนเองของขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งมีประเด็นยุทธศาสตร์ คือ (1) สร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรสงคราม รวมทั้งพัฒนาฟื้นฟูและอนุรักษ์ให้คงอยู่อย่างยั่งยืน (2) เป็นแหล่งสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทางเกษตรและประมง สร้างห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain) รวมทั้งสร้างและขยายโอกาสทางการตลาดได้ (3) คุณภาพชีวิตที่ดี มีคุณธรรมนำความรู้สู่การดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (4) สร้างเสริมภูมิคุ้มกันของบุคลากร ระบบสาธารณสุขโรค สิ่งอำนวยความสะดวก และผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (5) สร้างและยกระดับคุณค่าเพิ่มให้กับผลผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของภาคพาณิชย์กรรมที่เน้นธรรมาภิบาลและความรับผิดชอบต่อสังคม และ (6) สร้างความสมดุลระบบนิเวศ อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบการมีส่วนร่วม

● **จังหวัดสุรินทร์** เกิดการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์จังหวัดสุรินทร์ “พลังพลเมืองสุรินทร์ จัดการตนเองสู่ความอยู่ดีมีสุข กินอ่อม นอนอุ่น ทุนมี หนี้ลด” และมีประเด็นยุทธศาสตร์ คือ (1) ส่งเสริมการบริโภคอาหารปลอดภัยอย่างเพียงพอและการสร้างความภาคภูมิใจในชุมชนท้องถิ่น (2) สร้างความอบอุ่นความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินและสุขภาพของครอบครัว (3) พัฒนาศักยภาพทุนทางสังคมของชุมชนท้องถิ่น และ (4) ลดค่าใช้จ่ายและหนี้สินของครอบครัว โดยมีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนสุรินทร์ อยู่ดีมีสุข กินอ่อม นอนอุ่น ทุนมี หนี้ลดระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด 158 ตำบล 17 อำเภอ มีพื้นที่รูปธรรมเรียนรู้ลักษณะเด่นที่แตกต่างตามบริบทพื้นที่ ซึ่งมีเนื้อหาสำคัญ คือ

"กินอ่อม"

อาหารปลอดภัย/ตลาดชุมชน (ตลาดเขียว) เกษตรอินทรีย์ / ปาสุนไพโร หล่อกน้ำสะอาด ปลุกผักสวนครัว

"นอนอุ่น"

ชุมชนน่าอยู่สุขภาพแข็งแรง มีความปลอดภัยดูแลกันทุกวัยไม่ทอดทิ้งกัน มีความรักสามัคคีช่วยเหลือกัน/ ประชาธิปไตยชุมชน

"ทุนมี"

กองทุนพัฒนาชุมชน การพัฒนาอาชีพ มีการออมทรัพย์ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่า

"หนี้ลด"

พัฒนาอาชีพ ลดต้นทุนการผลิต ลดรายจ่ายครัวเรือน ทำบัญชีครัวเรือน ผลิตปุ๋ยใช้เอง ปุ๋ยชีวภาพ ใช้กองทุนปลดหนี้จนครบถ้วน ทำทะเบียนครอบครัวต้นแบบการแก้หนี้

ทั้งนี้ได้มีการเชื่อมโยงแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในการสนับสนุนงบประมาณขับเคลื่อนงานตามยุทธศาสตร์และแผนงานที่กำหนด

● **จังหวัดอุดรธานี** เกิดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2558 - 2560) ภายใต้วิสัยทัศน์ **"อุดรธานีนครแห่งความสุข สู่การจัดการตนเอง"** ซึ่งเป็นทิศทางการขับเคลื่อนงานพัฒนาของชุมชนท้องถิ่นของขบวนองค์กรชุมชนและเชื่อมโยงบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานและภาคีพัฒนา โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์สำคัญในการขับเคลื่อน คือ (1) การส่งเสริมระบบการผลิตแบบเกษตรยั่งยืน เกษตรอินทรีย์ เพื่อลดต้นทุนการผลิต เพิ่มรายได้และสร้างความมั่นคงทางอาหาร (2) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการน้ำ ทั้งเพื่อการอุปโภค บริโภค และการทำการเกษตร (3) การฟื้นฟู อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและรักษาสิ่งแวดล้อมโดยชุมชนท้องถิ่น (4) การส่งเสริมการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน เพื่อป้องกันปัญหา และผลกระทบทางสังคม (5) การเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง และพัฒนาศักยภาพแกนนำขับเคลื่อนงานพัฒนา รวมถึงเยาวชนคนรุ่นใหม่

● **จังหวัดยโสธร** เป็นการขับเคลื่อนจังหวัดยโสธรสู่เมืองเกษตรอินทรีย์เพื่อชีวิต ภายใต้ยุทธศาสตร์ “ยโสธรเมืองแห่งวิถีอีสาน เกษตรอินทรีย์ก้าวไกลสู่สากล” และมีประเด็นยุทธศาสตร์ คือ (1) สนับสนุนการพัฒนาความเข้มแข็งของพื้นที่ปฏิบัติการระดับตำบล (2) สนับสนุนการพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนระดับจังหวัด (3) ผลักดันแนวทางการพัฒนาโดยภาคประชาชน/ชุมชนท้องถิ่น และ (4) สนับสนุนการศึกษารูปแบบและความเป็นไปได้ในการสร้างกองทุนเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้้องค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรได้มีกรำนำแผนงานบางภารกิจของขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดยโสธรบรรจุเป็นแผนงาน/โครงการระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2557 - พ.ศ. 2560)

3. ข้อมูลสารสนเทศสู่องค์กรความรู้ และการสื่อสาร

ชุมชนท้องถิ่นเป็นเจ้าของและใช้ข้อมูลในการทำงานพัฒนา สามารถจัดการความรู้จากการปฏิบัติและความรู้จากภายนอก เป็นองค์ความรู้ในงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่สามารถใช้ในการขยายผลงานพัฒนาที่ครอบคลุมกว้างขวางขึ้น ชุมชนท้องถิ่นและภาคีพัฒนาสามารถเข้าถึง และเลือกใช้ความรู้และเทคโนโลยีได้อย่างคุ้มค่าและเหมาะสม

3.1 ระบบข้อมูลและสารสนเทศ

● การพัฒนาระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) โดยเชื่อมโยงกับระบบรายงานเชิงบริหาร เพื่อยกระดับการแสดงผลข้อมูลการดำเนินงานประเด็นการพัฒนา ในรูปแบบเชิงพื้นที่และเชิงพิภพ สามารถทับซ้อนกับฐานข้อมูลภูมิศาสตร์อื่นๆ เช่น พื้นที่แหล่งน้ำ พื้นที่ป่า การใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อสนับสนุนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบ และใช้แหล่งข้อมูลจากระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหาร (EIS) แสดงบนแผนที่ของ google

<p>ฐานข้อมูลบูรณาการพื้นที่งานพัฒนา (Area Interop)</p> <p>เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการบริหารงานพัฒนาของ พอช. โดยการรวบรวมเอาฐานข้อมูลงานพัฒนาทั้งหมดที่มี มาทำการวิเคราะห์และบูรณาการให้เป็นฐานเดียวกัน และปรับปรุงโปรแกรมให้เป็นหนึ่งเดียว สามารถเข้าถึงและมองเห็นภาพรวมของนำข้อมูลประเด็นงานพัฒนาต่างๆ ในทุกๆ ด้าน เพื่อให้ทั้งเจ้าหน้าที่และขบวนองค์กรชุมชนสามารถไปใช้ประโยชน์ในมิติเชิงพื้นที่มากยิ่งขึ้น</p>	
<p>โปรแกรมสารสนเทศภูมิศาสตร์ พื้นที่ปฏิบัติการ พอช. (GIS)</p> <p>เป็นโปรแกรมแสดงผลการปฏิบัติงานพัฒนา ที่ พอช. สนับสนุนบนแผนที่ ทั้งเชิงพื้นที่และเชิงค่าหนึ่งประเด็นงาน ในรูปแบบสัญลักษณ์ เช่น ระดับเฉลี่ย และ รูปภาพ สามารถซ้อนทับข้อมูลในหลายลักษณะ สามารถเปรียบเทียบ สัดส่วนการกระจายตัว ของงานพัฒนา และสามารถซ้อนทับกับข้อมูลภูมิศาสตร์ สนับสนุนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงภูมิสารสนเทศ และการวางแผนงานพัฒนาท้องถิ่น</p>	
<p>ระบบบริหารงานที่ดินบ้านมั่นคง (BMOS)</p> <p>ใช้ในการบันทึกข้อมูลโครงการบ้านมั่นคง โครงการพัฒนาชุมชนเมืองแผนงานและงบประมาณ และการรายงานประมวลผลข้อมูล</p>	

- การพัฒนาระบบข้อมูลบูรณาการงานพื้นที่งานพัฒนา (Area Interop) โดยบูรณาการข้อมูลสภาองค์กรชุมชน สวัสดิการชุมชน บ้านมั่นคง และที่ดินทำกิน ทั้งด้านงานพัฒนาและงบประมาณ ส่งผลให้มีรายงานการพัฒนาตำบล พร้อมทั้งได้มีการอบรมพัฒนาทักษะเจ้าหน้าที่ และกองเลขานุการจังหวัดและงานประเด็น 496 คน ส่งผลให้เจ้าหน้าที่และแกนนำมีทักษะและศักยภาพในการพัฒนาระบบข้อมูลนำสู่การปฏิบัติงานในพื้นที่โดยมีฐานข้อมูลรองรับการประโยชน์อย่างเป็นระบบ

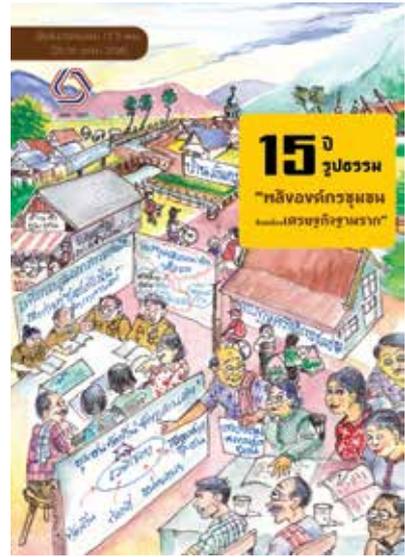
- การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารและตัดสินใจสำหรับผู้บริหาร (Executive Information System : EIS) ต่อเนื่องและดำเนินการพัฒนาระบบรายงานเชิงพื้นที่ (GIS) โดยเชื่อมโยงกับระบบรายงานเชิงบริหาร เพื่อยกระดับการแสดงผลข้อมูลการดำเนินงานประเด็นการพัฒนาในรูปแบบเชิงพื้นที่และเชิงพิกัด สามารถทับซ้อนกับฐานข้อมูลภูมิศาสตร์อื่นๆ เช่น พื้นที่แหล่งน้ำ พื้นที่ป่า การใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อสนับสนุนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบ และใช้แหล่งข้อมูลจากระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหาร (EIS) เพื่อให้เกิดความสะดวกในการใช้งาน มีผู้ใช้งานรายงานต่างๆ มากขึ้น เพิ่มขึ้นจากเดิมปี 2557 จำนวน 407 ครั้งต่อเดือน ปี 2558 เพิ่มขึ้นเป็น 1,092 ต่อเดือน หรือ ร้อยละ 168.30

- ประสานความร่วมมือร่วมกับสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) ในเรื่องแผนที่และฝึกอบรมการใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ในระดับชุมชน โดยเฉพาะเรื่องงานประเด็นที่ดินชนบท

ระบบข้อมูลชุมชนพื้นที่จัดการตนเองของเครือข่ายองค์กรชุมชน จ.สระแก้ว โดยเกิดการความร่วมมือระหว่างภาคีท้องถิ่นกับเครือข่ายองค์กรชุมชนในการจัดทำข้อมูลเพื่อการวางแผนระดับตำบลในพื้นที่ 18 ตำบล ซึ่งมีกระบวนการสำรวจข้อมูลครัวเรือน จัดทำข้อมูลกลาง ผังชุมชนทุกมิติ ภายใต้โครงการความร่วมมือพัฒนาฐานข้อมูลและวางแผนแบบมีส่วนร่วมสร้างสระแก้วเมืองแห่งความสุข 4 ดี (คนดี สุขภาพดี รายได้ดี สิ่งแวดล้อมดี) วิถีพอเพียง เพื่อให้หมู่บ้าน/ตำบล มีฐานข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี ตามวิถีพอเพียง คือการมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงแบบมีส่วนร่วม

3.2 การจัดการความรู้

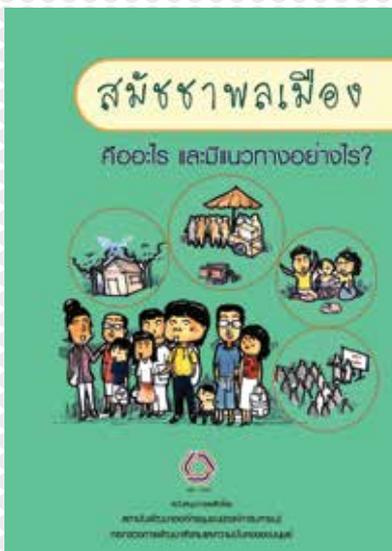
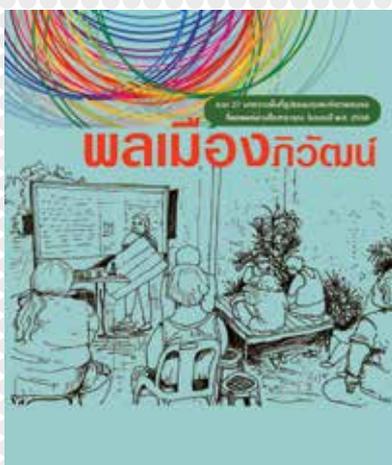
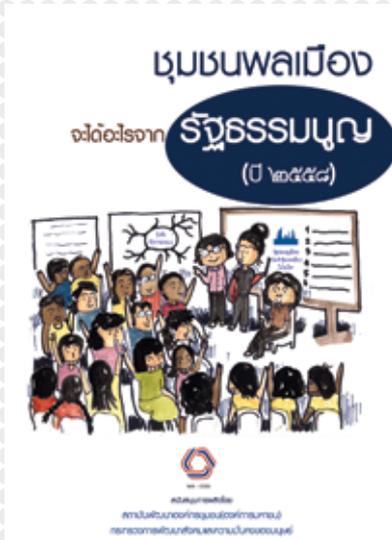
การพัฒนาชุดองค์ความรู้จากการกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งเสริมการจัดกระบวนการถอดบทเรียนและองค์ความรู้ในประเด็นต่างๆ ในพื้นที่ ก่อให้เกิดชุดองค์ความรู้พื้นที่รูปธรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชนระดับตำบล 148 ชุดความรู้ ชุดความรู้การพัฒนายุทธศาสตร์จังหวัดของภาคประชาชน 11 ชุดความรู้ และชุดองค์ความรู้รูปธรรม 15 กรณีในเนื้อหาพลังองค์กรชุมชนขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เพื่อใช้เผยแพร่ในงานครบรอบ 15 ปีของสถาบันฯ

นอกจากนี้ มีการถอดบทเรียนการปฏิบัติงานในพื้นที่และการบริหารจัดการโครงการ ซึ่งเกิดการพัฒนาเป็นองค์ความรู้ในการจัดการงานประเด็นต่างๆ เช่น การแก้ปัญหาภัยพิบัติ การแก้ปัญหาที่ดิน ทำกิน และที่อยู่อาศัยชนบท ข้อบัญญัติตำบล และการยกระดับเครือข่ายองค์กรชุมชนจากอดีตสู่สังคมปัจจุบัน รวมทั้งชุดองค์ความรู้พื้นที่รูปธรรม เช่น สถาบันการเงินชุมชนตำบลวิหารแดง จังหวัดสระบุรี กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลประดู่ยืน จังหวัดอุทัยธานี การจัดการทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล การท่องเที่ยวชุมชน และการพัฒนากองทุนชุมชนของสภาองค์กรชุมชนตำบลต้นหยงโป จ.สตูล การจัดการที่อยู่อาศัยของชุมชนในเทศบาลเมืองบางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี เป็นต้น รวมถึงชุดความรู้การบริหารโครงการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน จำนวน 2 ชุด ประกอบด้วย 1) บทเรียนโครงการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน และ 2) โครงการยกระดับความรู้การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

3.3 การสื่อสารประชาสัมพันธ์

การผลิตวิดีโอทัศน์ จำนวน 13 เรื่อง เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชนกับอุดมการณ์ ให้อย่างคุณค่ารับอย่างมีศักดิ์ศรี ปทุมธานีโมเดล เกษชาวน้อยเมืองแห่งความสุข น่านโมเดลในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โรงไฟฟ้าชีวมวล ทางออกที่ต้องเป็นธรรมต่อชุมชน และ สวัสดิการถ่วงน้ำหนักสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนของคนพนม เป็นต้น รวมทั้งการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อสื่อสารสาธารณะ 3 เรื่อง ได้แก่ 1) รัฐธรรมนูญจะทำให้ประชาชนพลเมืองเปลี่ยนแปลงอย่างไร 2) สมัชชาพลเมืองคืออะไรและมีแนวทางอย่างไร และ 3) ชุมชนพลเมืองจะได้อะไรจากรัฐธรรมนูญปี 2558 รวมถึงการสื่อสารสู่สาธารณะร่วมกับสถานีโทรทัศน์ Thai PBS ในการพัฒนาและดำเนินการประสานงานการผลิตรายการโทรทัศน์ในการจัดเวที "เสียงประชาชนเปลี่ยนประเทศไทย" "จับตาเส้นทางปฏิรูป" และ "รายการนักข่าวพลเมือง" เพื่อสื่อสารเรื่องราวของขบวนการองค์กรชุมชนท้องถิ่นผ่านกระบวนการคิดและรูปธรรมชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองสู่ข้อเสนอต่อการปฏิรูปประเทศไทย และสื่อทีวีดิจิทัล ช่อง T News รวม 31 ตอน รวมถึงการนำเสนอบทความพื้นที่รูปธรรมผ่านวารสารเนชั่นสุดสัปดาห์ ในคอลัมภ์ "พลเมืองก้าวหน้า" ส่งผลให้งานของขบวนการองค์กรชุมชนและรูปธรรมความสำเร็จของชุมชนท้องถิ่นได้รับการสื่อสารสู่สาธารณะ ก่อให้เกิดการรับรู้และขยายผลการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

4. คุณภาพคนและความเข้มแข็งของขบวนองค์กรชุมชน

เป็นการวางรากฐานการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง โดยการพัฒนาและยกระดับขีดความสามารถของคนทำงาน ครอบคลุมทั้งบุคลากร พอช. และผู้นำชุมชนท้องถิ่น พร้อมทั้งเสริมสร้างขีดความสามารถของขบวนองค์กรชุมชน ซึ่งเป็นกลไกและแกนสำคัญในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และเท่าทันการเปลี่ยนแปลง

4.1 การพัฒนาผู้นำและคนในขบวนองค์กรชุมชน

1.) **เวทีผู้นำชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง** ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน (สำนัก 3) ในการจัดเวทีผู้นำชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์จากพื้นที่รูปธรรมตามประเด็นงานต่างๆ และข้อเสนอในการขับเคลื่อนงานในประเด็นงานสำคัญ ได้แก่ ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง การจัดทำดินทำกิน สถาบันการเงินชุมชน สิทธิพลเมือง พลังงานชุมชน และระบบเศรษฐกิจชุมชน โดยมีผู้แทนองค์กรชุมชนระดับพื้นที่ 11 ภาคฯ ละ 2 คน ซึ่งมีคุณสมบัติความเป็นผู้นำหรือคนรุ่นใหม่ และเป็นที่ยอมรับสามารถเชื่อมโยงคน และงานในระดับภาคได้ รวมทั้งผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีการจัดเวทีทุกวันพุธที่สองของทุกเดือนและได้มีการดำเนินงานในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาจำนวน 6 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมจำนวนทั้งสิ้น 900 คน

2.) โครงการอบรมผู้นำ-น้าการเปลี่ยนแปลง (Leadership for Change) ร่วมกับมูลนิธิสัมมาชีพ (Right Livelihood Foundation) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ซึ่งได้ดำเนินโครงการอบรมผู้นำ-น้าการเปลี่ยนแปลง (Leadership for Change) รุ่นที่ 5 และรุ่นที่ 6 รุ่นละ 120 คน กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ผู้แทนขบวนองค์กรชุมชน ผู้บริหารธุรกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้แทนหน่วยงานภาคี/เครือข่าย ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวคิดด้านการบริหารจัดการกับภาคเอกชน รวมทั้งภาคเอกชนได้เรียนรู้งานพัฒนาที่ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันสร้างเสริมเศรษฐกิจฐานรากตำบล เกาะสาหร่าย จังหวัดสตูล

CODI Annual Report 2015
รายงานประจำปี พอช. 2558

3.) ผู้สื่อข่าวชุมชน เป็นการพัฒนาศักยภาพผู้สื่อข่าวชุมชน 179 คน โดยมีการฝึกอบรมจัดทำ วิดีโอสั้น "1 Clip 4 Chang" มีนักสื่อสารชุมชน/ผู้สื่อข่าวชุมชนเข้าร่วม จำนวน 50 คน การจัดการความรู้เพื่อการสื่อสาร (จับประเด็น, ถอดบทเรียน) ผู้เข้าร่วม 30 คน และการนำเสนอข้อมูลข่าวสารงานพัฒนาของสถาบันฯ และขบวนชุมชนในรูปแบบภาพ/ข่าว/บทความ/รายการโทรทัศน์ และสื่อใหม่ (online) อย่างต่อเนื่อง หลากหลาย ซึ่งผู้สื่อข่าวชุมชนสามารถทำการสื่อสารในลักษณะของการเขียนข่าว ส่งผลงานและได้รับการเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ 50 คน ปีละประมาณ 200 ข่าว/ปี ผ่านช่องทางสื่อของสถาบันฯ และกระบวนการสื่อสารระหว่างผู้สื่อข่าวชุมชนผ่านสื่อออนไลน์ และสื่อสาธารณะ

4.2 การพัฒนาศักยภาพแกนนำและขบวน องค์กรชุมชนผ่านกิจกรรม/ประเด็นงาน ต่างๆ ได้แก่

1.) สวัสดิการชุมชน

● **พัฒนาคุณภาพแกนนำสวัสดิการชุมชน** เกิดการสรุปผลการดำเนินงาน ทบทวนเป้าหมาย ทบทวนกลไก ทบทวนแผนงาน และกระบวนการ วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และวิเคราะห์หน่วยงานภาคี ในการขับเคลื่อนงานสวัสดิการชุมชนในระดับจังหวัด และระดับภาค ทำให้แกนนำสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการสรุปทบทวน ไปวางแผน และปรับใช้ในการทำงานของกองทุนตนเองได้ เกิดความรู้ ความเข้าใจ และได้เรียนรู้กระบวนการอบรม การเสริมทักษะ เทคนิค เสริมแนวคิดในการทำงานในด้านต่างๆ เช่น หลักคิดสวัสดิการชุมชน หลักคิดการบริหารจัดการที่ดี การบริหารข้อมูล การติดตามประเมินผล เป็นต้น ซึ่งแกนนำที่ผ่านการพัฒนาศักยภาพผ่านประเด็นงานดังกล่าว จำนวน 3,465 คน แยกเป็น ผู้นำนักยุทธศาสตร์ 125 คน นักจัดการความรู้ 340 คน วิทยากรกระบวนการ 827 คน นักปฏิบัติการด้านการจัดการ และข้อมูล 140 คน แกนนำรุ่นใหม่ 363 คน และบุคคลทั่วไป 1,670 คน

● **พัฒนาคุณภาพกองทุนสวัสดิการชุมชน** 1,520 ตำบลใน 11 ภาค โดยมีการติดตามสอบถามกองทุนสวัสดิการชุมชนเกณฑ์คุณภาพ ประกอบด้วย มีคณะกรรมการบริหารกองทุนรับผิดชอบชัดเจน มีการจัดทำระบบบัญชี/การเงินกองทุน มีการจัดทำระบบข้อมูลของกองทุน กำหนดระเบียบข้อบังคับหรือกติกาของกลุ่มจากการเห็นพ้องของสมาชิก มีการจัดทำสรุปผลการดำเนินงานและรายงานต่อสมาชิก/สาธารณะ มีการขยายฐานสมาชิกและครอบคลุมผู้ด้อยโอกาส และเกิดการสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชน จำนวน 1,810 กองทุน โดยมีสมาชิกครบปีที่ได้รับการสมทบงบประมาณจำนวน 1,614,305 คน งบประมาณรวม 499.50 ล้านบาท

2.) สภาองค์กรชุมชน

● **พัฒนาแกนนำสภาองค์กรชุมชน** มีการสร้างความรู้ ความเข้าใจ แนวคิด อุดมการณ์ พ.ร.บ. สภาองค์กรชุมชน รวมทั้งทักษะการทำงานในพื้นที่ โดยมีเนื้อหาประกอบด้วย การวิเคราะห์สถานการณ์โลก ประเทศ พื้นที่ชุมชน จังหวัด และสถานการณ์ขบวนองค์กรชุมชน และความรู้ความเข้าใจ

บทบาทการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน ทำให้แกนนำเข้าใจสถานการณ์ วิธีการวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม เกิดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ การสังเคราะห์ในสถานการณ์จริง รวมทั้งเกิดความรู้ความเข้าใจเจตนาธรรมณ์ อุดมการณ์ ทักษะกระบวนการพัฒนากิจการสภาองค์กรชุมชนตั้งแต่ระดับตำบล จังหวัด และภาคในการขับเคลื่อนกิจการสภาองค์กรชุมชนอย่างบูรณาการ ซึ่งมีแกนนำเข้าร่วมการพัฒนา จำนวน 822 คน

● **พัฒนาคุณภาพสภาองค์กรชุมชนตำบล** มีการสร้างความเข้าใจกับพื้นที่ตำบลเพื่อจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนใหม่ ส่งผลให้เกิดการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนใหม่ 490 ตำบล สมาชิก 7,092 องค์กร 13,755 คน และพัฒนาคุณภาพสภาองค์กรชุมชนตำบลที่จัดตั้งแล้ว 2,692 ตำบล และสอบทานสถานะความคงอยู่ของสภาองค์กรชุมชนตำบลที่จัดตั้งแล้ว 4,411 ตำบล พร้อมทั้งเกิดการประสานความร่วมมือระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับสภาพพัฒนาการเมือง เพื่อร่วมขับเคลื่อนสมัชชาพลเมือง/สภาพการเมืองระดับจังหวัด มีการแลกเปลี่ยน

เรียนรู้และกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนจังหวัดนำร่อง จัดทำข้อเสนอและแถลงการณ์ร่วมต่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ รวมถึงประสานความร่วมมือระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับกองทุนสิ่งแวดล้อม ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เกิดการพัฒนาโครงการโดยสภาองค์กรชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่ อาทิ เช่น จ.กาฬสินธุ์ จ.ปราจีนบุรี และอ่าว ก.ไถ่ ใน 4 จังหวัด เป็นต้น

3.) ขบวนการองค์กรชุมชนในพื้นที่

ผู้นำเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น 7,784 คน โดยเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างขบวนการองค์กรชุมชน ผู้นำชุมชนและภาคีพัฒนาจากการเข้าร่วมเวทีการปฏิรูปประเทศ ก่อให้เกิดการตื่นตัวและรับรู้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น ทำให้ขบวนการองค์กรชุมชนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น พร้อมทั้งได้การพัฒนาศักยภาพขบวนการองค์กรชุมชนระดับจังหวัดในการบริหารจัดการ เช่น การอบรมแกนนำขบวนการจังหวัดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือบนทั้ง 8 จังหวัด จำนวน 40 คนในการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชน ซึ่งมีเนื้อหาสำคัญในการวิเคราะห์ปัญหาความยากจน การวิเคราะห์เศรษฐกิจและทุนชุมชน และฝึกปฏิบัติการในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชนในพื้นที่ 10 ตำบล การประสานความร่วมมือกับองค์กรบริหารส่วนจังหวัดชั้นนาทในการพัฒนาแกนนำเพื่อนำไปสู่ประชาธิปไตย โดยมีผู้นำได้รับการพัฒนาศักยภาพ จำนวน 630 คน ก่อให้เกิดผู้นำในชุมชนเพิ่มขึ้น ซึ่งมีความรู้ความสามารถและทักษะที่หลากหลาย เช่น นักวิเคราะห์ (นักคิดคิดแผนยุทธศาสตร์ คิดเชิงกลยุทธ์) นักรบ (นำแผนมาแปลงสู่การปฏิบัติเชิงพื้นที่และเชิงประเด็นที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนด้วยการจัดการเชิงระบบ) นักปลุกกระดม (จัดเวทีเชื่อมโยงกลุ่มคนให้ตื่นตัว) นักการทูต (ผู้ประสานงานที่เก่งและทำได้ดี) และนักสื่อสาร (ประชาสัมพันธ์งานให้คนภายนอกรู้)

4.3 การพัฒนาบุคลากร พอช.

1.) พัฒนาศักยภาพผู้บริหารระดับหัวหน้าส่วนงานและหัวหน้างานในการบริหารบุคลากรในหลักสูตร “HR for non HR” โดยมีผู้เข้าร่วม จำนวน 52 คน ส่งผลให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการบริหารบุคลากรเพิ่มขึ้นในการปฏิบัติ พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผลการพัฒนาบุคลากรตามหลักสูตร 4 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตร HR Non HR หลักสูตร Coaching and Feedback และหลักสูตรผู้นำการเปลี่ยนแปลงรุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาและกำหนดหลักสูตรการพัฒนาบุคลากรในปี 2559 นอกจากนี้มีผู้ปฏิบัติงานเข้าร่วมการอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ของหน่วยงานภายนอก จำนวน 83 คน ซึ่งสามารถนำความรู้มาปรับใช้ในการปฏิบัติงาน

2.) พัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติงาน โดยการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ งานพัฒนาในบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกัน ของสำนักงานภาค/ส่วนงาน จำนวน 6 ครั้ง เช่น สำนักงานภาคใต้กับสำนักงานภาคเหนือตอนล่าง สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ร่วมศึกษาดูงานสำนักงานภาคใต้ตอนล่าง ส่งผลให้ผู้เข้าร่วมเกิดการพัฒนาดตนเองจากการเรียนรู้พื้นที่ รูปแบบตำบลจัดการตนเองในบริบทที่มีความแตกต่างกันของพื้นที่และประเด็นต่างๆ เช่น สวัสดิการ สภาพองค์กรชุมชน ที่ดิน บ้านมั่นคง รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในหลักการ แนวคิดและทัศนคติของการปฏิบัติการชุมชนแนวใหม่ ก่อให้เกิดการพัฒนาคนทำงานโดยกระบวนการ “เรียนรู้ท่ามกลางการปฏิบัติการ” (learning by doing) ซึ่งมีเจ้าหน้าที่เข้าร่วมการเรียนรู้จำนวน 130 คน

จากการแก้ปัญหาภัยพิบัติแผ่นดินไหว สู่การพัฒนากระบวนการทำงาน "ปฏิบัติการชุมชนแนวใหม่"

"ปฏิบัติการชุมชนแนวใหม่" เป็นผลการขับเคลื่อนงานแก้ไขปัญหาภัยพิบัติแผ่นดินไหวใน จ.เชียงราย เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ซึ่งมีตำบลที่ได้รับ ความเสียหายจำนวน 40 ตำบล พอช. ขบวนการองค์กรชุมชน ภาคประชาสังคม และภาคีต่างๆ ในจังหวัด จึงต้องแสวงหาแนวร่วมในการ “ลงแขก” ช่วยกันจัดการปัญหาอย่างเร่งด่วน ซึ่งต่อมาได้เกิดการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมเด่นชัดและกระบวนการทำงานได้ถูกกำหนดเป็นเครื่องมือในการทำงานเรียกว่า "วาวีโมเดล" เป็นต้นแบบในการขับเคลื่อนงานแนวใหม่ที่ใช้เวลาระยะสั้น ได้ผลงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผลดังกล่าวได้เกิดการขยายผลรูปแบบการทำงานทั้งในพื้นที่ขบวนจังหวัดและภาคอื่นๆ นำไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการปฏิบัติงานเชิงพื้นที่และเชิงประเด็นที่หลากหลาย ไม่ได้เฉพาะเพียงเรื่องการแก้ไขปัญหาภัยพิบัติหรือการแก้ปัญหาเรื่องที่ดินทำกินเท่านั้น

- นำมาสู่การแลกเปลี่ยนและวิเคราะห์ประเด็นงานทั้งหมดของ พอช. เพื่อจัดรูปแบบการทำงานใหม่ของเจ้าหน้าที่ภายใต้สถานะข้อจำกัดด้านอัตรากำลังคนภารกิจงานประเด็น พื้นที่ทำงานกว้าง/ปริมาณมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อเรื่องคุณภาพงาน ทักษะการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ไม่ใช่พื้นที่ปฏิบัติการของตนเอง ทำให้การทำงานเป็นแบบบริหารโครงการมากกว่าการทำงานบริหารเชิงขบวนและงานขาดคุณภาพ จึงได้มีการออกแบบ “ปฏิบัติการชุมชนแนวใหม่” โดยมีหลักการและผลลัพธ์สำคัญที่ต้องการให้เกิดขึ้นภายใต้กระบวนการทำงาน “ปฏิบัติการชุมชนแนวใหม่” คือ
- กรณีเป็นงานเร่งด่วน เป็นงานที่ต้องทุ่มทรัพยากร จะเปลี่ยนวิธีการทำงานเป็นแบบทีมลงไปพร้อมกันในพื้นที่เดียว รวมทีมทั้งหมดทั้งทีมปฏิบัติการชุมชนและทีมสนับสนุน มีเป้าหมายที่ชัดเจนว่าจะลงไปเปลี่ยนอะไร แต่ละคนจะมีภารกิจที่ชัดเจนว่าใครจะทำอะไร
  - ทีมใหม่ ทุกคนจะมีภารกิจมากขึ้น ระบบเดิม 1 คน 1 จังหวัด ที่ผ่านมาต่างคนก็ต่างทำ ลงระดับจังหวัด/พื้นที่น้อยใช้ระยะเวลายาวนาน แต่แบบใหม่จะรวมเป็นทีม ใช้ระยะเวลาสั้น ลงปฏิบัติการถึงตำบล ทำงานทุกชิ้นในคราวเดียว บริหารโครงการและพัฒนาขบวน ทุกคนมีภารกิจหลัก ออกแบบก่อนลงพื้นที่

จากการทำงานก่อให้เกิดผล ดังนี้

- เกิดการออกแบบกระบวนการทำงานและจัดปรับทีมในการทำงาน
- เกิดการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ได้เป้าหมายชัดเจน งานเป็นรูปธรรม มีการสื่อสารเนื้องานและมีการจัดการความรู้ควบคู่กระบวนการทำงาน
- เป็นการเปลี่ยนวิธีทำงาน โดยใช้รูปแบบรวมทีม ทั้งเจ้าหน้าที่ทั้งเก่าและใหม่ แกนนำขบวนจังหวัด ชาวบ้าน ที่ลงมือปฏิบัติการด้วยกัน “learning by doing”
- เกิดการหมุนเวียนเรียนรู้ระหว่างเจ้าหน้าที่แต่ละภาค เช่น ภาคใต้-ภาคตะวันออก เรียนรู้วิธีการทำงานกับทีมภาคเหนือ เป็นต้น

5. พลังเครือข่ายภาคีพัฒนาขับเคลื่อนนโยบาย สาธารณะเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

เป็นการจัดความสัมพันธ์การทำงานร่วมระหว่างขบวนการองค์กรชุมชน พอช. และภาคีพัฒนาในการหนุนเสริมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและการผลักดันเชิงนโยบายสาธารณะ โดยมีรูปแบบความร่วมมือในลักษณะต่างๆ ดังนี้

5.1 การพัฒนาโลกและพื้นที่รูปธรรมความร่วมมือ

1.) การบูรณาการแก้ปัญหาที่ดินร่วมระหว่างหน่วยงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ระหว่างสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) สำนักงานสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ โดยสำนักสนับสนุนสุขภาพชุมชน (สำนัก 3) ผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอนและผู้แทนขบวนการองค์กรชุมชน ผู้แทนภาคประชาสังคม ผู้แทนท้องถิ่น และผู้แทนท้องถิ่น เพื่อร่วมมือการปฏิบัติการระดับพื้นที่ ส่งผลให้เกิดกลไก "คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนจังหวัดแม่ฮ่องสอน" มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์การทำงาน อำนวยการ ควบคุม กำกับ ดูแล การขับเคลื่อนการพัฒนาไปสู่จังหวัดแม่ฮ่องสอนน้อยอยู่ ตลอดจนติดตามประเมินผลการดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนา พร้อมทั้ง ได้มีบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) การขับเคลื่อนจังหวัดแม่ฮ่องสอนน้อยอยู่ร่วมกันระหว่างหน่วยงาน เพื่อขับเคลื่อนระบบการจัดการจังหวัดแม่ฮ่องสอนน้อยอยู่ โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งและเป็นฐานในการพัฒนา โดยภายใต้คณะกรรมการชุดดังกล่าวนำไปสู่การจัดการจัดกลไกคณะทำงานขับเคลื่อนจังหวัดแม่ฮ่องสอนน้อยอยู่จำนวน 4 คณะ ประกอบด้วย 1) คณะทำงาน

ด้านการจัดการที่ดินเพื่อความมั่นคงทางอาหารและอาชีพ 2) คณะทำงานด้านการป้องกันสุขภาพจากปัญหาไฟป่าและหมอกควันอย่างยั่งยืน 3) คณะทำงานด้านการเพิ่มพื้นที่ป่าเพื่อการเสริมสร้างสุขภาพชุมชน และ 4) คณะทำงานด้านการแก้ไขปัญหาขยะแบบบูรณาการ เกิดการจัดทำข้อมูลระดับตำบล จำนวน 5 พื้นที่ ได้แก่ 1) ตำบลห้วยปูลิง อำเภอเมือง 2) ตำบลปางหมู อำเภอเมือง 3) ตำบลแม่ฮี้ อำเภอป่าปาย 4) ตำบลแม่กิ๊ อำเภอชุมยวม และ 5) ตำบลท่าผาป้อม อำเภอแม่ลาน้อย เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในวางแผนการจัดการที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่ ที่จะนำไปสู่การสร้างความมั่นคงทางอาหารอย่างยั่งยืน รวมถึงมีการจัดเวทีสัมมนาการจัดการที่ดินเพื่อความมั่นคงทางอาหารและอาชีพ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อเป็นการเผยแพร่และขยายผลให้กับพื้นที่อื่นต่อไป

บทบาท พอช. ในการสนับสนุนการขับเคลื่อนจังหวัดแม่ฮ่องสอนน้อยอยู่ (การสนับสนุนการขับเคลื่อนประเด็นการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย) ภายใต้แนวคิดว่าจะทำอย่างไรจะให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการที่ดินได้อย่างเป็นธรรมยั่งยืน และมั่นคงที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ทั้งนี้การจัดการที่ดินทั้งระบบจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหา ลดการบุกรุกพื้นที่ป่าเพิ่ม โดยต้องมีการวางแผนทางไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำของที่ดิน และยิววิถีชีวิตของชาวบ้านเป็นตัวตั้ง ลดการบุกรุกป่า ทำแนวเขตป่าอนุรักษ์/ป่าสงวน/อุทยานฯ ให้มีความชัดเจน มีระบบการจัดการที่ทำให้เกิดความมั่นคง มีฐานข้อมูลที่สามารถนำไปวิเคราะห์/วางแผน/พัฒนาพื้นที่ในตำบล โดยประชาชนต้องกำหนดขอบเขตร่วมกัน มีการเข้าถึงระบบข้อมูล/กฎหมาย/กฎกติกาชุมชน รวมทั้งหน่วยงานร่วมกันหาทางออก อีกทั้งมีแผนพัฒนาตำบลด้านการ

จัดการที่ดินและทรัพยากรในตำบลนั้นๆ และสนับสนุนการรับรองข้อมูลร่วมกับชุมชน ซึ่งจะเป็นตัวชี้วัดคือ ความเชื่อและความคิดของคนแม่ฮ่องสอน ที่ว่า "คนแม่ฮ่องสอนจัดการตนเองได้" โดยการดำเนินงานที่ผ่านมาก่อให้เกิดความเข้าใจในการจัดการที่ดินแนวใหม่ในพื้นที่ 30 ตำบล เกิดการจัดทำข้อมูลที่ดินใน 22 ตำบล ซึ่งได้มีการรวบรวมข้อมูลที่ดิน เพื่อเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 6 ตำบล และเกิดการประกาศข้อบัญญัติตำบลในพื้นที่ตำบลท่าผาป้อม

2.) การส่งเสริมการพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชน
สู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างบูรณาการ ระหว่างเครือข่าย
 สวัสดิการชุมชน วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การ
 มหาชน) ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) โดยได้เริ่มโครงการ
 มอบรางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน : ผู้สรรค์สร้างความมั่นคง
 ของมนุษย์ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์
**"คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึง
 เชิงตะกอน"** โดยการมอบรางวัลมีวัตถุประสงค์ เพื่อยกย่อง
 เชิดชูกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ดำเนินงานช่วยเหลือ ดูแล
 คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างโดดเด่นในด้านต่างๆ เสริม
 สร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายและกองทุนสวัสดิการในพื้นที่
 ซึ่งเป็นการเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของบริการ
 และขยายผลกองทุนให้เกิดขึ้นครอบคลุมทั่วประเทศ กระตุ้นให้

รัฐบาล ภาคเอกชน และสังคมตระหนักถึงคุณค่าของแนวคิด
 เรื่อง "คุณภาพชีวิตปฏิทินแห่งความหวัง : จากครรภ์มารดา
 ถึงเชิงตะกอน" และนำไปสู่การพัฒนา นโยบาย ระบบปฏิบัติ
 การด้านสวัสดิการให้ประชาชนและชุมชนเข้าถึงได้อย่างทั่วถึง
 เหมาะสม

3.) การพัฒนาชุมชนด้วยวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรม ระหว่าง

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) และสำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ (สวทน.) เพื่อสนับสนุนให้ชุมชนนำองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการแก้ไขปัญหาของชุมชน พัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนวิทยาศาสตร์ พร้อมทั้งส่งเสริมให้เกิดสังคมที่มีคุณภาพ พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยดำเนินการนำร่องในพื้นที่อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีบทเรียนการบริหารจัดการน้ำเป็นพื้นที่ต้นแบบในการแก้ไขปัญหาผ่านกลไกสภาองค์กรชุมชนขยายผลไปสู่พื้นที่อื่นต่อไป

4.) การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ ร่วมกับสำนักงานสุขภาพแห่งชาติ

(สช.) ในงานสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ซึ่งมีบทบาทสนับสนุนวางแผนการจัดงานสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 8 พ.ศ. 2559 กำหนดแนวทางการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ ในประเด็นสำคัญ คือ "ส่วนร่วมภาคพลเมือง" โดยมีกลไกการขับเคลื่อน ประกอบด้วย (1) คณะอนุกรรมการประสานการพัฒนา นโยบายสาธารณะกับพื้นที่และภาคยุทธศาสตร์ มีบทบาทประสานการพัฒนา นโยบายสาธารณะกับพื้นที่และภาคยุทธศาสตร์ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพด้านรูปแบบและกระบวนการที่หลากหลาย (2) คณะทำงานการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ร่วมแห่งชาติว่าด้วยระบบสุขภาพชุมชน มีบทบาทประสานการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ให้เป็นไปตามมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ "แผนยุทธศาสตร์ร่วมแห่งชาติ ว่าด้วยสุขภาพชุมชน" ภายใต้แนวคิดหลัก (Theme)

CODI Annual Report 2015
รายงานประจำปี พอช. 2558

"สานพลังปัญญาและภาคี สร้างวิถี สุขภาวะไทย" โดยมีระเบียบวาระการประชุมสมัชชาสุขภาพครั้งนี้ จำนวน 4 วาระ ได้แก่ (1) วิถีการดำรงชีพแบบที่เรียกว่าและการจัดการปัญหาแบบบูรณาการ (2) สุขภาวะชาวนา (3) สุขภาวะเมืองใหญ่: การพัฒนาระบบบริการสุขภาพเขตเมืองอย่างมีส่วนร่วม และ 4) นโยบายการลดบริโภคเกลือ

5.2 การเชื่อมโยงงานปฏิรูปประเทศไทย

1.) เชื่อมโยงภาคีภาคส่วนต่างๆ ในการขับเคลื่อนงานปฏิรูปประเทศไทย ภายใต้โครงการ "ยกระดับการขับเคลื่อนชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองสู่การปฏิรูปประเทศไทยจากฐานล่าง" ทั้ง 5 ภาค เพื่อนำมาสู่การจัดทำข้อเสนอและขับเคลื่อนการปฏิรูปที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ซึ่งได้มีการเชื่อมโยงขบวนการองค์กรชุมชน ประชาสังคม องค์กรภาคธุรกิจกว่า 30 องค์กร ในการขับเคลื่อนการปฏิรูปร่วมกันในนามของ "สภาประชาชนเพื่อการปฏิรูป (สชป.)" มีการจัดทำข้อเสนอภาคประชาชนบรรจุในรัฐธรรมนูญ การเสนอแก้ไขกฎหมาย การยุติปัญหาเร่งด่วน พร้อมทั้งเป็นเครือข่ายขับเคลื่อนการปฏิรูปภาคประชาชน ตลอดจนสนับสนุนการขับเคลื่อนเครือข่ายองค์กรชุมชนและประชาสังคมเพื่อการปฏิรูป (คชสป.) ในการยกระดับการขับเคลื่อนชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองสู่การปฏิรูปประเทศไทยจากฐานล่าง ซึ่งเป็นการร่วมตัวของขบวนการองค์กรชุมชนประเด็นงานต่างๆ ร่วมกับภาคประชาสังคม

“ พอช.
มุ่งสร้างชุมชนเข้มแข็ง ”

3.) เวทีร่วมกับคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ และคณะอนุกรรมการการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ในคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ ได้แก่ (1) เวที “ข้อเสนอภาคประชาชนต่อการปฏิรูปประเทศไทย” ใน 4 ภาค เป็นการสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นภาคประชาชนต่อการปฏิรูปประเทศไทย เพื่อเสนอข้อเสนอภาคประชาชนต่อการปฏิรูปประเทศไทย ภายใต้แนวคิดชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง (2) เวที “สานพลังร่วมสร้างสมัชชาพลเมือง” มีการนำเสนอพื้นที่รูปธรรมจัดการตนเอง และรับฟังความคิดเห็นของขบวนการองค์กรชุมชนและองค์กรที่ดำเนินงานด้านสมัชชาพลเมือง โดยรวบรวมข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่ได้นำมาสรุปวิเคราะห์ ในประเด็นต่างๆ เพื่อสรุปแนวทางต่อคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญในการดำเนินการร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสมัชชาพลเมืองต่อไป

5.3 การประสานความร่วมมือกับต่างประเทศ

1.) งานวันที่อยู่อาศัยโลก (World Habitat Day)

โดยร่วมกับ UNHABITAT และ UNESCAP ซึ่งมีผู้แทนจากหน่วยงานระหว่างประเทศ ผู้แทนภาครัฐ ผู้แทนชุมชนและภาคีพัฒนาเข้าร่วม

2.) คณะศึกษาดูงานต่างประเทศ ซึ่งในช่วงที่ผ่านมาได้มีคณะศึกษาดูงานจากต่างประเทศเยี่ยมชมและศึกษาการดำเนินงานโครงการบ้านมั่นคง จำนวน 2 คณะ คือ รัฐมนตรีอาวุโสกระทรวงที่ดิน พัฒนาเมือง และการก่อสร้างของประเทศกัมพูชา และคณะรัฐมนตรีกระทรวงที่อยู่อาศัยและพัฒนาเมืองของมองโกเลีย

3.) สัมมนาพลังเครือข่ายที่อยู่อาศัยคนจนเมืองภูมิภาคเอเชีย เป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายคนจนเมืองในการพัฒนาที่อยู่อาศัย เพื่อสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน โดยมีผู้แทนประเทศต่าง ๆ เข้าร่วม 165 เมือง จาก 18 ประเทศ ประกอบไปด้วย มองโกเลีย อินโดนีเซีย เนปาล มาเลเซีย เกาหลี ศรีลังกา บังกลาเทศ เวียดนาม อินเดีย ฟิลิปปินส์ สเปน ลาว จีน ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย พม่า ปากีสถาน และกัมพูชา

4.) **ความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยของประเทศญี่ปุ่น Kyoto University** โดยมีวัตถุประสงค์ให้นักศึกษา และเจ้าหน้าที่สถาบันฯ ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้งานพัฒนาชุมชนระหว่างกัน ทั้งนี้ Kyoto University ได้ส่งนักศึกษามาศึกษาฝึกงานกับสถาบันฯ เป็นเวลา 1 เดือน

6. ความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน

เป็นการสร้างความเข้าใจและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชนท้องถิ่น เพื่อเตรียมความพร้อมและเสริมสร้างความเข้มแข็ง โดยให้ความสำคัญกับมิติด้านสังคมและวัฒนธรรมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในปี 2558 เป็นการเตรียมความพร้อมชุมชน โดยเฉพาะพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งมีผลการดำเนินงาน ดังนี้

การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับชุมชนท้องถิ่น ส่งผลให้ขบวนการองค์กรชุมชนเกิดการเรียนรู้สถานการณ์สังคมโลกที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชน ท้องถิ่น และประเทศ เพื่อเตรียมพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบ เช่น การเตรียมชุมชนเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน การเปิดการค้าเสรีเขตชายแดน การเปิดเส้นทางคมนาคม ซึ่งได้มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับส่วนกลาง ภาคและจังหวัด ดังนี้

- **การแลกเปลี่ยนและสร้างความเข้าใจ "พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ" ระดับนโยบาย** เป็นการวิเคราะห์โอกาสหรือภัยคุกคามต่อชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง มีผู้เข้าร่วม 120 คน ประกอบด้วย ผู้แทนองค์กรชุมชน นักวิชาการ ผู้แทนภาคประชาสังคมจากพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ 12 พื้นที่ โดยมีการให้ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์เชิงนโยบาย กลไกและเครื่องมือที่เกี่ยวข้องโดยหน่วยงานและนักวิชาการ ก่อให้เกิดการวิเคราะห์ผลกระทบเชิงพื้นที่ด้านนโยบาย การเตรียมความพร้อมและการปรับตัวของชุมชนท้องถิ่น และเกิดเครือข่ายกลุ่มพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

- **การสร้างความรู้ความเข้าใจพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน** ซึ่งได้มีการวิเคราะห์สถานการณ์ นโยบาย "พื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ" โอกาสหรือภัยคุกคามต่อชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองใน 3 จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน คือ จังหวัดมุกดาหาร นครพนม และหนองคาย ก่อให้เกิดการรับรู้เท่าทันสถานการณ์การพัฒนาประเทศ การปฏิรูปประเทศ บทเรียนสิทธิชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษที่กระทบต่อวิถีชีวิตของขบวนการองค์กรชุมชน และเกิดการจัดทำแผนปฏิบัติการเชิงรุกของพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งมีการกำหนดทิศทางการพัฒนาร่วมขบวนการองค์กรชุมชน โดยมีพื้นที่ที่ประกาศเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในระยะที่ 1 คือ จังหวัดมุกดาหาร 11 ตำบล ระยะที่ 2 คือ จังหวัดหนองคาย 13 ตำบล และจังหวัดนครพนม 13 ตำบล

● **การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย** เป็นการวิเคราะห์ "เขตเศรษฐกิจพิเศษ : โอกาสและความท้าทาย" ข้อมูลการพัฒนาจังหวัดเชียงราย มุมมองคนเชียงราย ต่อข้อมูล "โอกาสและความท้าทายของการพัฒนาเชียงราย" และทิศทางการพัฒนาจังหวัดเชียงราย ได้แก่ การพัฒนาข้อมูลร่วม ประกอบด้วย ข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน-ภูมิปัญญา-องค์ความรู้ ข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง โดยเริ่มจากข้อมูลที่มีอยู่แล้ว ประมวลผลและกำหนดเครื่องมือในการจัดการรองรับผลกระทบ การคืนข้อมูลให้กับท้องถิ่น และกำหนดแผนงานในการขับเคลื่อน โดยใช้ข้อมูลในการกำหนดแผนจัดการปัญหา เครื่องมือในการจัดเก็บที่ทันสมัย มีความรวดเร็ว พัฒนาทีมจัดเก็บที่มาจาก หมู่บ้าน-ตำบล การจัดการไกล ก่อให้เกิดแผนในการปฏิบัติการ ร่วมระหว่างคณะทำงานเครือข่ายประชาสังคม จังหวัดเชียงราย ว่าด้วย...แนวทางการขับเคลื่อนงานพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ 3 อำเภอ 21 ตำบล ในการวางแผนพัฒนาระบบข้อมูลจังหวัด เชียงราย และข้อมูลด้านเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งเป็นการดำเนินงาน ร่วมกับภาคี ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เครือข่ายสภาองค์กรชุมชน เครือข่ายประชาสังคม มูลนิธินโยบายสุขภาวะ (มนส.) และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

● **การวิเคราะห์สถานการณ์เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จังหวัดตาก** โดยมีการกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนและกลไกการทำงาน ซึ่งได้มีข้อสรุปประเด็นร่วมในการขับเคลื่อนใน 4 เรื่อง คือ (1) แรงงาน (2) การแย่งชิงทรัพยากร (3) การจัด zoning พื้นที่ และ (4) การจัดระบบผังเมืองและแผนงาน สำคัญจากนโยบายรัฐ พร้อมทั้งกำหนดแนวทางการขับเคลื่อน ประกอบด้วย การจัดการไกลการทำงาน จัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ ข้อมูลการเปลี่ยนแปลง จัดสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ พัฒนาการเชื่อมโยงในเชิงนโยบาย

7. การบริหารจัดการองค์กร สู่ธรรมาภิบาล

มุ่งเน้นการวางรากฐานการพัฒนาให้เติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนในระยะยาว ทั้งในส่วนขององค์กร พอช. และองค์กรชุมชนในทุกระดับ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาองค์กร และชุมชนให้เกิดความน่าเชื่อถือและยอมรับการดำเนินงาน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ โดยในปี 2558 มีผลการดำเนินงาน ดังนี้

7.1 การปรับระบบและโครงสร้างการบริหารองค์กร

1.) **ปรับระบบการทำงานและจัดทีมทำงาน**
ส่วนกลาง 4 สำนักในกลุ่มงานยุทธศาสตร์ คือ สำนักสนับสนุน ขบวนการองค์กรชุมชน สำนักสนับสนุนสภาองค์กรชุมชน สำนัก สื่อสารการพัฒนาและสำนักพัฒนาองค์ความรู้ฯ ในการ สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่รูปธรรมและถอดองค์ความรู้พื้นที่ รูปธรรมระดับตำบลและจังหวัดของแต่ละภาคทั้ง 5 ภาคใหญ่ พร้อมทั้งจัดทีมทำงานในส่วนของสำนักการเงินและบัญชี เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านการเงินของสำนักงานภาค ซึ่งเป็นการแบ่งเบาภาระงานของสำนักงานภาคและเกิดการ ทำงานร่วมระหว่างส่วนกลางกับสำนักงานภาค

2.) เพิ่มภารกิจงานสนับสนุนความร่วมมือภาคีพัฒนา และประชาสังคมในสำนักผู้อำนวยการ อันเป็นภารกิจงานสำคัญตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันฯ และสอดคล้องกับนโยบายของคณะกรรมการสถาบันฯ ด้านการฝึกพลังเครือข่ายภาคีพัฒนาในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยมีบทบาทในการสนับสนุนการประสานงานกับหน่วยงานระดับนโยบายหน่วยงานภาคีและภาคประชาสังคม ตลอดจนเชื่อมโยงงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นกับการปฏิรูปประเทศไทย

3.) ปรับโครงสร้างการบริหารองค์กร ให้มีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย ชุมชนแออัด ชุมชนบุกรุก ชุมชนริมคลอง ตามโครงการบ้านมั่นคง โดยให้มีหน่วยปฏิบัติการบ้านมั่นคงและที่ดินระดับภาค 5 ภาคใหญ่ ที่มีความชำนาญเฉพาะด้านรับผิดชอบการดำเนินงานการพัฒนาที่อยู่อาศัยตามโครงการบ้านมั่นคงและงานแก้ไขปัญหาที่ดินและที่ทำกินในชนบท

เพิ่มภารกิจศูนย์ปฏิบัติการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (ศปก.พอช.) ในสำนักผู้อำนวยการ ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญตามนโยบายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยมีบทบาทในการประสานงานกับศูนย์ปฏิบัติการกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ (ศปก.พม.) การพัฒนาระบบประชุมทางไกล ศปก.พอช. รวมถึงการจัดทำระบบข้อมูลสนับสนุนการประสานงานกับหน่วยงานนโยบาย

7.2 การบริหารทรัพยากรบุคคล

1.) แต่งตั้งคณะทำงานพัฒนาบุคลากร เพื่อดำเนินการตามแผนบริหารทรัพยากรบุคคลในระยะ 3 ปี (พ.ศ.2558 - 2560) ซึ่งคณะอนุกรรมการบริหารและพัฒนาบุคลากร ได้เสนอให้คณะกรรมการสถาบันฯ ได้มีมติเห็นชอบ

2.) พัฒนาผู้บริหารระดับหัวหน้าส่วนงาน หลักสูตร “Coaching and Feedback Session for Managerial Level” ดำเนินการโดย Academic Services and Special Unit Mahidol University International College โดยมีผู้เข้ารับการอบรม จำนวน 20 คน ส่งผลให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการพัฒนาตนเอง มีความเข้าใจกระบวนการ Coaching และ Feedback สามารถนำความรู้มาปรับใช้ในการปฏิบัติงาน

3.) แต่งตั้งคณะทำงานพัฒนาระบบความก้าวหน้าสายอาชีพ เพื่อทบทวนหลักเกณฑ์การเลื่อนตำแหน่ง และศึกษาแนวทางความก้าวหน้าของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อมาปรับใช้ใน พอช.

4.) ร่วมกับสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA) จัดทำโครงการพัฒนาระบบบริหารบุคคล ระยะที่ 2 โดยได้มีการปรับโครงสร้างเงินเดือนใหม่ ปรับอัตราเงินเดือนแลกรับ เพิ่มค่าครองชีพ เงินเพิ่มพิเศษเฉพาะตำแหน่งและค่ารับรองประจำตำแหน่งรองผู้อำนวยการ

5.) แต่งตั้งคณะทำงานพัฒนาอัตลักษณ์ภาพลักษณ์องค์กร เกิดการพัฒนาภาพลักษณ์สู่การสร้างวัฒนธรรมองค์กร ในช่วงหนึ่งปีที่ผ่านมา สถาบันฯ มีแนวทางดำเนินงานในการสร้างภาพลักษณ์และอัตลักษณ์องค์กรหลายรูปแบบ และนำแนวทางไปสู่การปฏิบัติโดยการนำ 8 บุคลิกของคน พอช. (Brand Positioning) ทั้งบุคลิกภาพเชิงเหตุผลและเชิงอารมณ์ ประกอบด้วย

- ศรีทธาต่อชุมชน
- มีคุณธรรม/ความซื่อสัตย์
- มืออาชีพ
- เรียนรู้และพัฒนา
- จิตสาธารณะ
- ยอมรับความเห็นต่าง
- มนุษย์สัมพันธ์ดี
- มองโลกในแง่บวก

นำมาสู่การจัดทำโครงการประกวด “คิดได้คิดโดน” ให้ทั้งผู้ปฏิบัติงาน ขบวนการองค์กรชุมชน และบุคคลภายนอก ร่วมส่งผลงานเข้าประกวด จนเกิดกระบวนการสื่อสารและรณรงค์ร่วมกันของผู้ปฏิบัติงานในหลายรูปแบบ อาทิ คำขวัญ คน พอช.

คือ “**เคารพ ศรีทธา ครบเวลา พัฒนางค์กร**” มาใช้รณรงค์ในเรื่องยิ้มแย้ม ทักทาย ยกมือไหว้ เคารพผู้ใหญ่ และบุคลิกภาพด้านการทำงานอย่างมืออาชีพ มาใช้รณรงค์ในเรื่องตรงต่อเวลา และสโลแกนของ พอช. คือ “**พอช. มุ่งสร้างชุมชนเข้มแข็ง**” ที่สะท้อนเป้าหมายการทำงานของ พอช. และนำมาสู่การสื่อสารทั้งภายในและสาธารณะชนต่อไป

7.3 การบริหารโครงการ

การพัฒนากลไกและระบบการบริหารโครงการ โดยมีการทบทวน กำหนดมาตรการและพัฒนาระบบการเบิกจ่ายงบประมาณโครงการอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

- แต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจโครงการบ้านมั่นคงและที่ดินทำกินชนบท เพื่อเป็นกลไกในการบริหารจัดการแผนการเบิกจ่ายงบประมาณโครงการบ้านมั่นคงและที่ดินทำกินชนบท
- ทบทวนระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์การเบิกจ่ายงบประมาณโครงการสนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน พ.ศ. 2558 เพื่อให้สอดคล้องกับการบริหารโครงการขององค์กรชุมชนในการเบิกจ่ายงบประมาณระดับเมือง จังหวัด และภาค พร้อมทั้งมีการกำหนดให้มีกลไกในการตรวจสอบและตรวจรับผลงานโครงการอย่างชัดเจน

- กำหนดมาตรการหรือระยะเวลาในการดำเนินงาน เช่น กรณีโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน ได้กำหนดให้แต่ละจังหวัดเสนอโครงการพร้อมทั้งจัดทำแผนการเบิกจ่ายงบประมาณ 500 ล้านบาท ให้แล้วเสร็จภายในเดือนสิงหาคม 2558 กรณีโครงการที่ได้รับการอนุมัติก่อนปีงบประมาณ 2558 จะต้องเบิกจ่ายงบประมาณให้แล้วเสร็จภายในเดือนกันยายน 2558 ยกเว้นโครงการบ้านมั่นคงที่ได้รับการอนุมัติในปีงบประมาณ 2557 จะต้องเบิกจ่ายงบประมาณไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของงบประมาณที่ได้รับการอนุมัติ และกรณีโครงการที่ได้รับการอนุมัติในปีงบประมาณ 2558 จะต้องเบิกจ่ายงบประมาณไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของอนุมัติ ยกเว้นโครงการบ้านมั่นคง เบิกจ่ายงบประมาณไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ซึ่งมาตรการดังกล่าวได้กำหนดเป็นตัวชี้วัดของสำนักงานภาคทั้ง 11 ภาคในการเบิกจ่ายงบประมาณโครงการ

- ติดตามและเร่งรัดการดำเนินงาน โดยมีกรอบการสอบทานโครงการทุกโครงการที่ได้รับการอนุมัติ เพื่อคลี่คลายปัญหาข้อติดขัด และพิจารณายกเลิกโครงการที่ไม่สามารถดำเนินการได้ พร้อมทั้งมีการรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณทุกเดือน โดยเปรียบเทียบกับแผนการเบิกจ่ายในแต่ละโครงการ ส่งผลให้สามารถเบิกจ่ายงบประมาณรวม 2,177 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 73.55 ของแผนการเบิกจ่าย

7.4 การพัฒนาระบบการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล

1.) การตรวจสอบระบบบริหารจัดการองค์กร ประกอบด้วย

- การตรวจสอบตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันฯ มาตรา 36 โดยมีกรอบการตรวจสอบการเงินและบัญชี ซึ่งเป็นการตรวจเงินประจำหน่วยงาน เงินยืมตรงจ่าย ระบบการควบคุม และการจัดเก็บดูแล รักษาเอกสารทางการเงิน การตรวจสอบการพัสดุ เป็นการตรวจสอบการจัดซื้อ การจัดจ้าง และการเช่าของสำนักงานส่วนกลาง สำนักงานภาค 11 ภาค ความมีอยู่จริงทรัพย์สิน และระบบการควบคุมพัสดุ

- การตรวจสอบที่ปฏิบัติตามข้อบังคับ ฉบับที่ 20 ว่าด้วยการตรวจสอบภายใน ซึ่งได้มีการตรวจสอบสินเชื่อ โดยเป็นการตรวจสอบการอนุมัติสินเชื่อ การจัดทำสัญญาเงินกู้ การค้า

ประกัน การจัดเก็บนิติกรรมสัญญา รายงานสถานการณ์สินเชื่อ สินเชื่อผิวดิน (NPL) และการปรับโครงสร้างหนี้ รวมถึงสุ่มตรวจสอบผู้รับประโยชน์สินเชื่อในโครงการขององค์กรสินเชื่อที่ได้รับอนุมัติงบประมาณจากสถาบันฯ การสอบทานการประเมินระบบควบคุมภายใน เป็นการประเมินความเพียงพอ และควมมีประสิทธิภาพของมาตรการควบคุมภายในของหน่วยงานต่างๆ ภายในสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) จำนวน 24 ส่วนงาน

- การตรวจสอบตามการประเมินระดับความเสี่ยง ประกอบด้วย การตรวจสอบการสนับสนุนจัดสวัสดิการชุมชน เป็นการตรวจสอบระบบบริหารจัดการงบประมาณสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับตำบล และสอบทานรูปแบบการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับตำบล การตรวจสอบการบริหารงบประมาณสนับสนุนของสำนักงานภาค ซึ่งได้มีการสอบทานกลไก ระบบการบริหารงบประมาณสนับสนุนของสำนักงานภาค และเงินประจำหน่วยงานเพื่อโครงการที่ได้รับการสนับสนุนของสำนักงานภาค

ทั้งนี้ จากการตรวจสอบระบบบริหารจัดการองค์กรได้มีกระบวนการติดตามการปรับปรุง แก้ไขตามข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ซึ่งหน่วยงานผู้รับตรวจมีการนำข้อเสนอแนะจากการตรวจสอบใช้ในการพัฒนา ปรับปรุงและแก้ไขการปฏิบัติงาน

2.) การบริหารจัดการความเสี่ยง มีการวิเคราะห์งานสำคัญที่มีโอกาสไม่บรรลุผลตามเป้าหมายและผลกระทบที่มีความรุนแรง ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อการบรรลุภารกิจตามเป้าหมาย ทั้งงานที่เป็นภารกิจหลักของสถาบันฯ งานตามนโยบายสำคัญและงานตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พบว่า มีประเด็นความเสี่ยงสำคัญที่ต้องจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงใน 4 ประเด็น คือ

- (1) การบริหารและพัฒนาโครงการ
- (2) การเบิกจ่ายงบประมาณโครงการ
- (3) การสนับสนุนการจัดตั้งและพัฒนาสภาองค์กรชุมชนตำบล
- (4) การสนับสนุนการพัฒนาองค์กรผู้ใช้สินเชื่อ

ผลการดำเนินงานในรอบ 1 ปี ทุกประเด็นสามารถดำเนินการได้ตามแผนบริหารความเสี่ยง โดยเฉพาะการเบิกจ่ายงบประมาณ

โครงการบ้านมั่นคง ซึ่งมีคณะทำงานฯ เป็นกลไกในการกำกับติดตามและมีระบบการรายงานผลอย่างต่อเนื่องทุกเดือน ส่งผลให้มีสัดส่วนการเบิกจ่ายงบประมาณโครงการสูงกว่าปีที่ผ่านมา

3.) ระบบการควบคุมภายใน

จัดทำแผนการควบคุมภายในของสถาบันฯ ประจำปี 2558 โดยใช้แนวทางการวิเคราะห์และจัดทำแผนควบคุมภายในแบบ CSA (Control-Self Assessment) ซึ่งแต่ละส่วนงานได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลจากแผนการควบคุมภายในปี 2557 ที่ยังมีความเสี่ยงคงเหลือ และแผนการดำเนินงานในปี 2558 เพื่อประเมินระดับความเสี่ยงและจัดทำแผนการควบคุมภายในทั้ง 24 ส่วนงาน โดยมีแผนงาน/โครงการรวมทั้งสิ้น 92 แผนงาน/โครงการ

ผลการดำเนินงานในรอบ 1 ปี มีแผนงาน/โครงการที่มีความเสี่ยงลดลงจำนวน 64 แผนงาน/โครงการ คิดเป็นร้อยละ 79 ของแผนงานที่มีการควบคุมภายในประจำปีงบประมาณ 2558 ทั้งนี้มีแผนงานที่มีความเสี่ยงคงเหลือจำนวน 26 แผนงาน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญ ได้แก่ การติดตามพัฒนาองค์กรผู้ใช้นโยบาย การบริหารจัดการด้านการเงิน การบริหารจัดการโครงการบ้านมั่นคง ซึ่งแผนงานที่มีความเสี่ยงคงเหลือในระดับสูง จะนำมาวิเคราะห์และจัดทำแผนการควบคุมภายในในระดับส่วนงานประจำปีงบประมาณ 2559 ต่อไป

4.) การประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการและความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานของสถาบันฯ เป็นการดำเนินการตามคำรับรองการปฏิบัติงานของสถาบันฯ และนำผลการประเมิน

มาปรับปรุงคุณภาพการปฏิบัติงานและพัฒนาระบบงานของสถาบันฯ ประกอบด้วย ความพึงพอใจต่อการสนับสนุนของสถาบันฯ ความพึงพอใจต่อกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ และความพึงพอใจด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ซึ่งผลการประเมินผู้รับบริการมีความพึงพอใจต่อสถาบันฯ คิดเป็นร้อยละ 85.85 และมีความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานของสถาบันฯ คิดเป็นร้อยละ 86.55 พร้อมทั้งได้มีข้อเสนอแนะในการพัฒนาและปรับปรุงในการดำเนินงานของสถาบันฯ ต่อไป

5.) การพัฒนาชุดเครื่องมือระบบการบริหารจัดการที่ีของขบวนองค์กรชุมชน เพื่อเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานของขบวนองค์กรชุมชนในพื้นที่จำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ 1) การบริหารจัดการที่ดี 2) การจัดทำแผนชุมชน 3) การกำหนดตัวชี้วัด 4) การเขียนโครงการ 5) การเงินบัญชี 6) การตรวจสอบและบริหารความเสี่ยง 7) การติดตามประเมินผล และ 8) การเขียนรายงานผลการดำเนินงาน

7.5 การบริหารสินเชื่อ

1.) สนับสนุนสินเชื่อแก่องค์กรชุมชน เป็นการสนับสนุนสินเชื่อเพื่อการพัฒนาให้กับองค์กรชุมชน ทั้งในภาคเมืองและชนบท โดยในปีงบประมาณ 2558 ระหว่างเดือนตุลาคม 2557 - กันยายน 2558 สถาบันฯ สนับสนุนสินเชื่อแก่องค์กรชุมชน 29 องค์กร วงเงิน 321.59 ล้านบาท โดยมีผู้รับประโยชน์ 208 ชุมชน 2,035 ครอบครัว

ประเภทสินเชื่อ	จำนวนเงินอนุมัติ (ล้านบาท)	จำนวนองค์กร	จำนวนผู้รับประโยชน์	
			ชุมชน	ครอบครัว
พัฒนาที่อยู่อาศัย (บ้านมั่นคง)	312.30	27	191	1,971
พัฒนาที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน	1.76	1	6	12
พัฒนาแบบองค์รวม	7.35	1	11	52
รวม	321.41	29	208	2,035

จากการสนับสนุนสินเชื่อแก่องค์กรชุมชน มีผลการดำเนินงานสินเชื่อสะสม ตั้งแต่เริ่มดำเนินงานถึงเดือนกันยายน 2558 ดังนี้

● สินเชื่ออนุมัติสะสม	869 องค์กร	7,650.11 ล้านบาท
● ผู้รับประโยชน์	5,544 ชุมชน	394,393 ครอบครัว
● จำนวนเงินสินเชื่อที่องค์กรชุมชนได้รับแล้ว		6,722.51 ล้านบาท
● จำนวนเงินสินเชื่อที่รับการชำระคืน		2,705.75 ล้านบาท
● สินเชื่อคงเหลือ	621 องค์กร	4,016.76 ล้านบาท

2.) สรุปผลการชำระคืนสินเชื่อสะสม กิดเป็นสัดส่วน ดังนี้

ผลการชำระคืนสินเชื่อสะสม	ร้อยละ
• ร้อยละของสินเชื่อที่ได้รับชำระคืนต่อสินเชื่อที่จ่ายเงินแล้ว	40.25
• ร้อยละของจำนวนเงินสินเชื่อที่ได้รับการชำระคืนต่อจำนวนเงินสินเชื่อที่พึงได้รับชำระคืนทั้งหมด	98.52
• ร้อยละของสินเชื่อคงเหลือผิคนัดต่อสินเชื่อคงเหลือทั้งหมด	13.11
• ร้อยละของเงินงวดผิคนัดต่อสินเชื่อคงเหลือทั้งหมด	8.23

CODI Annual Report 2015
รายงานประจำปี พ.ศ. 2558

3.) การแก้ไขปัญหาสินเชื่อผิคนัด มีการจัดทำฐานข้อมูลองค์กรผู้ใช้สินเชื่อทั้งหมด แยกเป็นสินเชื่อปกติ 10 องค์กร สินเชื่อที่ดำเนินคดีแล้ว 89 องค์กร และสินเชื่อที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ต้องแก้ไขปัญหา 180 องค์กร โดยสามารถแก้ไขปัญหาหนี้ผิคนัดรวม 161 องค์กร ยอดหนี้เงินต้นคงค้าง 365.73 ล้านบาท สถาบันฯ มีหนี้ผิคนัดร้อยละ 13.11 ซึ่งมีผลการดำเนินงานสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 14.25

4.) การสอบทานการใช้สินเชื่อและสนับสนุนระบบการบริหารจัดการ ในโครงการบ้านมั่นคงจำนวน 153 องค์กรตามกลุ่มเป้าหมาย ทำให้ทราบสถานะการดำเนินการของชุมชน ระบบการบริหารจัดการที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อน โดยเฉพาะประเด็นที่จะต้องสนับสนุนให้มีความเข้มแข็งมากขึ้นในเรื่องการบริหารจัดการทางการเงิน บัญชี สินเชื่อ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการในลักษณะสหกรณ์หรือกลุ่มออมทรัพย์ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่และชุมชน โดยสามารถนำข้อมูลจากการสอบทานมาใช้ในการพัฒนาและเป็นแผนสนับสนุนการดำเนินงานของชุมชนในต่อไป

นอกจากนี้ จากการลงพื้นที่ติดตามสถานการณ์ขององค์กรผู้ใช้สินเชื่อ พบว่า ระบบการบริหารจัดการของชุมชนในโครงการบ้านมั่นคง มีทั้งจุดแข็งของระบบชุมชน และจุดอ่อนต่างๆ ที่สามารถนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนสนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็งมากขึ้นในระยะต่อไป โดยเฉพาะในการสนับสนุนในเรื่องการบริหารจัดการทางการเงิน บัญชี กฎหมายภายในชุมชน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายเรื่องการจัดระบบก่อสร้างในโครงการ การดำเนินโครงการของชุมชน ขบวนการภาคี เครือข่าย และหลักเกณฑ์ในการสนับสนุนสินเชื่อไปยังชุมชนให้เหมาะสมมากขึ้น

“ พอช.
มุ่งสร้างชุมชนเข้มแข็ง ”

งานตามนโยบายรัฐบาล

CODI Annual Report 2015

Community Organizations Development Institute
(Public Organization)

งานตามนโยบายรัฐบาล

เป็นการดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมายภารกิจจากรัฐบาลและเป็นงานที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลประกอบด้วย

- การพัฒนาความมั่นคงที่อยู่อาศัยคนจนในชุมชนแออัด “โครงการบ้านมั่นคง”
- โครงการบ้านมั่นคงชนบทเพื่อผู้ยากจนและด้อยโอกาสในชนบท
- การพัฒนาสวัสดิการชุมชน

โดยมีผลการดำเนินงาน ดังนี้

1. การพัฒนาความมั่นคงที่อยู่อาศัยคนจนในชุมชนแออัด "โครงการบ้านมั่นคง"

โครงการบ้านมั่นคงเป็นโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยของคนจนในชุมชนแออัด โดยมีเป้าหมายในการแก้ปัญหาความไม่มั่นคงในการอยู่อาศัย เพื่อสร้างชุมชนที่มั่นคงตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2546 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2558 ก่อให้เกิดผลการดำเนินงาน ดังนี้

1) การสนับสนุนโครงการและงบประมาณ

ปี 2558	<ul style="list-style-type: none"> ● สนับสนุนการพัฒนาาระบบสาธารณูปโภคและสนับสนุนขบวนองค์กรชุมชน จำนวน 58 จังหวัด 63 เมือง 169 โครงการ ใน 230 ชุมชน ผู้รับผลประโยชน์ 12,708ครัวเรือน เป็นงบประมาณอุดหนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัยทั้งสิ้น 879.61 ล้านบาท
ปี 2546 - 2558	<ul style="list-style-type: none"> ● สนับสนุนการพัฒนาาระบบสาธารณูปโภค ซึ่งเป็นโครงการที่อยู่ระหว่างการดำเนินงาน จำนวน 73 จังหวัด 312 เมือง/เขต 933 โครงการ 1,817 ชุมชน 97,781 ครัวเรือน <ul style="list-style-type: none"> - งบสนับสนุนสาธารณูปโภค จำนวนเงิน 3,314.73 ล้านบาท - งบอุดหนุนพัฒนาที่อยู่อาศัย จำนวนเงิน 1,637.65 ล้านบาท - งบบริหารจัดการการปรับปรุงชุมชน จำนวน 144.93 ล้านบาท ● สนับสนุนการดำเนินงานของภาคี ท้องถิ่น และขบวนเมืองรวมทั้งส่วนกลางและพื้นที่ 11 ภาค จำนวน 278 โครงการ วงเงินรวม 1,626.16 ล้านบาท

ตารางที่ 1 แสดงความคืบหน้าการดำเนินงานโครงการบ้านมั่นคง (ณ กันยายน 2558)

ภาพรวม	จำนวน
จำนวนเขต/เมืองที่มีโครงการที่ได้รับอนุมัติ	312 เขต/เมือง 73 จังหวัด
จำนวนโครงการที่ได้รับการอนุมัติ	933 โครงการ
จำนวนชุมชนครอบคลุม	1,817 ชุมชน
จำนวนครอบครัว	97,781 ครอบครัว

ตารางที่ 2 แสดงผลการดำเนินงานโครงการบ้านมั่นคง (ผลการดำเนินงานสะสม)

ภาค	จังหวัด	เมือง	โครงการ	จำนวนชุมชน	ครัวเรือน
1. เหนือตอนบน	7	15	71	203	5,051
2. เหนือตอนล่าง	6	21	49	172	5,458
3. ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	6	15	42	107	3,356
4. ตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง	6	26	120	241	10,518
5. ตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้	6	16	100	121	9,632
6. กลาง	9	40	82	171	8,022
7. ตะวันตก	6	23	35	53	3,405
8. กรุงเทพฯและปริมณฑล	4	67	230	344	29,560
9. ตะวันออก	8	38	61	172	7,220
10. ใต้ตอนบน	7	31	75	137	7,293
11. ใต้ตอนล่าง	7	19	65	96	8,066
12. ส่วนกลาง	1	1	3	-	200
รวม	73	312	933	1,817	97,781

2) เตรียมความพร้อมจัดทำ "ร่าง" แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่อาศัย 10 ปี (พ.ศ. 2559 - 2568)

นโยบายรัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเป็นธรรมในสังคม การสร้างโอกาสการเข้าถึงสวัสดิการสังคม และที่อยู่อาศัย โดยกำหนดการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยให้มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยเป็นนโยบายเร่งด่วน และสั่งการให้แก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยทั้งประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน ตามข้อสั่งการนายกรัฐมนตรี (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) ในคราว

ประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2558 เรื่องการขับเคลื่อนด้านที่อยู่อาศัย โดยมอบหมายให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ (พลตำรวจเอกอดุลย์ แสงสิงแก้ว) ได้มอบหมายให้การเคหะแห่งชาติ (กคช.) และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ร่วมกันจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2559 - 2568) ซึ่งเป็นการบูรณาการการดำเนินงานร่วมระหว่าง 3 หน่วยงาน ภายใต้กระทรวงการพัฒนาสังคมฯ ได้แก่ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ การเคหะแห่งชาติ และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน เป้าหมายรวม 2,725,924 ครัวเรือน โดยในส่วนของสถาบันฯ มีเป้าหมายดำเนินการจำนวน 1,044,510 ครัวเรือน ภายใต้แผนพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท ประกอบด้วย 4 โครงการหลักคือ

1	โครงการแก้ไขปัญหาชุมชนแออัด “บ้านมั่นคง” 680,808 ครัวเรือน
2	โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง 11,004 ครัวเรือน
3	โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มคนไร้บ้าน 698 ครัวเรือน
4	โครงการบ้านพอเพียงชนบท 352,000 ครัวเรือน

3) การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยเพื่อคนยากจนที่บุกรุกที่ดินสาธารณะจังหวัดปทุมธานี “ปทุมธานีโมเดล”

มีการแต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยเพื่อคนยากจนที่บุกรุกที่ดินสาธารณะจังหวัดปทุมธานี และคณะทำงานตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนที่บุกรุกที่ดินสาธารณะ ซึ่งได้มีการลงนามบันทึกความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน 9 หน่วยงาน เพื่อสร้างเจตนารมณ์ร่วมกันในการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยเพื่อคนยากจนที่บุกรุกที่ดินสาธารณะจังหวัดปทุมธานี “ปทุมธานีโมเดล” ตามแผนงานแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยเพื่อรองรับนโยบายรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาบุกรุกคลองตามมาตรการจัดระเบียบแก้ไขปัญหาชุมชนแออัด และการก่อสร้างที่อยู่อาศัยรुकกล้าคลองและการระบายน้ำ ซึ่งได้มีการสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อนรายครัวเรือน และจับพิกัด GPS จำนวน 9 ชุมชน 1,060 ครัวเรือน เปิดเวทีประชาพิจารณ์เพื่อทำความเข้าใจกับประชาชน

กลุ่มเป้าหมายจำนวน 364 ครัวเรือน ณ เทศบาลท่าโขลง อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเปิดตัวโครงการ “ปทุมธานีโมเดล” ณ โครงการก่อสร้างชุมชนใหม่ อำเภอลองหลวง จ.ปทุมธานี เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับประชาชน เผยแพร่ประชาสัมพันธ์และสร้างความมั่นใจให้กับประชาชน

4) การพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง

มีการสำรวจข้อมูลชุมชนแออัดที่บุกรุกริมคลองลาดพร้าว และคลองเปรมประชากร จำนวน 66 ชุมชน 9,981 หลังคาเรือน โดยมีการหารือและประชุมร่วมกับกรุงเทพมหานคร และผู้เกี่ยวข้องเพื่อประสานความร่วมมือในการดำเนินการ ซึ่งได้มีการประสานสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 8 แห่ง ในการศึกษารูปแบบที่เหมาะสม

ในการอาศัยอยู่ริมคลอง พร้อมทั้งประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับชุมชน จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์และสหกรณ์ ซึ่งมีการดำเนินงานที่สำคัญในพื้นที่คลองลาดพร้าว และคลองเปรมประชากร ดังนี้

“พอช.
มุ่งสร้างชุมชนเข้มแข็ง”

คลองลาดพร้าว

- ประเมินผลกระทบจากการกำหนดแนวเขต/ระยะความกว้างของคลองตามระยะการกำหนดของสำนักระบายน้ำคลองลาดพร้าว จำนวนชุมชนตลอดสายคลองมีทั้งสิ้น 43 ชุมชน พบว่า มีชุมชนที่สามารถอยู่ ที่เดิมโดยการปรับปรุงขยับขึ้นมาจากคลอง จำนวน 37 ชุมชน 6,058 หลังคาเรือน และมีชุมชนที่จำเป็นต้องโยกย้ายจากคลองไปจัดที่อยู่อาศัยใหม่จำนวน 6 ชุมชน 1,256 หลังคาเรือน
- ประชุมทำความเข้าใจในระดับเขต จำนวน 6 เขต ประกอบด้วย เขตหลักสี่ เขตจตุจักร เขตดอนเมือง เขตสายไหม เขตห้วยขวาง และเขตบางเขน และประชุมสร้างความเข้าใจในระดับชุมชน 30 ชุมชน
- จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ 21 ชุมชน ในพื้นที่เขตดอนเมือง 1 ชุมชน เขตบางเขน 6 ชุมชน เขตจตุจักร 2 ชุมชน เขตสายไหม 7 ชุมชน และเขตหลักสี่ 5 ชุมชน

คลองเปรมประชากร

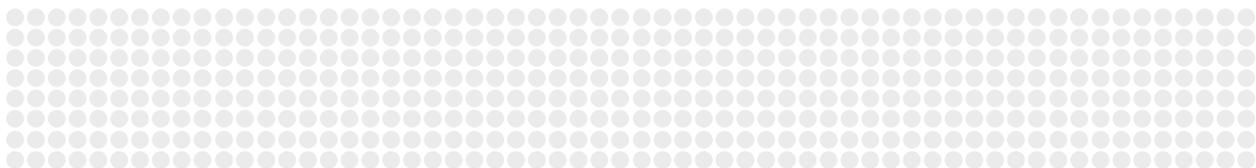
- ประเมินผลกระทบจากการกำหนดแนวเขต/ระยะความกว้างของคลองตามระยะการกำหนดของสำนักระบายน้ำคลองเปรมประชากร จำนวนชุมชนตลอดสายคลองมีทั้งสิ้น 33 ชุมชน พบว่า มีชุมชนที่สามารถอยู่ ที่เดิมโดยการปรับปรุงขยับขึ้นมาจากคลอง จำนวน 31 ชุมชน 4,231 หลังคาเรือน และมีชุมชนที่จำเป็นต้องโยกย้ายจากคลองไปจัดที่อยู่อาศัยใหม่ จำนวน 2 ชุมชน 195 หลังคาเรือน
- ประชุมทำความเข้าใจในระดับเขต จำนวน 3 เขต ประกอบด้วย เขตหลักสี่ เขตจตุจักร และเขตดอนเมือง และประชุมสร้างความเข้าใจในระดับชุมชน 24 ชุมชน
- จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ 17 ชุมชน ในพื้นที่เขตดอนเมือง 10 ชุมชน เขตหลักสี่ 7 ชุมชน

2. โครงการบ้านมั่นคงชนบทเพื่อผู้ยากจนและด้อยโอกาสในชนบท

โครงการบ้านมั่นคงชนบทเพื่อผู้ยากจนและด้อยโอกาสในชนบท เป็นการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาที่ดิน และที่อยู่อาศัยในพื้นที่ชนบท โดยมีเป้าหมายในการสร้างความมั่นคงในที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยอย่างเป็นธรรมและยั่งยืนตามวิถีชุมชนท้องถิ่น เน้นการพัฒนาพื้นที่ตำบลในรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต การจัดการทรัพยากรที่เหมาะสมกับคนในตำบล/ภูมินิเวศน์ เป็นการจัดการร่วมกันของคนในตำบล รวมทั้งหน่วยงาน ท้องถิ่น ท้องที่ และองค์กรชุมชนต่างๆ ในพื้นที่ ผ่านกระบวนการรับรู้ของคนตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน องค์กรชุมชนทุกองค์กร เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาเป็นข้อมูลตำบลสู่การวิเคราะห์เป็นแผนพัฒนาตำบลและผังตำบล ซึ่งได้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2554 จนถึงปัจจุบัน โดยในปี 2558 ได้รับการอุดหนุนงบประมาณประจำปี จำนวน 61.06 ล้านบาท กลุ่มเป้าหมาย 61 ตำบล ซึ่งการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2558 ก่อให้เกิดผลการดำเนินงาน ดังนี้

<p>แนวคิดการแก้ไขปัญหาที่ดิน และที่อยู่อาศัยคนจนชนบท เพื่อนำไปสู่การสร้างสังคมชนบทที่ยั่งยืน</p>	<ol style="list-style-type: none"> (1) สร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตของชาวชนบท โดยมีที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินอย่างพอเพียงต่อการดำรงชีวิต นำไปสู่การลดและป้องกันการอพยพเข้าสู่เมือง (2) พัฒนาและดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพึ่งตนเองของวิถีชีวิตคนจนในชนบท นำไปสู่การใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างสูงสุด/คุ้มค่าของคนจนในประเทศ (3) สามารถรักษาฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในภาคชนบทนำไปสู่การลดต้นทุนและภาระการดูแลสังคมของรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (4) พื้นฟูภูมิปัญญา วัฒนธรรมต้นทุนทางสังคมนำไปสู่การสร้างชุมชน/ครอบครัวที่เป็นสุข
<p>กระบวนการและขั้นตอนในการแก้ไขปัญหา</p>	<p>พื้นที่ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยในชนบท มีแนวทางในการขับเคลื่อนแบ่งเป็น 3 ระดับ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งมีองค์ประกอบ ผู้เดือดร้อน กลุ่ม/องค์กรในตำบล ท้องถิ่น ท้องที่ และภาคีที่เกี่ยวข้อง โดยมีกระบวนการ ดังนี้</p>
<p>ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ตำบลใหม่ที่เริ่มต้นกระบวนการทำงาน</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● การสร้างความเข้าใจแนวทางการจัดการที่ดินแนวใหม่ในระดับหมู่บ้าน/ตำบล ● การสร้างทีมงานที่มาจากผู้เดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินในระดับหมู่บ้าน/กลไกการขับเคลื่อนระดับตำบล ● เริ่มกระบวนการจัดทำข้อมูล แผนที่ทำมือ/GIS ระดับหมู่บ้าน ตำบล โดยมีเนื้อหาข้อมูลที่จัดทำ เช่น สภาพปัญหา ผู้เดือดร้อนด้านที่ดิน แนวทางการขับเคลื่อนงานที่ดิน เป็นต้น
<p>ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ตำบลที่มีกระบวนการทำงานมาบ้างแล้ว</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● มีทิศทางการทำงานที่ดินของตำบลที่ชัดเจนร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น และส่วนหน่วยที่เกี่ยวข้อง ● มีการยกระดับข้อมูลเข้าสู่โปรแกรมดิจิทัล สามารถนำข้อมูลที่เกิดจากการทำโดยชุมชนท้องถิ่นไปใช้ประโยชน์ ● มีการนำข้อมูลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นมาวิเคราะห์/สังเคราะห์ เพื่อวางแผนการพัฒนาพื้นที่ตำบล ● นำแผนการพัฒนาตำบลทุกมิติมาจัดทำฝั่งตำบล โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ● มีการสร้างหรือเชื่อมโยงกองทุนชุมชนที่มีอยู่ในตำบลในการจัดทำกองทุนที่ดินและที่อยู่อาศัยในระดับตำบล เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่ดินหรือการพัฒนาในด้านอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการที่ดินในระดับตำบล
<p>ระดับที่ 3 เป็นตำบลที่มีความสามารถยกระดับเป็นพื้นที่รูปธรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินแนวใหม่ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● มีฝั่งตำบลที่เห็นแผนการพัฒนาตำบลในปัจจุบัน ระยะสั้น ระยะยาว โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริง เกิดรูปธรรมของเนื้องานพัฒนาประเด็นต่างๆ ของตำบล เช่น การจัดการด้านสิทธิในที่ดินที่ยั่งยืนของตำบล ระบบการจัดการน้ำ การจัดการภัยพิบัติ การจัดการระบบการผลิต/ความมั่นคงทางอาหาร การจัดการด้านที่อยู่อาศัย เป็นต้น ● มีการยกระดับกองทุนที่ดินและที่อยู่อาศัยในระดับตำบลที่สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของตำบลได้จริง และเกิดการเชื่อมโยงกองทุนจากท้องถิ่นหรือหน่วยงานในระดับนโยบาย ● เกิดการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นในการกำหนด/การบริหารจัดการร่วมกันของคนในตำบลนำไปสู่การปรับเปลี่ยนโครงสร้างและความสัมพันธ์ใหม่ของคนในตำบลในการจัดการตนเอง (ได้คน/ดิน/ระบบ) มีที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินอย่างพอเพียงต่อการดำรงชีวิต มีระดับคุณภาพชีวิตที่ดีสร้างชุมชนครัวเรือนเป็นสุข

1) การแก้ไขปัญหาที่ดินทั้งระบบ โดยชุมชนท้องถิ่น เป็นแกนหลัก

ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ดินใน 76 จังหวัด 1,721 ตำบล โดยเป็นพื้นที่ดำเนินการ

- ระดับที่ 1 ตำบลใหม่ที่เริ่มต้นกระบวนการทำงาน จำนวน 479 ตำบล
- ระดับที่ 2 ตำบลที่มีกระบวนการทำงานมาบ้างแล้ว จำนวน 1,044 ตำบล
- ระดับที่ 3 ตำบลที่มีความสามารถยกระดับเป็นพื้นที่รูปธรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินแนวใหม่ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง จำนวน 198 ตำบล

ตารางที่ 3 แสดงพื้นที่การแก้ไขปัญหารายภาค

(ผลการดำเนินงานสะสม 2554 - 2558)

ภาค	จำนวนจังหวัด	ระดับพื้นที่ดำเนินการ (ตำบล)			
		ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	รวม
1. เหนือตอนบน	8	76	88	31	195
2. เหนือตอนล่าง	7	4	87	10	101
3. ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	8	12	143	16	171
4. ตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง	6	57	125	26	208
5. ตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้	6	88	99	14	201
6. กลาง	9	16	131	1	148
7. ตะวันตก	7	58	94	14	166
8. กรุงเทพฯและปริมณฑล	3	5	23	4	32
9. ตะวันออก	8	69	83	32	184
10. ใต้ตอนบน	7	29	90	39	158
11. ใต้ตอนล่าง	7	65	81	11	157
รวม	76	479	1,044	198	1,721

2) การพัฒนาระบบศูนย์ข้อมูลภาคประชาชน 11 ภาค

ดำเนินการติดตามและพัฒนาศูนย์ข้อมูลครอบคลุม 11 ภาค ภายใต้ยุทธศาสตร์ “4 ติด” ได้แก่ ติดตั้ง ติดตาม ติดอาวุธ และติดเพื่อน

ติดตั้งแนวคิด

ความเข้าใจระบบข้อมูล พัฒนาเครื่องมือ และแบบข้อมูลกลาง เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย

ติดตาม

ทบทวน สอบทานการดำเนินงาน และปัญหาข้อติดขัด สนับสนุนการพัฒนาศูนย์ข้อมูลระดับภาค

ติดอาวุธ

พัฒนาศักยภาพทีมพัฒนาศูนย์ข้อมูลด้านเทคนิค แนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ และการบริหารจัดการที่ระดับภาค

ติดเพื่อน

กำหนดทิศทางและวางแผนปฏิบัติการพัฒนาข้อมูลร่วมกับยุทธศาสตร์เครือข่ายที่ดิน และเชื่อมโยงการทำงานร่วมกัน สร้างเครือข่ายนักเทคนิค

การพัฒนาระบบศูนย์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ประกอบด้วย ระดับชาติ ระดับภาค ระดับจังหวัด และระดับตำบล โดยมีบทบาทดังนี้

- (1) การประสานเชื่อมโยงข้อมูล นโยบาย มติ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- (2) การกระจายข้อมูลชุดองค์ความรู้ ที่มีประโยชน์
- (3) การรักษาความปลอดภัยของข้อมูล
- (4) ติดตามสนับสนุนการพัฒนาข้อมูล/ศูนย์ข้อมูล
- (5) สรุปภาพรวม รวบรวมฐานข้อมูล
- (6) ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารภายในอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ ศูนย์ข้อมูลระดับตำบล มีบทบาทบางประการที่แตกต่างจาก 3 ระดับข้างต้น ซึ่งมีบทบาทหลักๆ คือ

- จัดเก็บ แยกประเด็น วิเคราะห์ สรุป ประมวลผลข้อมูลตำบลและส่งต่อไปสู่ศูนย์ข้อมูลจังหวัด
- การกระจายข้อมูลชุดองค์ความรู้ที่มีประโยชน์
- การรักษาความปลอดภัยของข้อมูล
- คนในตำบลทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้
- ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารภายในอย่างต่อเนื่อง

3) การจัดทำฐานข้อมูล และแก้ไขปัญหาพื้นที่ตำบล กรณีทับซ้อนพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

จากการจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่ตำบลที่มีปัญหาทับซ้อนพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ มีทั้งหมด 65 จังหวัด 1,115 ตำบล ซึ่งกำหนดเป็นพื้นที่นำร่องในการแก้ไขปัญหา

ที่ดินเขตป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 32 ตำบลทั่วประเทศ โดยเกิดความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น ท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานร่วมกันในพื้นที่ 16 ตำบล 8 จังหวัด

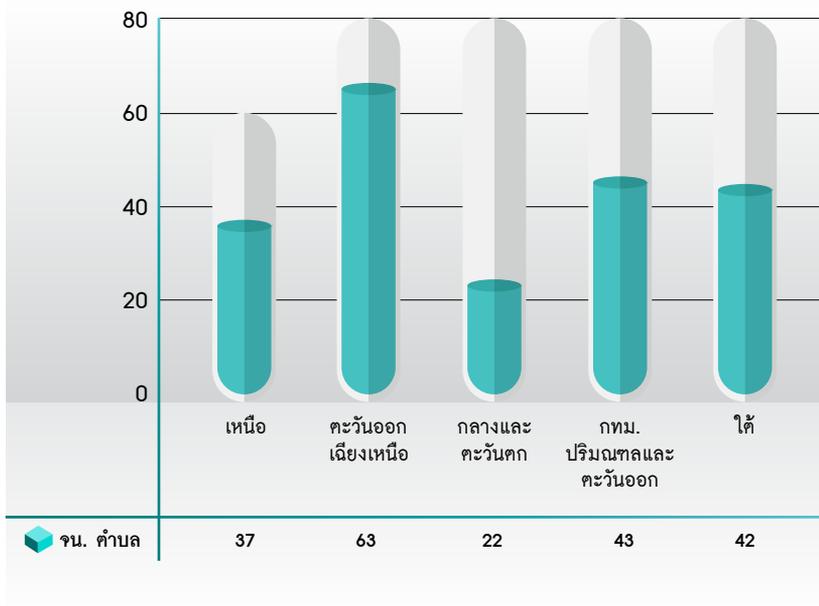
4) การจัดตั้งกองทุนที่ดิน

มีการจัดตั้งกองทุนที่ดิน 207 กองทุน จำนวนเงินกองทุน 456.65 ล้านบาท โดยผู้เดือดร้อนได้มีการจัดตั้งกองทุนที่ดินของตำบล เพื่อช่วยเหลือสมาชิกผู้เดือดร้อนจากปัญหาที่ดินที่อยู่อาศัยในการแลกเปลี่ยนซื้อขายและซื้อที่ดินในยามที่สมาชิกมีความจำเป็นและเป็นเครื่องมือในการรวบรวมผู้เดือดร้อนระดมทุนในการซื้อที่ดินให้เป็นกรรมสิทธิ์ร่วมกัน รวมถึงเป็นกองทุนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน เช่น การนำเงินจากกองทุนจัดซื้อที่ดิน เพื่อจัดสรรให้กับคนในพื้นที่ จำนวน 354 ไร่ในพื้นที่ 8 ตำบล 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดน่าน สระแก้ว ตราด และสงขลา

แผนภูมิที่ 1 แสดงจำนวนตำบลที่มีการจัดตั้งกองทุนที่ดิน (รายภาค)

แผนภูมิที่ 1 แสดงจำนวนตำบลที่มีการจัดตั้งกองทุนที่ดิน (รายภาค)

5) การขับเคลื่อนข้อบัญญัติท้องถิ่น

โดยพัฒนามาตรการ กฎกติกา ระเบียบชุมชนที่มีอยู่เดิม เป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นว่าด้วยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมบนฐานวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งมุ่งเน้นกระบวนการทำงานร่วมกันในลักษณะภาคีเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับสภาองค์กรชุมชนตำบล เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการแก้ไขปัญหาและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่ โดยมีพื้นที่ที่มีการขับเคลื่อนและประกาศใช้ข้อบัญญัติท้องถิ่นใน 5 จังหวัด 42 ตำบล

จังหวัดเชียงใหม่	11 ตำบล
จังหวัดน่าน	22 ตำบล
จังหวัดแม่ฮ่องสอน	7 ตำบล
จังหวัดลำปาง	1 ตำบล
จังหวัดเลย	1 ตำบล
รวม	42 ตำบล

3. การพัฒนาสวัสดิการชุมชน

การพัฒนา สวัสดิการ ชุมชน	<p>คือ การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน ให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในรูปของสิ่งของ เงินทุน และการช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย ซึ่งเป็นระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลของคนในท้องถิ่นที่มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ก่อให้เกิดรายได้ลดรายจ่ายนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน เป็นการจัดสวัสดิการชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน ซึ่งมีแนวทางสำคัญ คือ การใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่แต่ละชุมชนเป็นฐานในการจัดสวัสดิการให้ครอบคลุม ตั้งแต่เกิดจนตาย บนฐานของการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและสร้างพลังในการพึ่งตนเอง สร้างความร่วมมือกับภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนให้เกิดการจัดสวัสดิการอย่างต่อเนื่อง</p>
สถาบันฯ มีการดำเนินงาน อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2553 จนถึงปัจจุบัน	<p>ปี 2558 คณะกรรมการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน มีมติสนับสนุนสวัสดิการชุมชน โดยให้มีการบริหารเงินอุดหนุนคงเหลือของสถาบันฯ มาใช้สำหรับการสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชน ภายในกรอบวงเงิน 500 ล้านบาท พร้อมทั้งแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน ประกอบด้วย ที่ปรึกษาภาควิชาการ ผู้แทนหน่วยงานรัฐ ผู้แทนคณะกรรมการประสานงานขบวนองค์กรชุมชนภาค 5 ภาค และเจ้าหน้าที่สถาบันฯ เพื่อเป็นกลไกในการบริหารจัดการโครงการ</p>

การดำเนินงานในปีงบประมาณ 2558 ก่อให้เกิดผลการดำเนินงานดังนี้

1) แนวทางและหลักเกณฑ์การสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน ปี 2558

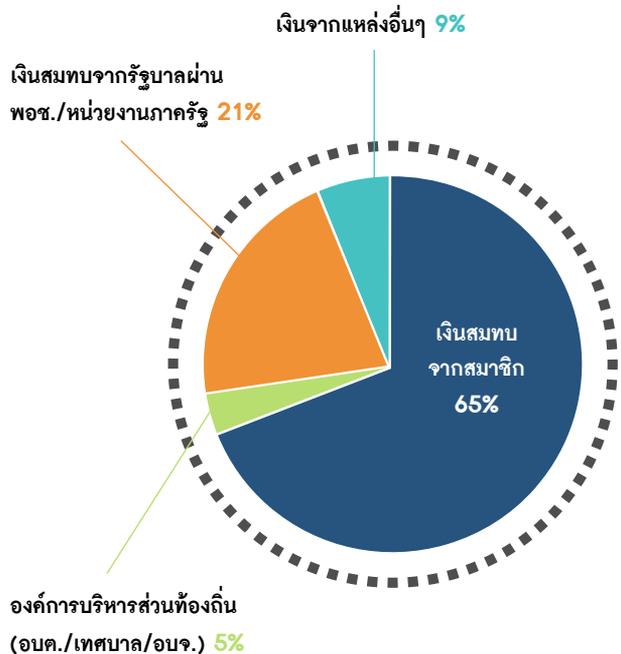
โดยมีการปรับหลักเกณฑ์การสมทบงบประมาณ ดังนี้

- การเสนอขอรับการสมทบงบประมาณในแต่ละรอบ จะต้อง มีสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนปัจจุบันไม่น้อยกว่า 200 คน และจะต้องมีการจัดสวัสดิการชุมชนพื้นฐานที่เพิ่มขึ้นในรอบ

- กองทุนที่ได้รับการสมทบรอบสามขึ้นไป จะต้องมีข้อมูล การรับ/ไม่ได้รับสวัสดิการของกลุ่มช่วงวันต่างๆ ในตำบล
- กองทุนที่ได้รับสมทบปีที่สี่ขึ้นไป จะต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาสวัสดิการสังคมหรือแผนพัฒนาสังคมตำบล

2) การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล/เมืองทั่วประเทศ

ปัจจุบันมีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล/เมือง จำนวน 6,009 กองทุน สมาชิกกองทุนรวม 5,388,898 ราย เงินกองทุนรวม 10,957.01 ล้านบาท ประกอบด้วย เงินสมทบสวัสดิการจากสมาชิก 7,084.54 ล้านบาท (ร้อยละ 65) เงินสมทบจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 547.23 ล้านบาท (ร้อยละ 5) เงินสมทบจากรัฐบาลผ่านสถาบันฯ และหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ 2,357.63 ล้านบาท (ร้อยละ 21) นอกจากนั้นเป็นเงินจากแหล่งอื่นๆ เช่น ภาคเอกชน เงินบริจาค เป็นต้น จำนวน 967.60 ล้านบาท (ร้อยละ 9)

สัดส่วนสมาชิก ประกอบด้วย

คนวัยทำงาน	2,915,584 ราย
เด็ก	821,781 ราย
ผู้สูงอายุ	1,462,360 ราย
ผู้ด้อยโอกาส	188,684 ราย

โดยในปี 2558 สถานะการเปลี่ยนแปลงของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลที่เกิดขึ้นเมื่อเทียบกับปี 2557 พบว่า มีจำนวนกองทุนที่จัดตั้งเพิ่มขึ้น จำนวน 146 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 2.43 ของจำนวนกองทุนทั้งหมด จำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น 1,203,151 คน คิดเป็นร้อยละ 22.33 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จำนวนเงินกองทุนเพิ่มขึ้น 4,910.66 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 44.82 ของจำนวนเงินกองทุนทั้งหมด

ตารางที่ 4 สถานะการเปลี่ยนแปลงของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล ปี 2553 - 2558

ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555	ปี 2556	ปี 2557	ปี 2558
จำนวนกองทุนสวัสดิการชุมชนที่จัดตั้งแล้ว (กองทุน)					
3,443	4,115	5,318	5,698	5,863	6,009
จำนวนสมาชิกกองทุนรวม (ราย)					
1,446,262	1,521,313	3,227,890	3,798,274	4,185,747	5,388,898
จำนวนเงินกองทุนสวัสดิการชุมชนรวม (บาท)					
790,728,314	1,013,617,539	3,508,863,973	4,676,317,667	6,046,350,118	10,957,008,407

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนกองทุนและสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน

ภาค	จำนวนกองทุน (กองทุน)	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนหมู่บ้าน (หมู่บ้าน)	จำนวนเงินกองทุน ทั้งหมด (บาท)
1. เหนือตอนบน	663	719,636	7,028	1,368,620,447.11
2. เหนือตอนล่าง	570	355,047	4,204	772,648,431.04
3. ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	623	535,746	5,910	1,449,000,859.13
4. ตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง	681	846,526	19,539	1,502,400,046.65
5. ตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้	847	690,953	10,546	1,316,736,054.27
6. กลาง	482	267,731	4,380	527,496,027.95
7. ตะวันตก	395	268,025	3,633	524,173,304.55
8. กรุงเทพฯและปริมณฑล	179	108,800	3,256	175,351,113.26
9. ตะวันออก	465	444,379	4,411	1,199,225,352.52
10. ใต้ตอนบน	529	625,622	4,682	972,948,502.48
11. ใต้ตอนล่าง	575	526,433	4,540	1,148,408,268.85
รวม	6,009	5,388,898	72,129	10,957,008,407.81

3) การสมทบงบประมาณสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชน

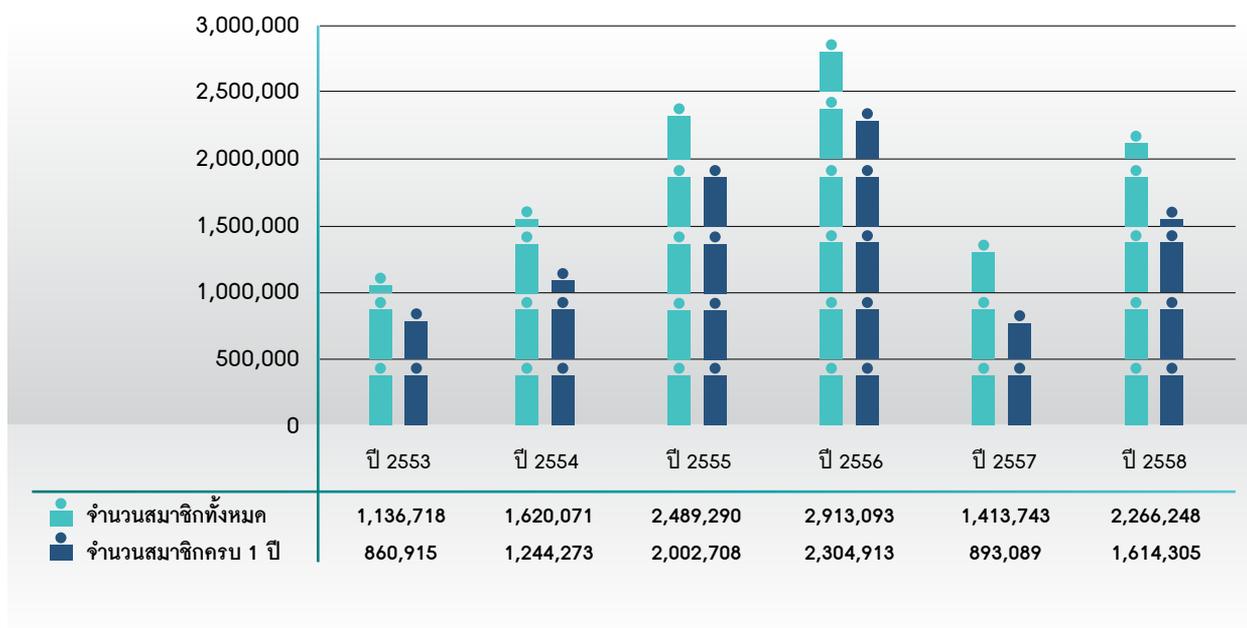
ปี 2558 (1 เมษายน - 30 กันยายน 2558) มีกองทุนที่ได้รับการสมทบงบประมาณ จำนวน 1,810 กองทุน จำนวนเงินสมทบ 499.50 ล้านบาท ใน 75 จังหวัด โดยมีจำนวนสมาชิกที่ครบหนึ่งปีขึ้นไป ซึ่งเป็นฐานในการคิดงบประมาณ 1,614,305 ราย จากจำนวนสมาชิกทั้งหมดในฐานการสมทบงบประมาณทั้งหมด 2,266,248 ราย ค่าเฉลี่ยจำนวนสมาชิกกองทุนที่ได้รับสมทบ 1,253 ราย/กองทุน

ตารางที่ 6 การสมทบงบประมาณสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชน ปี 2553 - 2558

ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555	ปี 2556	ปี 2557	ปี 2558
จำนวนกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ได้รับการสมทบ (กองทุน)					
1,937	2,351	3,295	3,605	1,413	1,810
จำนวนสมาชิกทั้งหมดของกองทุนที่ได้รับการอนุมัติ (ราย)					
1,136,718	1,620,071	2,489,290	2,913,093	1,413,743	2,266,248
จำนวนสมาชิกครบ 1 ปีของกองทุนที่ได้รับการอนุมัติ (ราย)					
860,915	1,244,273	2,002,708	2,304,913	893,089	1,614,305
จำนวนงบประมาณกองทุนที่ได้รับการอนุมัติ (บาท)					
288,879,627	415,413,353	667,636,832	788,892,169	299,147,521	499,500,534

แผนภูมิที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนสมาชิกทั้งหมดกับจำนวนสมาชิกที่ครบรอบ 1 ปีของกองทุนที่ได้รับการอนุมัติ (ราย)

4) การจัดสวัสดิการพื้นฐาน

โดยกองทุนสวัสดิการชุมชนสามารถจัดสวัสดิการพื้นฐานสมาชิกครอบคลุม เกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น สวัสดิการรับขวัญเด็กแรกเกิด ทุนการศึกษา จ่ายกรณีเข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาล บำนาญผู้สูงอายุ สวัสดิการเสียชีวิต จัดงานศพ สวัสดิการผู้ด้อยโอกาส คนพิการ ทุนประกอบอาชีพ ภัยพิบัติ ฯลฯ แม้จำนวนเงินจะไม่มากนักตามสถานะการเงินแต่ละกองทุน แต่การที่ตัวแทนกองทุนได้ไปเยี่ยมไข้หรือเป็นเจ้าภาพงานศพทำให้เกิดความภาคภูมิใจมีคุณค่าทางจิตใจ โดยมีผู้ได้รับสวัสดิการตรงประมาณ 1,467,896 ราย เงินจ่ายสวัสดิการรวม 1,679.44 ล้านบาท จำนวนผู้รับสวัสดิการรักษาพยาบาลมากที่สุด 690,740 ราย แต่จำนวนเงินจ่ายสวัสดิการเสียชีวิตมากที่สุด 759.53 ล้านบาท

5) การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและภาคีพัฒนา

- ประสานความร่วมมือกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้กำหนดให้มีการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนและเป็นตัวชี้วัดการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีงบประมาณ 2558 ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการตื่นตัวในการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนเพิ่มมากขึ้น
- บันทึกข้อตกลงความร่วมมือว่าด้วยการส่งเสริมการพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างบูรณาการระหว่างเครือข่ายสวัสดิการชุมชน วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

(องค์การมหาชน) ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) โดยได้เริ่มโครงการมอบรางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน : ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” โดยการมอบรางวัลมีวัตถุประสงค์ เพื่อยกย่องเชิดชูกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ดำเนินงานช่วยเหลือ ดูแลคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างโดดเด่นในด้านต่างๆ เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายและกองทุนสวัสดิการในพื้นที่ ซึ่งเป็นการเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของบริการ และขยายผลกองทุนให้เกิดขึ้นครอบคลุมทั่วประเทศ กระตุ้นให้รัฐบาล ภาคเอกชน และสังคมตระหนักถึงคุณค่าของแนวคิดเรื่อง “คุณภาพชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง : จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” และนำไปสู่การพัฒนา นโยบาย ระบบปฏิบัติการด้านสวัสดิการให้ประชาชนและชุมชนเข้าถึงได้อย่างทั่วถึงเหมาะสม

งานตามพระราชบัญญัติสภา องค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

CODI Annual Report 2015

Community Organizations Development Institute
(Public Organization)

งานตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

การสนับสนุนการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนเป็นการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 มีเจตนารมณ์สำคัญในการส่งเสริมให้ชุมชน ซึ่งเป็นสังคมรากฐานมีความเข้มแข็งสามารถจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นตามความหลากหลายของวิถีชีวิตวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ โดยกำหนดให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) มีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งและพัฒนากิจการสภาองค์กรชุมชนตำบล

จากการดำเนินงานสนับสนุนการขับเคลื่อนงานสภาองค์กรชุมชนในช่วงที่ผ่านมา สถาบันฯ ได้กำหนดแนวทางสำคัญในการขับเคลื่อนงาน โดยมุ่งเน้นให้เครือข่ายองค์กรชุมชนในระดับต่างๆ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการจดทะเบียนจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล สนับสนุนให้สภาองค์กรชุมชนเป็นเวทีกลางในการเชื่อมโยงงานพัฒนาต่างๆ ของชุมชนทั้งในระดับตำบลและจังหวัด ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาพื้นที่ รวมถึงสนับสนุนการทบทวนและสอบทานสถานะสภาองค์กรชุมชนตำบลที่จัดตั้งแล้ว เพื่อพัฒนาคุณภาพของสภาองค์กรชุมชนในการขับเคลื่อนงานสู่ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง โดยมีผลการดำเนินงาน ดังนี้

1) การส่งเสริมจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 จนถึงปัจจุบัน (ณ เดือนกันยายน 2558) มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลรวมทั้งสิ้น 4,902 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 62.65 ของจำนวนตำบล/เทศบาล/เขตทั่วประเทศ

- จำนวนสมาชิกรวม 159,380 คน หรือจำนวนสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลโดยเฉลี่ยแห่งละประมาณ 34 คน ซึ่งมีองค์ประกอบของสมาชิก คือ (1) ผู้แทนของชุมชนในแต่ละหมู่บ้านและผู้แทนชุมชนในตำบลที่ได้รับการคัดเลือกและมีจำนวนตามที่ประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบลกำหนด และ (2) ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีจำนวนไม่เกินหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกตาม (1)
- จำนวนชุมชน/กลุ่ม/องค์กรชุมชน/เครือข่ายองค์กรชุมชนที่จดทะเบียนจัดตั้งรวม 114,865 องค์กร โดยเป็นกลุ่มธุรกิจชุมชน/อาชีพมากที่สุด จำนวน 37,921 องค์กร รองลงมา คือ กลุ่มสวัสดิการชุมชน จำนวน 29,344 องค์กร และกลุ่มองค์กรการเงิน จำนวน 28,559 องค์กร ตามลำดับ

รวมทั้งมีการสร้างความเข้าใจและการวางแผนการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลในพื้นที่ใหม่ การปรับวิธีการทำงานให้ดำเนินการควบคู่กับการรับรองสถานภาพองค์กรชุมชนอย่างมีเป้าหมายและทิศทางสำคัญร่วมกัน ส่งผลให้แกนนำชุมชนในพื้นที่เกิดความรู้ความเข้าใจต่อเจตนารมณ์ หลักคิดสำคัญ และกระบวนการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน ซึ่งได้มีการรวบรวมข้อมูลและจัดทำข้อมูลในการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมจากภาคีท้องถิ่นในพื้นที่

ตารางที่ 7 แสดงผลการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล ตั้งแต่ปี 2551 - 2558 จำแนกภูมิภาค

ภาค	จำนวนพื้นที่ องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น	สภาองค์กรชุมชนที่จัดตั้งแล้ว							คิดเป็นร้อยละ ของ อปท.	
		ปี 2551	ปี 2552	ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555	ปี 2556	ปี 2557		ปี 2558
• เหนือตอนบน	815	7	33	90	65	72	27	58	453	55.58
• เหนือตอนล่าง	656	2	46	70	45	55	19	50	385	58.69
• ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	770	109	105	13	82	63	16	25	539	70.00
• ตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง	947	30	53	26	122	62	37	68	510	53.85
• ตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้	1,230	90	34	148	15	180	43	49	650	52.85
• กลาง	885	143	90	134	29	83	24	43	606	68.47
• ตะวันตก	564	80	46	91	23	21	14	25	335	59.40
• กรุงเทพฯและปริมณฑล	207	46	24	20	30	18	11	6	173	83.57
• ตะวันออก	575	95	47	53	72	59	17	56	410	71.30
• ใต้ตอนบน	559	102	52	38	32	46	14	60	385	68.87
• ใต้ตอนล่าง	617	88	58	78	53	62	55	50	456	73.91
รวม	7,825	1,081	499	799	453	783	228	490	4,902	62.65

หมายเหตุ : กรุงเทพมหานคร พื้นที่ปฏิบัติการของส่วนท้องถิ่น จำนวน 50 เขต

“พอช.
มุ่งสร้างชุมชนเข้มแข็ง”

2) การพัฒนาคุณภาพสภาองค์กรชุมชนตำบล

สภาองค์กรชุมชนตำบลมีผลการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม หมายถึง มีการดำเนินงานตามมาตรา 19 คือ การประชุมอย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามภารกิจของสภาองค์กรชุมชนตำบล และมาตรา 21 ซึ่งเป็นภารกิจของสภาองค์กรชุมชนตำบลตามปัญหาความต้องการและความพร้อมของสภาองค์กรชุมชนตำบล โดยในปี 2558 มีสภาองค์กรชุมชนตำบลที่สามารถดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม จำนวน 2,692 ตำบล คิดเป็นร้อยละ 61.03 ของสภาองค์กรชุมชนตำบลที่ได้มีการจัดตั้งในช่วงที่ผ่านมา

แผนภูมิที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบสภาองค์กรชุมชนตำบลที่จัดตั้งแล้ว (ปี 2551 - 2557) กับสภาองค์กรชุมชนตำบลที่มีผลการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม

3) การประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล

ตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 มาตรา 30 กำหนดให้ในปีหนึ่งให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน จัดให้มีการประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชน ตำบลอย่างน้อยหนึ่งครั้ง ซึ่งสถาบันฯ ได้มีการจัดประชุมในระดับชาติ ประจำปี 2558 โดยมีพลตำรวจเอก อดุลย์ แสงสิงแก้ว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นประธานเปิดการประชุม และมีผู้เข้าร่วม 370 คน ประกอบด้วย คณะที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบลทั้ง 77 จังหวัด ผู้แทนคณะกรรมการสถาบันฯ ผู้แทนหน่วยงาน ได้แก่ สภาพัฒนาการเมือง สภาเกษตรกรแห่งชาติ สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา ศูนย์คุณธรรม สภาคองคกรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม ขบวนการประเด็นต่างๆ คณะผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สถาบันฯ ส่งผลให้เกิดข้อเสนอมาตรการส่งเสริมการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน

พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 มาตรา 32 (2) บัญญัติให้ที่ประชุมระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบลให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะของหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผลต่อพื้นที่มากกว่าหนึ่งจังหวัด ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม และมาตรา 32 (3) สรุปรูปปัญหาที่ประชาชนในจังหวัดต่างๆ ประสบและข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขเพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาสั่งการ ซึ่งสรุปข้อเสนอที่ประชาชนประสบได้ดังนี้

- ด้านความมั่นคงทางอาหาร
- ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ประมงชายฝั่ง ของเสียและมลภาวะ โรงไฟฟ้า โรงกำจัดขยะ การพัฒนาแม่น้ำโขง ภัยแล้ง น้ำท่วม การปิโตรเลียม และโครงการเหมืองแร่โปแตช
- ด้านสังคม ได้แก่ ความเสมอภาค ระหว่างเพศ การศึกษาชุมชน/สิทธิชุมชน ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เด็ก/เยาวชน ระบบสวัสดิการชุมชน และแรงงาน
- นโยบายของรัฐที่มีผลกระทบต่อประชาชน ได้แก่ เส้นทางคมนาคม รถไฟรางคู่ รถไฟความเร็วสูง ถนนมอเตอร์เวย์ นโยบายการทวงคืนผืนป่า 26 ล้านไร่ทั่วประเทศ ผังเมือง ที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย การโลว์ชุมชนริมคลอง การสร้างถนนเลียบริมแม่น้ำเจ้าพระยาในพื้นที่กรุงเทพฯ โครงการท่าเรือปากบารา จังหวัดสตูล
- การปฏิรูปการเมืองและการปกครอง
- การกระจายอำนาจสู่ชุมชนท้องถิ่น
- การพัฒนาระบบเกษตร
- การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

4) การขับเคลื่อนงานสภา องค์กรชุมชนใน สถานการณ์การปฏิรูป

ทั้งในระดับนโยบายและระดับพื้นที่ โดยมี การจัดเวทีทำความเข้าใจระดับภาค 5 ภาค ต่อสถานการณ์การปฏิรูปและรัฐธรรมนูญใหม่ ระดมความคิดเห็นข้อเสนอต่อร่างรัฐธรรมนูญ ในแต่ละภาค เพื่อเสนอในเวทีรับฟังความคิดเห็น คณะกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญ รวมทั้งสรุป ผลและกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนสภา องค์กรชุมชนบรรจุในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เพื่อเป็นการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งโดยการ จัดการตนเองของชุมชน

5) การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและ ภาคีพัฒนา

การดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนในช่วงที่ผ่านมาได้มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนงานสภาองค์กรชุมชน ได้แก่

- **ความร่วมมือระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับสภาพัฒนาการเมือง** เพื่อร่วมขับเคลื่อนสมัชชาพลเมือง/สภาพลเมืองระดับจังหวัด มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนจังหวัดนำร่อง พร้อมทั้งจัดทำข้อเสนอและแถลงการณ์ร่วมต่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ รวมถึงการจัดทำแนวทางและคู่มือการคัดเลือกสมาชิกสภาพัฒนาการเมืองรุ่นที่ 3
- **ความร่วมมือระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับกองทุนสิ่งแวดล้อม** ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เกิดการพัฒนาโครงการโดยสภาองค์กรชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใน 4 พื้นที่ ได้แก่
  - (1) การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนลุ่มน้ำลาว จังหวัด เชียงราย
  - (2) การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อระบบการจัดการขยะมูลฝอย คาบสมุทราศิงพระ จังหวัดสงขลา
  - (3) การพัฒนาความร่วมมือการจัดการทรัพยากรป่าไม้เพื่อความหลากหลายทางชีวภาพและความมั่นคงทางอาหารอำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง
  - (4) การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรคน ดิน น้ำ ป่า พื้นที่อ่าว ก. ไก่ ใน 4 จังหวัด

พอช.
"มุ่งสร้างชุมชนเข้มแข็ง"

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

CODI Annual Report 2015
Community Organizations Development Institute
(Public Organization)

CODI Annual Report 2015
รายงานประจำปี พอช. 2558

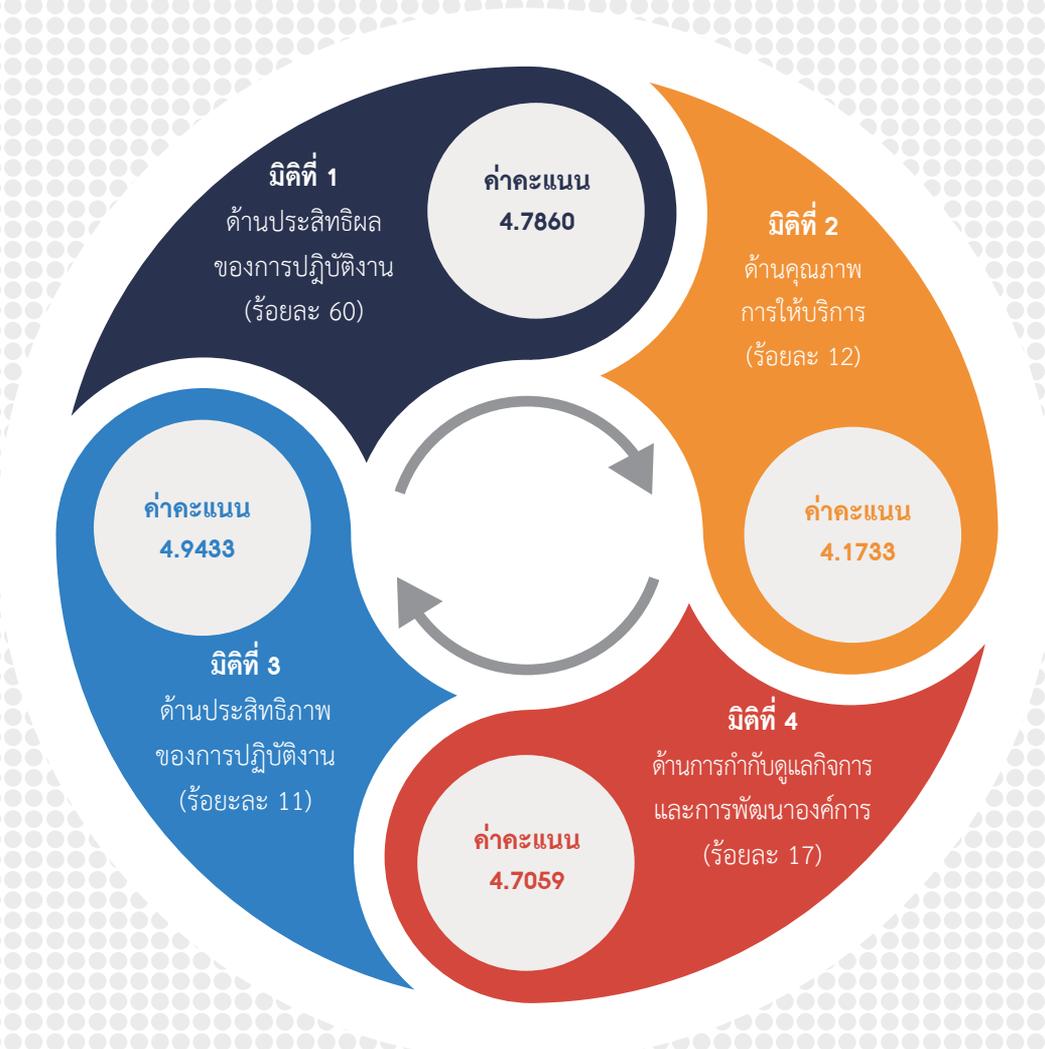
คำรับรอง
การปฏิบัติงาน
ประจำปี
งบประมาณ 2558

คำรับรองการปฏิบัติงาน ประจำปีงบประมาณ 2558

การประเมินผลการปฏิบัติงานตามคำรับรองการปฏิบัติงาน ประจำปีงบประมาณ 2558 ประกอบด้วย ตัวชี้วัด 12 ตัวชี้วัด ภายใต้อัน 4 มิติ มีผลการประเมินในภาพรวมเท่ากับ 4.7161 ดังนี้

ตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงาน	หน่วย วัด	น้ำหนัก (ร้อยละ)	เกณฑ์การให้คะแนน					ผลการดำเนินงาน		
			1	2	3	4	5	ผลการ ดำเนินงาน	ค่าคะแนน ที่ได้	คะแนน ถ่วงน้ำหนัก
มิติที่ 1 มิติด้านประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน		60							4.7860	
1.1 จำนวนสภาองค์กรชุมชนตำบลที่ได้รับการจัดตั้งและยังคงสภาพ	ตำบล	12	3,357	3,884	4,411	4,938	5,465	4,901	3.9398	0.4716
1.2 จำนวนสภาองค์กรชุมชนตำบลที่มีผลการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม	ตำบล	12	1,455	1,755	2,055	2,355	2,655	3,039	5.0000	0.6000
1.3 ระดับความสำเร็จดำเนินการตามโครงการบ้านมั่นคงชนบทเพื่อผู้ยากจนและด้อยโอกาสในชนบท	ระดับ	12	1	2	3	4	5	5	5.0000	0.6000
1.4 จำนวนตำบลที่มีการยกระดับการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนให้มีคุณภาพ	ตำบล	12	750	1,125	1,500	2,250	3,000	3,151	5.0000	0.6000
1.5 คริวเรือนที่มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยภายใต้การดำเนินงานโครงการบ้านมั่นคง	ระดับ	12	1	2	3	4	5	5	5.0000	0.6000
มิติที่ 2 มิติด้านคุณภาพการให้บริการ		12							4.1733	
2.1 ระดับความสำเร็จของการใช้ผลการสำรวจความพึงพอใจเพื่อพัฒนาการให้บริการ	ระดับ	10	1	2	3	4	5	4.17	4.1700	0.4710
2.2 ระดับความสำเร็จของการปรับปรุงคุณภาพงานเพื่อเชื่อมั่นของผู้รับบริการต่อการดำเนินงานของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน	ระดับ	2	1	2	3	4	5	4.19	4.1900	0.0838
มิติที่ 3 มิติด้านประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน		11							4.9433	
3.1 ร้อยละของการเบิกจ่ายตามแผนการใช้เงิน	ระดับ	3	80	85	90	95	100	98.96	4.7920	0.1438
3.2 ระดับความสำเร็จของการพัฒนาประสิทธิภาพระบบสารสนเทศ	ระดับ	8	1	2	3	4	5	5	5.0000	0.4000
มิติที่ 4 มิติด้านการกำกับดูแลกิจการและการพัฒนา		17							4.7059	
4.1 ระดับการพัฒนาด้านการกำกับดูแลกิจการและการพัฒนาองค์กร	ระดับ	10	1	2	3	4	5	4.5	4.5000	0.4500
4.2 ระดับคุณธรรมและความโปร่งใสการดำเนินงานของหน่วยงาน	ระดับ	5	1	2	3	4	5	5	5.0000	0.2500
4.3 ระดับความสำเร็จในการบริหารทรัพยากรบุคคลระยะ 3 ปี	ระดับ	2	1	-	3	-	5	5	5.0000	0.1000
น้ำหนักรวม		100							ค่าคะแนนที่ได้	4.7161

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

CODI Annual Report 2015
Community Organizations Development Institute
(Public Organization)

CODI Annual Report 2015
รายงานประจำปี พ.อ. 2558

**รายงาน
สถานะการเงิน
ประจำปี
งบประมาณ 2558**

รายงานสถานะการเงิน ประจำปีงบประมาณ 2558

การวิเคราะห์ฐานะการเงิน
และผลการดำเนินงานของ
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

1. การวิเคราะห์ฐานะการเงิน

การเปลี่ยนแปลงสินทรัพย์

สินทรัพย์

ณ วันที่ 30 กันยายน 2558 สถาบันฯ มีสินทรัพย์รวมจำนวน 7,823.4 ล้านบาท ลดลงจากปี 2557 จำนวน 1,972.1 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 20.1 ประกอบด้วย

- เงินสดและเงินลงทุนอื่น จำนวน 3,914.1 ล้านบาท ลดลงจากปี 2557 จำนวน 2,079.4 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 34.7
- เงินให้กู้ระยะยาว จำนวน 3,700.5 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2557 จำนวน 144.4 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 4.1 เนื่องจากมีการสนับสนุนสินเชื่อให้แก่องค์กรชุมชนเพิ่มขึ้น จำนวน 468.9 ล้านบาท
- สินทรัพย์ถาวรสุทธิ มีจำนวน 176.4 ลดลงจากปี 2557 จำนวน 27 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 13.3 เนื่องจากมีการขายอาคารสำนักงานถนนเพชรบุรีตัดใหม่

หนี้สินรวม

ณ 30 กันยายน 2558 สถาบันฯ มีหนี้สินรวม จำนวน 104 ล้านบาท ส่วนใหญ่เป็นรายได้รอการรับรู้ ลดลงจากปี 2557 จำนวน 41.8 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 28.7 เนื่องจากรับรู้รายได้ประจำปี และหนี้สินหมุนเวียนลดลง จำนวน 36.4 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 48.9 เนื่องจากเจ้าหนี้ระยะสั้นลดลง

เงินกองทุน

ณ 30 กันยายน 2558 สถาบันฯ มีเงินกองทุนรวม 7,719.4 ล้านบาท ลดลงจากปี 2557 จำนวน 1,930.3 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 20 เนื่องจากมี รายได้ต่ำกว่าค่าใช้จ่ายจำนวน 1,930.3 ล้านบาท ส่วนเงินกองทุนหมุนเวียนของสถาบันฯ มีจำนวน 6,790.4 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนจำนวน 10.1 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.1

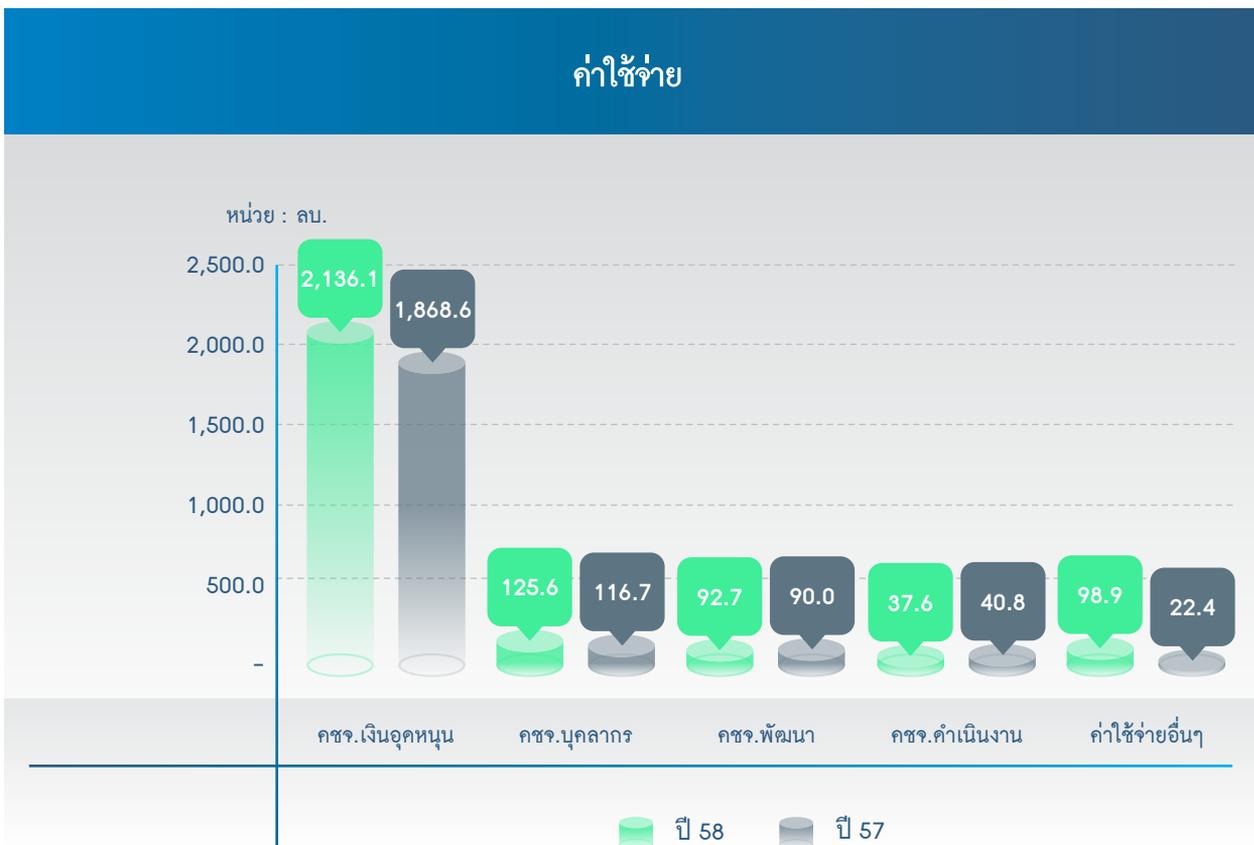
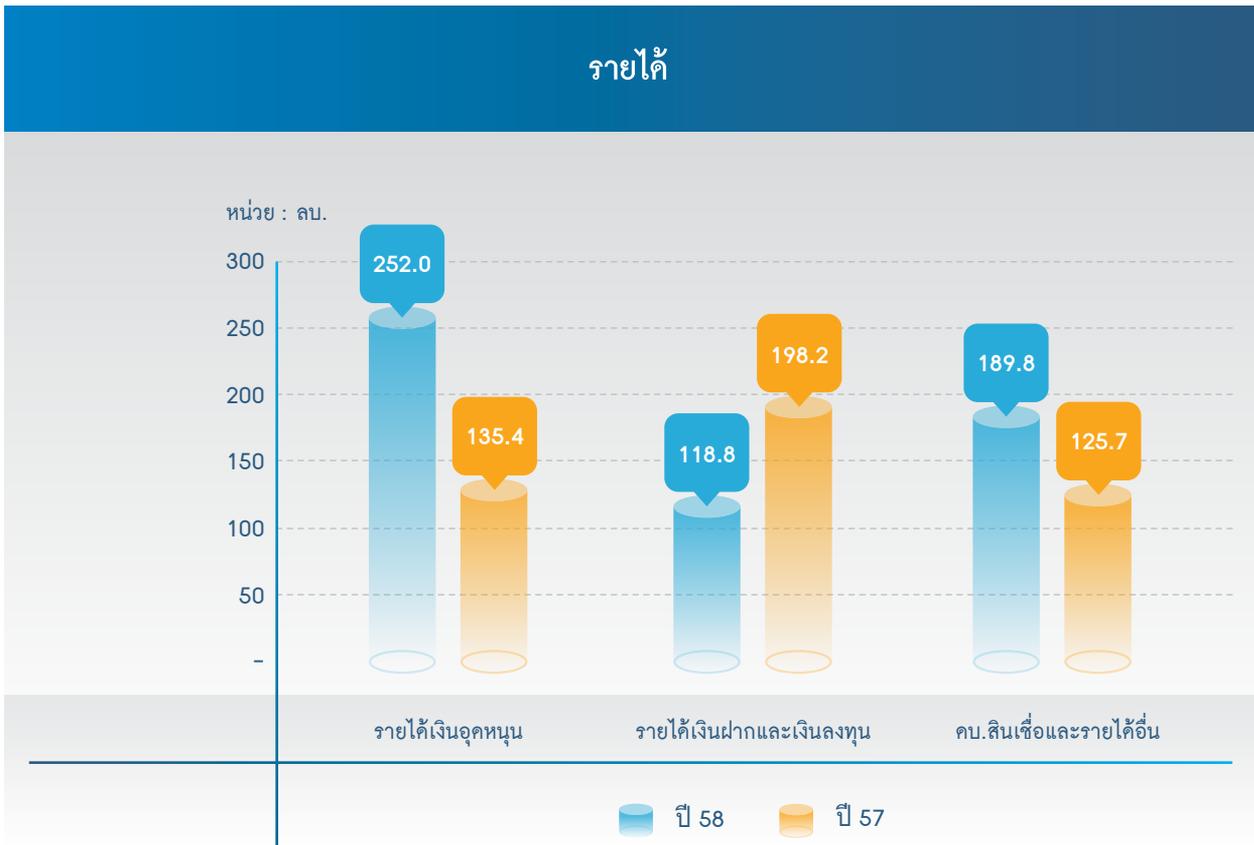
ภาระผูกพัน

ณ 30 กันยายน 2558 สถาบันฯ มีภาระผูกพัน ดังนี้

1. สถาบันฯ มีภาระผูกพันในการจ่ายเงินสนับสนุน จำนวน 1,589.5 ล้านบาท และในระหว่างปี 2558 สถาบันฯ ได้มีการบริหารงบประมาณซึ่งมีภาระผูกพันแล้ว และมีแผนที่จะเบิกจ่ายในปีงบประมาณ 2559 มาใช้ในการสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชน ตามแผนการอนุมัติและเบิกจ่ายรวมจำนวน 498.9 ล้านบาท ดังนั้นเงินโครงการที่ได้รับงบประมาณจากรัฐ คงเหลือสุทธิจำนวน 934.5 ล้านบาท
2. ภาระผูกพันในการสนับสนุนสินเชื่อเพื่อการพัฒนา จำนวน 927.6 ล้านบาท เนื่องจากองค์กรชุมชนอยู่ระหว่างการพัฒนาโครงการ จึงถือเป็นภาระผูกพันที่จะต้องจ่ายเงินไว้เพื่อจ่ายในปีถัดไป
3. ภาระผูกพันประมาณการ เพื่อจ่ายประโยชน์ตอบแทนให้ผู้ปฏิบัติงานเมื่อสิ้นสุดสัญญาจ้าง ณ วันที่ 30 กันยายน 2558 จำนวน 70.8 ล้านบาท
4. ภาระผูกพันเงินคืนดอกเบี้ยให้กับองค์กรผู้ใช้สินเชื่อที่มีผลการชำระหนี้ดี จำนวน 0.4 ล้านบาท

2. การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานทางการเงิน

ในปี 2558 สถาบันฯ มีรายได้จากการดำเนินงานและค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงานดังนี้

ค่านรายได้ :

รายได้เงินอุดหนุนจากรัฐ ปี 2558 มีจำนวน 252 ล้านบาท ประกอบด้วย โครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการบ้านมั่นคงชนบทเพื่อผู้ยากจนและด้อยโอกาสในชนบท โครงการเสริมสร้างพื้นฐานความเข้มแข็งของชุมชน และโครงการสนับสนุนการจัดตั้งและพัฒนากิจการสภาองค์กรชุมชน รายได้เงินอุดหนุนเพิ่มขึ้นจากปี 2557 จำนวน 116.6 ล้านบาทหรือร้อยละ 86.1

รายได้จากการดำเนินงาน ประกอบด้วย

- รายได้ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร พันธบัตรรัฐบาล และเงินลงทุนจำนวน 118.8 ล้านบาท ลดลงจากปี 2557 จำนวน 79.4 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 40.1 เนื่องจากจำนวนเงินลงทุนลดลงและอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนที่ปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่อง ตามการประกาศปรับลดอัตราดอกเบี้ยนโยบาย โดยคณะกรรมการนโยบายการเงิน
- รายได้จากสินเชื่อและรายได้อื่น มีจำนวน 189.8 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2557 จำนวน 64.1 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 51 เนื่องจากในปี 2558 สถาบันฯ มีการสนับสนุนสินเชื่อให้แก่องค์กร ชุมชนเพิ่มขึ้น และมีรายได้อื่นจากธนาคารโลก สนับสนุนงบประมาณให้ดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนจนเมืองจำนวน 64.1 ล้านบาท และเงินสนับสนุนจากประเทศญี่ปุ่นให้ดำเนินโครงการฝึกอบรมสมาชิกอาสาสมัครเกี่ยวกับโครงการบ้านมั่นคง

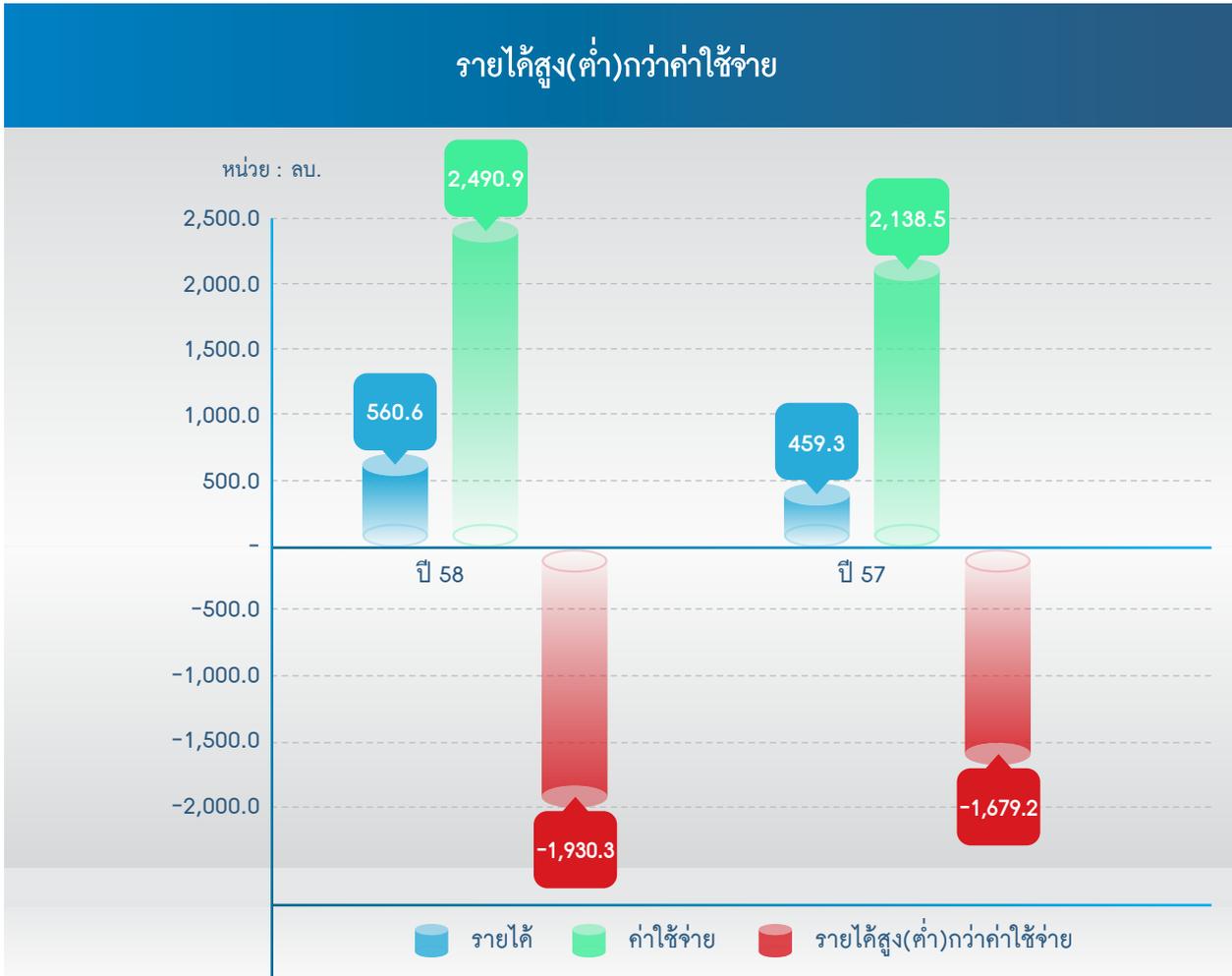
ค่านค่าใช้จ่าย :

สำหรับปีงบประมาณ 2558 ค่าใช้จ่ายเงินอุดหนุน มีจำนวน 2,136.1 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2557 จำนวน 267.5 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 14.3 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายเงินอุดหนุนโครงการพัฒนาความมั่นคงที่อยู่อาศัยคนจนในชุมชนแออัด และโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน

ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ประกอบด้วย

- ค่าใช้จ่ายบุคลากรมีจำนวน 125.6 ล้านบาท ประกอบด้วย เงินเดือน ค่าจ้างและ ค่าใช้จ่ายสวัสดิการต่างๆ เพิ่มขึ้นจากปี 2557 จำนวน 8.9 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.6
- ค่าใช้จ่ายงบพัฒนา มีจำนวน 92.7 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2557 จำนวน 2.7 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 3
- ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน มีจำนวน 37.6 ล้านบาท ลดลงจากปี 2557 จำนวน 3.2 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 7.8
- ค่าใช้จ่ายอื่น ประกอบด้วย ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่ายหนี้สงสัยจะสูญ และ ค่าใช้จ่ายอื่น มีจำนวน 98.9 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2557 จำนวน 76.6 ล้านบาท

สรุป ผลการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการดำเนินงาน ▶▶

ผลการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2558 สถาบันฯ มีรายได้รวม จำนวน 560.7 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2557 จำนวน 101.3 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 22.1 เนื่องจากรายได้เงินอุดหนุนเพิ่มขึ้น ค่าใช้จ่ายรวม จำนวน 2,490.9 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2557 จำนวน 352.4 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 16.5 ส่วนใหญ่เป็นการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายเงินอุดหนุน เนื่องจากสถาบันฯ ได้เร่งรัดการเบิกจ่ายงบประมาณเงินอุดหนุน ทำให้ในงวดบัญชีปี 2558 สถาบันฯ มีรายได้ต่ำกว่าค่าใช้จ่ายจำนวน 1,930.3 ล้านบาท

ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไข ▶▶

การเบิกจ่ายงบประมาณโครงการที่ได้รับจากรัฐ ประจำปีงบประมาณ 2558 สถาบันฯ ได้จัดทำแผนการเบิกจ่ายงบประมาณโครงการ รวมทั้งทบทวนกำหนดมาตรการและพัฒนาระบบการเบิกจ่ายงบประมาณ โดยแต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจ เพื่อให้การบริหารจัดการแผนการเบิกจ่ายงบประมาณของสถาบันฯ ให้เป็นไปตามเป้าหมาย ลดปัญหาอุปสรรคและข้อติดขัดต่างๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อการทำงาน โดยมีกลไกในการตรวจสอบ ติดตามและเร่งรัดการดำเนินงาน พร้อมทั้งมีการรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณต่อฝ่ายบริหารเป็นประจำทุกเดือน เพื่อให้การเบิกจ่ายบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
งบแสดงฐานะการเงิน

ณ วันที่ 30 กันยายน 2558

	หน่วย : บาท	
	2558**	2557
สินทรัพย์		
สินทรัพย์หมุนเวียน		
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด	2,879,520,994.50	4,358,848,907.90
ลูกหนี้ระยะสั้น	31,833,734.03	41,981,070.86
เงินลงทุนระยะสั้น	734,628,500.00	1,534,628,500.00
วัสดุคงเหลือ	232,632.25	276,433.75
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	277,972.89	222,753.27
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	3,646,493,833.67	5,935,957,665.78
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน		
เงินให้กู้ระยะยาว	3,700,525,876.70	3,556,127,811.80
เงินลงทุนระยะยาว	300,000,000.00	100,000,000.00
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์	168,105,521.61	193,570,982.02
สินทรัพย์ไม่มีตัวตน	8,298,191.00	9,853,964.36
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน	4,176,929,589.31	3,859,552,758.18
รวมสินทรัพย์	7,823,423,422.98	9,795,510,423.96
หนี้สินและทุน		
หนี้สินหมุนเวียน		
เจ้าหนี้ระยะสั้น	25,080,709.47	60,099,260.37
รายได้รับล่วงหน้า	3,235,623.00	1,077,527.00
เงินรับฝากระยะสั้น	9,378,596.56	12,998,775.41
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	277,158.33	236,019.57
รวมหนี้สินหมุนเวียน	37,972,087.36	74,411,582.35
หนี้สินไม่หมุนเวียน		
เจ้าหนี้เงินโอนและรายการอุดหนุนระยะยาว	66,051,800.81	71,432,741.50
รวมหนี้สิน	104,023,888.17	145,844,323.85
สินทรัพย์สุทธิ	7,719,399,534.81	9,649,666,100.11
ทุน	2,979,453,401.47	2,979,453,401.47
รายได้สูง(ต่ำ)กว่าค่าใช้จ่ายสะสม	4,739,946,133.34	6,670,212,698.64
รวมสินทรัพย์สุทธิ	7,719,399,534.81	9,649,666,100.11

หมายเหตุ : ** งบการเงินนี้ยังไม่ได้ผ่านการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
 งบแสดงผลการดำเนินงานทางการเงิน
 สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2558

	หน่วย : บาท	
	2558**	2557
รายได้		
รายได้จากเงินอุดหนุน	252,000,000.00	135,425,900.00
รายได้จากการดำเนินงาน	121,273,381.21	111,898,925.03
รายได้ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร	109,558,630.71	183,566,081.31
ดอกเบี้ยพันธบัตรรัฐบาล	9,278,767.12	14,626,164.38
รายได้อื่น	68,546,965.90	13,785,081.01
รวมรายได้	560,657,744.94	459,302,151.73
ค่าใช้จ่าย		
ค่าใช้จ่ายบุคลากร	125,207,986.10	116,146,205.63
ค่าตอบแทน	431,300.00	549,266.66
ค่าใช้จ่าย	23,725,716.06	26,347,079.39
ค่าวัสดุ	4,953,864.78	5,874,570.03
ค่าสาธารณูปโภค	8,887,820.76	8,539,326.83
ค่าใช้จ่ายในการพัฒนา	92,659,950.01	90,017,098.78
ค่าใช้จ่ายจากเงินอุดหนุน	2,136,100,123.10	1,868,621,162.16
ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย	18,584,149.13	19,248,409.91
ค่าใช้จ่ายอื่น	80,373,400.30	3,109,042.88
รวมค่าใช้จ่าย	2,490,924,310.24	2,138,452,162.27
รายได้สูง(ค่า)กว่าค่าใช้จ่ายสุทธิ	(1,930,266,565.30)	(1,679,150,010.54)

หมายเหตุ : ** งบการเงินนี้ยังไม่ได้ผ่านการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

“พอช.
 มุ่งสร้างชุมชนเข้มแข็ง”

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
งบกระแสเงินสด

สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2558

	หน่วย : บาท	
	2558**	2557
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน		
รายได้สูง(ต่ำ)กว่าค่าใช้จ่ายสุทธิ	(1,930,266,565.30)	(1,679,150,010.54)
รายการปรับกระทบรายได้สูง(ต่ำ)กว่าค่าใช้จ่ายสุทธิเป็นเงินสดรับ (จ่าย) จากกิจกรรมดำเนินงาน		
(กำไร)ขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์	(25,915,082.66)	-
ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย	18,584,149.13	19,248,409.91
หนี้สงสัยจะสูญ	39,916,653.67	(10,986,870.73)
รายได้เงินอุดหนุนส่วนต่างดอกเบี้ย	(10,279,757.72)	(10,279,757.72)
รายได้เงินสนับสนุน - โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนจนเมือง	5,575,423.95	(9,293,304.84)
รายได้เงินสนับสนุน - โครงการฝึกอบรมสมาชิกอาสาเกี่ยวกับโครงการบ้านมั่นคง	(676,606.92)	1,348,303.60
รายได้สูง(ต่ำ)กว่าค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงานก่อนการเปลี่ยนแปลง		
ในสินทรัพย์และหนี้สินดำเนินงาน	(1,903,061,785.85)	(1,689,113,230.32)
สินทรัพย์ดำเนินงาน(เพิ่มขึ้น)ลดลง		
ลูกหนี้ระยะสั้น	9,825,643.51	7,495,542.07
วัสดุคงเหลือ	43,801.50	(58,977.69)
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	(55,219.62)	87,173.80
เงินให้กู้ระยะยาว	(183,993,025.25)	(207,984,558.75)
หนี้สินดำเนินงานเพิ่มขึ้น(ลดลง)		
เจ้าหนี้ระยะสั้น	(35,018,550.90)	52,336,091.85
รายได้รับล่วงหน้า	2,158,096.00	1,034,394.00
เงินรับฝากระยะสั้น	(3,620,178.85)	566,188.70
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	41,138.76	(41,877.40)
เงินสดสุทธิได้มาจากกิจกรรมดำเนินงาน	(2,113,680,080.70)	(1,835,679,253.74)
กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน		
เงินสดรับจากการจำหน่ายสินทรัพย์ถาวร	38,671,500.00	4,339.16
เงินสดจ่ายซื้อที่ดิน อาคารและอุปกรณ์	(2,809,082.70)	(3,116,544.90)
เงินสดจ่ายซื้อโปรแกรมคอมพิวเตอร์	(1,510,250.00)	(1,175,250.00)
เงินสดรับจากเงินลงทุนระยะสั้นครบกำหนด	800,000,000.00	2,480,000,000.00
เงินสดรับ(จ่าย)จากการลงทุนระยะยาวครบกำหนด	(200,000,000.00)	200,000,000.00
เงินสดสุทธิใช้ไปในกิจกรรมลงทุน	634,352,167.30	2,675,712,544.26
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดเพิ่มขึ้นสุทธิ	(1,479,327,913.40)	840,033,290.52
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดคงเหลือ ณ วันต้นงวด	4,358,848,907.90	3,518,815,617.38
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดคงเหลือ ณ วันปลายงวด	2,879,520,994.50	4,358,848,907.90

หมายเหตุ : ** งบการเงินนี้ยังไม่ได้ผ่านการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

หลักเกณฑ์และสรุปนโยบาย การบัญชีที่สำคัญ

1. เกณฑ์การจัดทำงบการเงิน

งบการเงินนี้จัดทำขึ้นตามมาตรฐานและนโยบายการบัญชี ภาครัฐ ที่กระทรวงการคลังประกาศใช้ ซึ่งรวมถึงหลักการและนโยบายบัญชีสำหรับหน่วยงานภาครัฐ มาตรฐานการบัญชี ภาครัฐ และนโยบายการบัญชีภาครัฐ และแสดงรายการใน งบการเงินตามแนวปฏิบัติทางการบัญชี เรื่อง การนำเสนอ งบการเงิน ตามหนังสือกรมบัญชีกลางที่ กค 0423.2/ว237 ลง วันที่ 8 กันยายน 2557

2. สรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

2.1 การนำเสนองบการเงิน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) นำเสนอ งบการเงินในภาพรวม โดยรวมงบการเงินของโครงการกองทุน พัฒนาชนบท ธนาคารออมสิน (สพช.) ไว้ด้วยกัน

2.2 การบันทึกบัญชี

การบันทึกบัญชีของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) จัดทำขึ้นตามเกณฑ์คงค้าง ซึ่งเป็นไปตามข้อกำหนด ในหลักการและนโยบายบัญชีสำหรับหน่วยงานภาครัฐ ฉบับที่ 2 ตามประกาศกระทรวงการคลัง เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2546 และได้รวมการบันทึกบัญชีของโครงการบ้านมั่นคง (บมค.) ไว้ด้วยกัน ส่วนโครงการกองทุนพัฒนาชนบท ธนาคารออมสิน (สพช.) แยกการบันทึกบัญชีต่างหาก

2.3 การรับรู้รายได้และค่าใช้จ่าย

2.3.1 รายได้เงินอุดหนุนที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาล ประจําปีงบประมาณประกอบด้วย

(1) เงินอุดหนุนที่เป็นงบบริหารจัดการโครงการ และเงินอุดหนุนที่เป็นงบสนับสนุนการพัฒนาองค์กรชุมชน รับรู้เมื่อได้รับอนุมัติเงินจากกรมบัญชีกลาง สำหรับสนับสนุน การพัฒนาองค์กรชุมชน พอช. จะดำเนินการสนับสนุนพัฒนา องค์กรชุมชนทั้งหมดและรับรู้เป็นค่าใช้จ่ายเงินอุดหนุนเมื่อ พอช. อนุมัติการจ่ายเงินให้แก่องค์กรชุมชนตามงวดที่ขอเบิก

(2) รายได้เงินอุดหนุนส่วนต่างดอกเบี้ย เป็น เงินอุดหนุนที่รัฐชดเชยให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การ มหาชน) เนื่องจาก พอช. ได้ให้องค์กรชุมชนกู้ยืมเงินเพื่อพัฒนา ที่อยู่อาศัย โดย พอช. คิดดอกเบี้ยเงินกู้จากองค์กรชุมชน ในอัตราร้อยละ 1 ของวงเงินสินเชื่อที่ได้รับอนุมัติจาก พอช. โดย พอช. บันทึกเงินอุดหนุนที่ได้รับจากรัฐบาลเป็นรายได้ เงินอุดหนุนส่วนต่างดอกเบี้ยรับล่วงหน้า เมื่อมีการอนุมัติ สินเชื่อจะบันทึกเป็นรายได้เงินอุดหนุนส่วนต่างดอกเบี้ย รอร์รับรู้ในส่วนที่ได้รับอนุมัติสินเชื่อแล้ว และทยอยรับรู้เป็น รายได้เงินอุดหนุนส่วนต่างดอกเบี้ยตามสัดส่วนการเบิกจ่าย จริงตลอดอายุของสัญญา

2.3.2 รายได้ดอกเบี้ยเงินให้กู้ รับรู้รายได้ตามเกณฑ์ สัดส่วนของเวลาโดยคํานึงถึงอัตราผลตอบแทนที่แท้จริง ยกเว้นดอกเบี้ยเงินให้กู้ที่ผิดนัดชำระเกิน 3 งวดติดต่อกัน รับรู้ตามเกณฑ์เงินสด

2.3.3 รายได้ค่าปรับรับรู้เมื่อรับชำระเงิน

2.3.4 ค่าใช้จ่ายรับรู้เมื่อเกิดรายการ และบันทึกบัญชี ตามเกณฑ์คงค้าง

2.4 วัสดุคงเหลือ

แสดงในราคาทุนและตีราคาวัสดุคงเหลือโดยวิธีเข้าก่อนออกก่อน

2.5 ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กำหนดหลักเกณฑ์การประมาณค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ตามหลักเกณฑ์การจัดชั้นสินทรัพย์และการกันเงินสำรองสำหรับยอดเงินให้กู้และดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับส่วนที่เกินมูลค่าหลักทรัพย์ที่นำมาค้ำประกันตามระเบียบสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจัดชั้นสินทรัพย์และการกันเงินสำรอง พ.ศ. 2552 ดังนี้

ระดับ	ลูกหนี้จัดชั้น	ระยะเวลาค้างชำระ	อัตราการกันเงินสำรองร้อยละ
1	จัดชั้นปกติ	ไม่เกิน 1 เดือน	0
2	จัดชั้นกล่าวถึงเป็นพิเศษ	เกิน 1 เดือนไม่เกิน 3 เดือน	0
3	จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน	เกิน 3 เดือนไม่เกิน 12 เดือน	25
4	จัดชั้นสงสัย	เกิน 12 เดือนไม่เกิน 24 เดือน	75
5	จัดชั้นสงสัยจะสูญ	เกินกว่า 24 เดือน	100
6	จัดชั้นสูญ	ไม่มีทางที่จะได้รับชำระหนี้แล้ว	100

2.6 ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์

ที่ดิน แสดงในราคาทุน

อาคารและอุปกรณ์ แสดงตามราคาทุน ณ วันที่ตรวจรับและอนุมัติให้ใช้งานหักด้วยค่าเสื่อมราคาสะสม

สินทรัพย์ที่มีราคาต่อหน่วย หรือชุดต่ำกว่า 5,000.00 บาท บันทึกเป็นค่าใช้จ่ายทั้งจำนวนในปีที่ได้มาและบันทึกไว้ในทะเบียนคุมสินทรัพย์ทุกรายการ

ค่าเสื่อมราคา คำนวณจากราคาทุนของอาคาร อุปกรณ์ โดยวิธีเส้นตรง ตามอายุการใช้งานของสินทรัพย์แต่ละประเภท ดังนี้

	อัตราร้อยละ
อาคารและส่วนประกอบ	5
ครุภัณฑ์สำนักงาน	10-20
ครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ ครุภัณฑ์โฆษณาและเผยแพร่ เครื่องตกแต่งสำนักงาน ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุสื่อสาร และครุภัณฑ์ยานพาหนะ	20

2.7 สินทรัพย์ไม่มีตัวตน - สุทธิ

สินทรัพย์ไม่มีตัวตน ได้แก่ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ แสดงในราคาทุนหักด้วยค่าตัดจำหน่ายสะสม โดยจะตัดจำหน่ายภายใน 5 ปี

2.8 รายได้รอการรับรู้ ประกอบด้วย

1 สินทรัพย์ได้รับบริจาค บันทึกเป็นรายได้รอการรับรู้และทยอยรับรู้เป็นรายได้คู่กับค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องตามอายุการใช้งานของสินทรัพย์นั้น

2 รายได้เงินอุดหนุนส่วนต่างดอกเบี้ยรอรับรู้ จะบันทึกเมื่อ พอช. ได้มีการอนุมัติสินเชื่อแล้วและทยอยรับรู้เป็นรายได้เงินอุดหนุนส่วนต่างดอกเบี้ยตามสัดส่วนการเบิกจ่ายจริงตลอดอายุของสัญญา

3 รายได้เงินสนับสนุนโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนจนเมือง จะบันทึกเป็นรายได้รอการรับรู้เมื่อได้รับเงินสนับสนุนจากธนาคารโลก และทยอยรับรู้เป็นรายได้เมื่อเกิดค่าใช้จ่าย

4 รายได้เงินอุดหนุนโครงการฝึกอบรมสมาชิกอาชีวนเกี่ยวกับโครงการบ้านมั่นคง จะบันทึกเป็นรายได้รอการรับรู้เมื่อได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาลญี่ปุ่น และทยอยรับรู้เป็นรายได้เมื่อเกิดค่าใช้จ่าย

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

CODI Annual Report 2015
Community Organizations Development Institute
(Public Organization)

CODI Annual Report 2015
รายงานประจำปี พอช. 2558

ภาคผนวก

25 ปี การต่อสู้เพื่อป่า

ของชาวบ้านเหล่าเหนือสู่ต้นแบบตำบลรูปธรรมการพัฒนา
คิน น้ำ ป่า สวัสดิการ ที่อยู่อาศัย โดยชุมชนท้องถิ่น

*"เมื่อก่อนชาวบ้านไปทำอะไร
ทำสวนต้องกางร่มกันเลย
ต่างกับปัจจุบันที่ร่มรินป่าพื้นดิน
เป็นความภาคภูมิใจของชุมชน
สิ่งที่พอใจที่สุดคือเรื่องน้ำเป็นผลที่
ชัดเจนจากการอนุรักษ์ป่า"*

บุญยงค์ จิตมณี

ปฐมบทพิทักษ์ป่า

บทพิสูจน์การอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านเหล่าเหนือ (ป่าห้วยป้อม) สะท้อนได้จาก
โล่รางวัลเกียรติคุณต่างๆ ของหน่วยงานต่างๆ ที่การันตี อาทิเช่น ปี 2544
กรมป่าไม้ มอบโล่ประกาศเกียรติคุณ คัดเลือกเป็นป่าพื้นบ้านอาหารชุมชน
ดีเด่น ปี 2546 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาการอนุรักษ์ต้นน้ำ มอบโล่หมู่บ้าน
อนุรักษ์ป่าต้นน้ำดีเด่น (ป่าห้วยป้อม) ปี 2548 จังหวัดแพร่ มอบรางวัลชนะเลิศ
อันดับหนึ่ง แปลงปลูกป่าดีเด่น โครงการแพร่เขียวซี้ ปี 2555 กรมส่งเสริม
คุณภาพสิ่งแวดล้อม และกรมควบคุมมลพิษ มอบโล่ชุมชนมาตรฐาน หมู่บ้าน
ปลอดการเผา ปี 2556 ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว และได้รับรางวัลชุมชนดีเด่น
รวมพลังชุมชน ลดไฟป่า ลดหมอกควัน จากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

นายบุญยงค์ จิตมณี อดีตผู้ใหญ่บ้านเหล่าเหนือ แขนงนำในการอนุรักษ์ฟื้นฟู
ป่าชุมชนบ้านเหล่าเหนือ เล่าให้ฟังถึงความเปลี่ยนแปลงจากจุดเริ่มต้นของ
การอนุรักษ์ เริ่มตั้งแต่ ปี 2526 ที่มีการสร้างอ่างเก็บน้ำสอง และมีการเปิด

ประมุขสัมปทานไม้ในอ่าง เป็นจังหวัด ไอทาสที่มีชาวบ้าน และนายทุนเข้ามา สวมรอยตัดไม้ทำลายป่าในเขตชุมชน บ้านเหล่าเหนือ ซึ่งหลังจากได้รับการ คัดเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านในปี 2534 ตนจึง เรียกประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อ ทหารเรือถึงสถานการณ์การบุกรุกทำลายป่า ที่รุนแรงในช่วงหลายปีที่ผ่านมา เพราะ ถ้าหากปล่อยไปป่าคงหมด เมื่อไม่มีป่า ก็ไม่มีน้ำ ไม่มีแหล่งอาหารให้กับอนาคต ของลูกหลาน

กระทั่งเกิดการปิดป่าโดยห้ามไม่ให้ผู้ใด ใช้ประโยชน์จากป่าทุกรูปแบบ เป็นเวลา 3 ปี เชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐ จัดการ ป่าชุมชน ร่วมรักษาป่าต้นน้ำในเขต ป่าสงวน จนสามารถจัดตั้งป่าชุมชนได้ 2,720 ไร่ ในปัจจุบัน

เริ่มแรกกว่าจะรวมตัวกันได้ก็ยาก เพราะ กรรมการบางคนก็ลักลอบตัดไม้ด้วย แต่ ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่เอาด้วย หลายคนจึง เปลี่ยนใจหันมาให้ความร่วมมือ ซึ่งกว่า จะสำเร็จทางคณะกรรมการ พบความ ยากลำบาก เหนื่อยยากที่ต่อสู้กับอำนาจ มีด อำนาจอิทธิพลต่างๆ รวมถึงคนใน เขตพื้นที่ใกล้เคียงที่เข้ามาลักลอบตัดไม้ กว่าที่จะทำความเข้าใจ กว่าที่จะหยุดกัน ได้ก็ใช้เวลาหลายปี ทำให้ป่าอุดมสมบูรณ์ น้ำท่าดีขึ้นมาก

ในช่วงนั้นชุมชนเกิดวิกฤตน้ำประปา ชาวบ้านจึงช่วยกันผายเพื่อทำประปาภูเขาใช้ใน ชุมชน มีหน่วยงานสนับสนุนอุปกรณ์ก่อสร้าง ส่วนแรงงานชาวบ้านช่วยกันก่อสร้าง วางท่อนัดกันมาทำทุกวันอาทิตย์ เมื่อเปิดใช้งานมีการเก็บค่าน้ำหน่วยละ 50 สตางค์ ปัจจุบันเก็บ 1 บาท นอกจากนี้ชาวบ้านยังช่วยกันทำกิจกรรมบวชป่า สืบชะตาแม่น้ำ ทำแนวกันไฟ สร้างฝายถาวร ฝายแม้ว รวมกัน 600 กว่าฝาย

ที่ผ่านมาคณะกรรมการก็คอยสอดส่องดูแลลาดตระเวนฟังเสียงเสียดายนต์ หากพบ ก็ยึดไม้ และอุปกรณ์ แต่ไม่ได้จับกุมส่งดำเนินคดี กำลังชาวบ้านไม่พอก็ขอกำลังป่าไม้ และทหาร เข้ามาช่วย ครั้งหนึ่งไปขอความช่วยเหลือจากทางอำเภอให้ช่วยคุยขอร้อง ชาวบ้านในเขตพื้นที่บ้านแม่สาย อำเภอร่องวาง ไม่ให้เข้ามาลักลอบตัดไม้ในเขตบ้าน เหล่าเหนือ ใช้วิธีการร้องขอกันโดยมีท้องที่เข้ามาช่วยเจรจา

ปัจจุบันเรื่องการลักลอบตัดไม้หมดไป ป่าก็ค่อยๆ พื้นตัวเรื่องอนุรักษ์ก็ทำต่อไป หวังให้คนรุ่นต่อไปได้สืบสานรักษาไว้ อนาคตป่าคงอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป แต่ยังมี ปัญหาในส่วนที่ทำกิน 2,000 กว่าไร่ เป็นที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ ชาวบ้านขาดความมั่นใจ ในการทำกิน เพราะไม่มีหลักประกันใดๆ เราก็ค่อยๆต่อสู้ไปอย่างน้อยก็ให้ชุมชนได้ มีสิทธิทำกินโดยไม่ต้องมีเอกสารหรือโฉนดก็ได้ แต่ขอให้สิทธิในการทำกินแน่นอน ที่ผ่านมาจากชาวบ้านก็พยายามเข้าหาหน่วยงาน เพื่อให้เกิดความชอบธรรมแก่ชาว บ้านในสิทธิทำกิน ทำข้อมูลรายละเอียด ข้อมูลพื้นที่ป่าชุมชน ที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย จะส่งให้หน่วยงาน เป็นการยืนยันว่าต่อไปในอนาคตจะไม่มีมีการบุกรุกป่าเพิ่มอีก ต่อไป นายบุญยงค์ เล่าให้ฟัง

เพื่อให้เห็นป่าชุมชนของจริง อดีตผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้านเหล่าเหนือ ได้อาสาพา ไปสำรวจเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชนบ้านเหล่าเหนือ (ป่าห้วยป้อม) ระยะทาง ประมาณ 9 กิโลเมตร เป็นทางเดินเท้า ที่รถจักรยานยนต์สามารถลัดเลาะขึ้นไปได้ แต่เดิมเป็นเส้นทางเข้าป่าหาอยู่หากินของชาวบ้าน อีกทั้งใช้เป็นเส้นทางลาดตระเวน รักษาป่า ต่อมาได้ช่วยกันพัฒนาเป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ไว้ให้ลูก หลานเยาวชน และคนที่สนใจได้ศึกษาเรียนรู้

สร้าง 7 ฐานเรียนรู้ คุณค่าป่าชุมชนบ้านเหล่าเหนือ

นายชาติ สุริยา ประธานราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า (รชป.) บ้านเหล่าเหนือ บอกกับเราว่า "การปกป้องฟื้นฟูผืนป่าเป็นงานจิตอาสา คนที่มาช่วยกันทำไม่ได้รับ ค่าตอบแทน แต่เพราะคิดว่ ถ้าหากเราไม่อนุรักษ์ป่าให้มีความสมบูรณ์ ลูกหลาน รุ่นต่อไป จะไม่ได้รับประโยชน์ทั้งทางตรง และทางอ้อม เมื่อก่อนน้ำไม่มี ปัจจุบัน เรามีน้ำใช้ไม่ขาดก็เพราะการช่วยกันอนุรักษ์ป่า"

ประธานราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่าพาเราไปดูฐานต่างๆ และเล่าให้เราฟังถึงความสำคัญของฐานทั้ง 7 ฐานว่า

ฐานที่ 1 "พืชผักกินได้" ชาวบ้านอาศัยเป็นแหล่งอาหาร มีทั้งไม้ผล ไม้กินยอด และใบ พืชน้ำ หน่อไม้ หลากหลายชนิด บริเวณนี้เป็นพื้นที่ต่ำร่มเย็นจะเหมาะสำหรับพืชผักหลายชนิด ที่ขึ้นตามบริเวณแถบนี้ เช่น ผักแว่น จะนำมาใช้ทำแกงเห็ด หรือแกงอื่นๆ ให้รสขมนิดๆ หรือมะเดื่อดิน กินผลกับน้ำพริก ผักกูด ยอดไคร้ ปลีกกล้วย ฯลฯ

ฐานที่ 2 "สมุนไพรอ่อนห้วยช้าง" แหล่งสมุนไพร ยารักษาโรค ยาบำรุงร่างกาย ยาฆ่าแมลง ที่มีสมุนไพรหลายอย่างทั้งให้คุณและโทษ อย่างเครือไหล ที่สามารถทำเป็นยาเบื่อได้ บางคนใช้เบื่อปลาเพื่อจับได้ง่าย หรือสมุนไพรที่ให้คุณอย่างรางจืด ขับพิษในร่างกาย ต้มกินขับพิษสร้างเมลา สาบเสือ สมุนไพรห้ามเลือด กอขม ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ชาวบ้านได้พึ่งพาจากป่า

ฐานที่ 3 "ป่าไผ่บง คงถาวรย์" แหล่งป่าไม้ใช้สอยของชุมชน เป็นแหล่งเก็บหน่อไม้ที่สำคัญ บริเวณจุดนี้มีไม้ไผ่หลากหลายชนิด ไผ่ป่า ไผ่บง ไผ่ซาง ไผ่รวก ไผ่ไร่ เป็นต้น นอกจากเก็บหน่อไปกินไปขายแล้ว ชาวบ้านที่นี่ยังนำไปใช้ทำตอกมัดข้าว หรือสานตระกร้าขาย ส่วนถาวรย์ จำพวกหวายก็กินได้ และใช้ทำเครื่องสานหลากชนิด ซึ่งแถบนี้ยังมีสมุนไพรอื่นๆ อีกหลายอย่าง

ฐานที่ 4 "เขตกอภัยทานสัตว์ป่า" จุดนี้ชาวบ้านกำหนดเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า เพราะจะให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าหลายชนิด อย่างร่องรอยที่เราพบเห็น

ก็เป็นร่องรอยของหมู่ป่าตามบริเวณแหล่งน้ำ บริเวณนี้มีเรื่องเล่าถึงอาถรรพ์ป่าผีไพร ที่ชาวบ้านที่นั้งห่างเผ่าสัตว์พบเจอ และบอกเล่าต่อๆ กันมา ถ้าชาวบ้านทั้งในและนอกหมู่บ้านเข้ามาเขตนี้ก็ขอความร่วมมือไม่ให้ล่าสัตว์

ฐานที่ 5 "ปล่องน้ำออกภู คามคูศคว์น้ำ" ปล่องน้ำออกภู หรือตาน้ำ เป็นจุดที่น้ำไหลออกจากดิน ตามลำห้วยสาขาซึ่งจะไหลไปรวมกันที่ห้วยป้อม น้ำที่ไหลออกมาชาวบ้านสามารถอาศัยดื่มกิน และเป็นแหล่งที่สัตว์ป่าลงมากินน้ำอีกด้วย

ฐานที่ 6 "สวยสมอ้าง ผาผี ผาน้อง ผาแหว" สถานที่ในประวัติศาสตร์วรรณคดี ลิลิตพระลอ เป็นหน้าผาและถ้ำปู่เจ้าสมิงพราย ถ้ำพระเพ็ญพระแพง จุดนี้มีถ้ำเป็นจุดขาย มีทั้งค้างคาว หินงอกหินย้อย หลายถ้ำให้สำรวจ

ส่วนฐานที่ 7 "ม่อนจิกจ้อง ชมวิวอ่างสอง" ฐานสุดท้ายบนยอดเขาสูง การขึ้นฐานนี้เพื่อความปลอดภัยต้องเดินเท้าขึ้นอย่างเดียวเพราะทางชันประมาณ 200-300 เมตร เมื่อขึ้นมาบนยอดเขา ก็จะเป็นจุดชมวิวกว้างเก็บน้ำสอง สามารถมองสภาพพื้นที่ป่าได้โดยรอบ เป็นสถานที่พักผ่อน บางช่วงสามารถเห็นทะเลหมอกที่สวยงาม

เพื่อสร้างให้เห็นคุณค่าของป่า และการอนุรักษ์จากรุ่นต่อรุ่น นอกจากการออกลาดตระเวนอย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง ป้องกันการลักลอบตัดไม้ และเผ่าระวางไฟป่า การสร้างการเรียนรู้จากฐานต่างๆ ก็สามารถปลูกจิตสำนึกให้คนรุ่นต่อๆ ไปมาช่วยกันอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านเหล่าเหนือยังความอุดมสมบูรณ์ให้สืบไป ประธานราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า ย้ำ

จากการอนุรักษ์ป่า สู่อกรขยายงานเป็นตำบลต้นแบบ

จุดเริ่มต้นคือการรักษาทรัพยากร จากป่าชุมชนบ้านเหล่าเหนือ สู่อกรจัดการน้ำ การจัดการที่ดิน ที่อยู่อาศัย การจัดการสวัสดิการชุมชน โดยใช้ฐานสภาองค์กรชุมชนตำบล เป็นพื้นที่กลางสู่การพัฒนาในมิติอื่นๆ พัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ของตำบลบ้านกลาง ในการบริหารโดยชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง ที่อาศัยอาคารโรงเรียนบ้านเหล่าเหนือ เปิดเป็นสำนักงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลในทุกประเด็นงาน ก็เพราะคาดหวังให้เป็นพื้นที่ต้นแบบในการเรียนรู้ของคนในตำบล และพื้นที่ใกล้เคียง

นางนวลฉวี คำฝั้น ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชน และเลขาธิการสภาองค์กรชุมชน ตำบลบ้านกลาง ให้ข้อมูลว่า ปัจจุบันอำเภอสอง จังหวัดแพร่ เกิดสภาองค์กรชุมชนตำบล 6 ตำบล มีกองทุนสวัสดิการชุมชน 7 ตำบล ส่วนสวัสดิการชุมชนของตำบลบ้านกลางนั้น ปัจจุบันมีสมาชิกกว่า 1,500 คน มีเงินสะสมประมาณ 2 ล้านบาท ที่งานพัฒนาเดินหน้าอย่างเข้มแข็งต่อก็คือมาจากรฐานของงานอนุรักษ์ป่า

จนเกิดเครือข่ายการจัดการลุ่มน้ำสอง 5 ตำบล เกิดกองทุนป่าชุมชน กองทุนน้ำประปา กองทุนเพื่อซ่อมสร้างที่อยู่อาศัย ซ่อมสร้างบ้านให้กับผู้ด้อยโอกาส และผู้ยากไร้ในตำบล วงเงินครัวเรือนละ 30,000 บาท ที่ผ่านมามีการซ่อมสร้างไปแล้ว 6 หลังคาเรือน มีกองทุนที่ดิน ส่วนหนึ่งสนับสนุนเป็นทุนทำการเกษตรและการประกอบอาชีพ ช่วยเหลือสมาชิกที่เดือดร้อน ที่ผ่านมามีการไปถอดถอนที่ดินที่ไปจำนองไว้กับนายทุน ให้กับสมาชิก 1 ราย ไม่ให้ที่ดินหลุดมือ

มีการจัดทำข้อมูลทำพิกัดรายแปลง นำเสนอให้กับกรมป่าไม้ เพื่อรับรองข้อมูลที่ดินทำกิน และกำลังผลักดัน

ให้เกิดข้อตกลงกับหน่วยงานในสิทธิทำกินของชาวบ้าน โดยสภาองค์กรชุมชนทำข้อมูล 900 กว่าแปลง เพื่อลงนามบันทึกข้อตกลงกับป่าไม้ ให้เป็นฐานข้อมูลที่ชัดเจนร่วมกันว่า ที่ดินตรงไหนเป็นพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน แปลงไหนของใครที่ใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าสงวน ด้านหนึ่งก็เพื่อไม่ให้มีการบุกรุกแผ้วถางเพิ่มเติม และยังมีการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลรายครัวเรือน ทุกหมู่บ้าน ทำแผนที่ทำมือ ทำผังชุมชน จับพิกัด GPS 900 กว่าแปลง พื้นที่ 60,000 กว่าไร่

อย่างที่บ้านธาตุพระลอ ที่อยู่อาศัยของคนทั้งหมดไม่มีเอกสารสิทธิ์ คณะทำงานก็เข้าหาหน่วยงาน ประชุมกับป่าไม้ เพื่อให้เกิดการพิสูจน์สิทธิ์ สืบค้นข้อมูล ไปตามความชัดเจนจากหน่วยงานที่ดิน จนมีความมั่นใจว่าที่อยู่อาศัยของบ้านหมู่ 1 สามารถออกเอกสารสิทธิ์ได้

ที่ผ่านมาเชื่อมโยงป่าไม้ สำนักงานจัดการป่าไม้ที่ 3 ทำการขอขึ้นทะเบียนป่าชุมชนจาก 109 ไร่ เป็น 2,720 ไร่ และขอขึ้นทะเบียนป่าชุมชนอื่นๆ ตามมาอีก ป่าชุมชนบ้านธาตุพระลอ 1,600 ไร่ บ้านวังดิน 2 แปลง พื้นที่ 2 พันกว่าไร่ ป่าชุมชนห้วยต้นแห่น ป่าชุมชนห้วยกุก ป่าชุมชนห้วยน้อยยัดดี โดยสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกลาง จะเป็นพื้นที่กลางในการเชื่อมประสานงาน ระหว่างชาวบ้าน กับหน่วยงานต่างๆ

อีกทั้งสภาองค์กรชุมชนได้เสนอโครงการต่อหน่วยงานให้มีการพัฒนาแก้มลิงการอนุรักษ์ฟื้นฟูห้วยทุ่งบงใต้ หมู่ 12 ที่สำนักทรัพยากรน้ำภาค 9 พิษณุโลก กรมทรัพยากรน้ำ สนับสนุนงบประมาณ 9 ล้าน 1 แสนกว่าบาท พัฒนาพื้นที่ 17 ไร่ ไร่เป็นแหล่งเก็บน้ำเพื่อการเกษตรของคนในตำบล

เพราะน้ำ และที่ดิน ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต และการดำรงชีวิตของชุมชน เป็นปัญหาสำคัญที่สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกลาง ได้ทำแผนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ข้อมูลจากบทเรียนและความเข้มแข็งของคนบ้านเหล่าเหนือในการปกป้องทรัพยากรมาเป็นแนวทาง และต้นแบบในการแก้ไขปัญหาของชุมชนให้เกิดเป็นรูปธรรมต่อไป

เศรษฐกิจชุมชนฐานรากในอดีต เป็นระบบที่มั่นคงและสร้างความมั่นใจให้กับชุมชนฐานรากได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะมีความผูกพันอยู่กับฐานทุน 2 ฐาน ประการแรกคือ อาชีพคนฐานรากจะขึ้นอยู่กับฐานทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ตั้งแต่ภูผาสู่ทะเล ได้แก่ อาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน และประมง ฯลฯ ซึ่งเป็นอาชีพหลัก และอาชีพเหล่านี้ส่งผลให้เกิดฐานทุนฐานที่ 2 ของชุมชนนั้นคือ "ภูมิปัญญาท้องถิ่น" ที่เหมาะสมสอดคล้องกับแต่ละอาชีพ เป็นภูมิปัญญาที่ประมาณค่าไม่ได้ และมีอยู่เป็นจำนวนมากนับแสนๆ ชนิด เช่น ภูมิปัญญาทางการดูแลพันธุ์กรรม, การถนอมอาหาร การอยู่ร่วมกับป่าอย่างพึ่งพา ภูมิปัญญาการใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำที่สอดคล้องกับวิถีชุมชน เป็นต้น

ตำบลประคู้ยืน

บูรณาการทุนในตำบลสร้างความมั่นคง เศรษฐกิจฐานราก

นอกจากนี้ทุนทั้ง 2 ประการ ยังมีการต่อยอดไปสู่การสร้างทุนอื่นๆ เพิ่มขึ้นอีกอย่างน้อย 2 ชนิด คือ 1) การนำทุนด้านภูมิปัญญาที่ใช้ในวิถีปกติ เช่น การถนอมอาหาร การแปรรูปอาหาร ยกกระดับไปสู่การสร้างวิสาหกิจชุมชนในระยะต่อมา (อาชีพเสริม) โดยการรวมตัวกันเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในลักษณะต่างๆ กัน และ 2) เพื่อเป็นการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด ก็มีการรวมตัวกันตั้งกลุ่มองค์กรทางการเงินและกลุ่มสวัสดิการขึ้นมาแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าระบบเศรษฐกิจฐานรากของสังคมไทยในอดีตจะขึ้นอยู่กับทุนทั้ง 4 ชนิดดังกล่าวคือ ฐานทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ต่อยอดเป็นวิสาหกิจชุมชนในภายหลัง และฐานของกองทุนที่เกิดจากการสะสมทรัพย์ร่วมกับชุมชน

แต่ในปัจจุบัน (ความจริงเกิดขึ้น ไม่น้อยกว่า 20 ปีมาแล้ว) ฐานทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นฐานทุนใหญ่ของชุมชน ถูกคุกคามทั้งจากนโยบายของรัฐ เอกชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม จนทรัพยากรธรรมชาติไม่อาจเป็นฐานอาชีพหลักของคนในชุมชนได้อีกต่อไป ป่าถูกทำลาย ที่นา ภูเขากลายเป็นเขาหัวโล้น ถูกแทนที่โดยพืชเชิงเดี่ยว ท้องทะเล ปู ปลาก็ไม่ชุกชุมเหมือนแต่ก่อน ความมั่นคงทางอาหารหายไปและถูกผูกขาดอย่างครบวงจรโดยทุนขนาดใหญ่ ในขณะที่ภูมิปัญญาถูกทำลายโดยภูมิปัญญาจากภายนอก ซึ่งเป็นที่มาของความอ่อนแอของระบบเศรษฐกิจฐานล่าง ผลที่เห็นชัดเจนคือ คนไม่มีงานที่มั่นคงและมีหนี้สินซึ่งสภาพเหตุการณ์เช่นนี้ได้เกิดขึ้นทุกแห่งในประเทศไทย

แต่ภายใต้ความอ่อนแอของระบบเศรษฐกิจฐานรากนั้น เครื่องมือหนึ่งที่องค์กรชุมชนได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า จะนำพาชุมชนไปสู่ทางรอดได้นั้นคือ **"การสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรชุมชน"** เพื่อไปจัดการฟื้นฟูฐานทุนดังกล่าวให้สมบูรณ์ขึ้นมาอีกครั้ง

ตำบลประดู่ยืน อ.ลานสัก จ.อุทัยธานี เป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจในการบูรณาการทุนเพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง โดยในปี 2543 ได้นำแนวคิดของการจัดทำแผนแม่บทชุมชนมาใช้ เพื่อให้ชุมชนได้หวนกลับไปเรียนรู้ การปรับวิถีชีวิตของคนจากการพึ่งพาผู้อื่นให้เกิดการพึ่งพาตนเอง

ตำบลประดู่ยืนยังเป็นแหล่งกำเนิดของแหล่งน้ำตามธรรมชาติและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นทั้งบ่อน้ำตื้น สระน้ำ บ่อน้ำบาดาล ฝาย ระบบประปา ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรน้ำดังกล่าว จึงสามารถทำนาได้ถึงปีละ 3 ครั้ง ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จึงมีอาชีพเกษตร ทำนาข้าว ปลูกพืชไร่ เลี้ยงสัตว์เป็นหลัก

ต่อมาเมื่อวิถีการผลิตของเกษตรกรในพื้นที่เปลี่ยนไปเน้นใช้สารเคมีอย่างต่อเนื่อง ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นเรื่อยๆ อีกทั้งราคาผลผลิตตกต่ำจึงทำให้รายได้ลดลง ประกอบกับในระยะหลังได้เกิดวิกฤตขาดแคลนน้ำจากภาวะฝนทิ้งช่วงต่อเนื่อง ส่งผลให้ชาวประดู่ยืนที่มีอาชีพภาคเกษตรเป็นหนี้จากการกู้ยืมเพิ่มมากขึ้น กระทั่งไปยังผู้ที่ประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น ค้าขาย รับจ้าง นอกจากนั้นการขยายตัวของปัญหาเศรษฐกิจดังกล่าวยังก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างเห็นแก่ตัวมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามมา ทั้งปัญหาการตัดต้นไม้ ปัญหาดินเสื่อมสภาพ ปัญหามลพิษทางอากาศ การเจ็บป่วยจากสารเคมีตกค้าง กระทั่งต่อวิถีชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างคนในครัวเรือนและชุมชน ทั้งความรุนแรงในครอบครัว ยาเสพติด การตั้งครกภีในวัยเรียน ปัญหาผู้สูงอายุ/คนพิการถูกทอดทิ้ง เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาอย่างน่าใจหายหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งยังมีความรุนแรงของปัญหามากขึ้นเรื่อยๆ

จนกระทั่งกลุ่มผู้นำของตำบลประดู่ยืนได้ปรึกษาหารือกัน จัดตั้งคณะทำงานแก้ไขปัญหาหนี้สินขึ้น เนื่องจากเห็นว่า ปัญหาหนี้สินเป็นต้นเหตุสำคัญของการเกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา ประกอบกับในช่วงเวลาที่ผ่านมามีชาวประดู่ยืนเคยประสบ ปัญหาหนี้สินทั้งตำบลที่สะสมสูงถึง 78 ล้านบาท ซึ่งส่วนใหญ่ เป็นลูกหนี้ ธ.ก.ส. และแหล่งเงินกู้นอกระบบ

จากปัญหาดังกล่าวจึงได้ร่วมกันตั้ง **"กองทุนสวัสดิการพัฒนา อาชีพที่ยั่งยืน"** เพื่อให้สมาชิกกู้ยืมหมุนเวียนในการประกอบ อาชีพ ไม่ต้องพึ่งเงินทุนจากภายนอก และได้ยกระดับไปสู่ **"กองทุนสวัสดิการตำบลประดู่ยืน"** เพื่อจัดสวัสดิการให้กับ สมาชิกตั้งแต่เกิดจนตาย ปัจจุบันมีสมาชิกประมาณ 2,500 ราย โดยกองทุนสวัสดิการจะดำเนินการไปพร้อมๆ กับการทำให้ ชาวบ้านประกอบอาชีพเพิ่มรายได้และลดรายจ่าย จนทำให้ ชาวบ้านมีความมั่นคงในชีวิต และมีเงินไปแก้ไขปัญหาหนี้สิน ของตนเองได้

การดำเนินงานดังกล่าว นำไปสู่แนวคิดการเชื่อมโยงองค์กร การเงินที่มีอยู่ทั้ง 11 หมู่บ้าน เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาหนี้สิน ของคนในตำบลร่วมกัน โดยจัดกระบวนการปลดหนี้บนฐานคิด **"โรงเรียนแก้หนี้ตำบลประดู่ยืน"** มีการออกแบบ ผูกอบรม เชิงปฏิบัติการ 5 ขั้นตอน เริ่มจาก ปรับทัศนคติ เปลี่ยน พฤติกรรมการใช้จ่าย วิเคราะห์สาเหตุของการเป็นหนี้ ทำบัญชี คร่าวเรือน สร้างตัวชี้วัด และสุดท้ายคือการวิเคราะห์ถึงความ สามารถในการชำระคืนของตนเองแล้วนำไปสู่การตั้ง **"กองทุน ปลดหนี้นอกระบบ"** เพื่อเป็นแหล่งทุนให้สมาชิกกู้ยืม และ ป้องกันไม่ให้เกิดกลับไปเป็นหนี้นอกระบบอีก ซึ่งแนวทางดังกล่าว จะดำเนินการร่วมกันระหว่าง กองทุนสวัสดิการชุมชนและ สภาองค์กรชุมชนตำบลประดู่ยืน

โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตโรงเรียนแก้หนี้ตำบลประดู่ยืน ปัจจุบันดำเนินการภายใต้ "ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะและ สังคม" ผ่านการรวมกลุ่มออมทรัพย์ การตั้งกองทุนปลดหนี้ รวมถึงจัดให้มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันโดยความร่วมมือและ สนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลประดู่ยืน ส่งผลให้การ ดำเนินโครงการในช่วงเวลา 1 ปีที่ผ่านมา (ปี พ.ศ. 2557-2558) สามารถทำการปลดหนี้นอกระบบให้กับสมาชิกรุ่นที่ 1 จำนวน 52 ราย ด้วยวงเงิน 7,530,000 บาท เป็นที่เรียบร้อยแล้ว และ กำลังดำเนินการต่อในรุ่นที่ 2 จำนวน 33 ราย

แนวทางดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงการใช้จ่ายเงินเป็นเครื่องมือให้ เกิดการพัฒนายกระดับองค์กรการเงินชุมชนโดยการเชื่อมโยง องค์กรการเงินจากระดับกลุ่มสู่เครือข่าย (เครือข่ายกลุ่ม ออมทรัพย์เพื่อการผลิตระดับตำบล) ส่งผลให้ชุมชนประดู่ยืน สามารถจัดการงานพัฒนาของตนเองได้ และที่สำคัญคือผล ซึ่งได้จากกองทุนหมุนเวียนจะกลับคืนสู่ชุมชนเพื่อให้เกิดทั้ง คุณค่าและประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน

อย่างไรก็ดีคนประดู่ยืนไม่ได้ใช้เรื่องการสร้างกองทุนและ สวัสดิการชุมชนดังกล่าวข้างต้นเพียงเรื่องเดียวในการนำ ไปสู่ การสร้างความมั่นคงให้กับเศรษฐกิจฐานล่าง แต่ยังมีแนวทาง และโครงการต่างๆ ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการ การ กะเทศโดยปรับทัศนคติหรือสร้างแนวคิดที่ถูกต้อง แนวคิด การพึ่งตนเอง เอื้ออาทรต่อธรรมชาติ ซึ่งต้องอาศัยเวลาในการ ทำความเข้าใจกับชุมชน แต่ด้วยประสบการณ์งานพัฒนาของ คนประดู่ยืนกว่า 20 ปี ตลอดจนประสบการณ์จากการทำแผน ชีวิตชุมชนร่วมกันในอดีต ทำให้คนประดู่ยืนมีจุดยืนและร่วมกัน เดินบนหนทางพึ่งตนเอง

บางบัวโมเดล :

ต้นแบบการแก้ปัญหาชุมชนริมคลอง

นโยบายของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีที่สั่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปจัดระเบียบชุมชนที่ปลูกสร้างรุกล้ำอยู่ริมคลองในกรุงเทพฯ เพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วมในช่วงต้นปีที่ผ่านมา โดยสอดคล้องกับระบบการระบายน้ำและผังเมือง อย่างไรก็ตาม ยังมีชุมชนริมคลองหลายแห่งที่ได้อพยพและขยับบ้านเรือนออกจากริมคลองไปก่อนหน้านี้แล้ว จนกลายเป็นต้นแบบการแก้ไขปัญหามุมชนริมคลองที่ประสบความสำเร็จ มีพี่น้องชาวชุมชนต่างๆ มาศึกษาดูงานและโค้งคำนับนาคสถาบันสมิธโซเนียนเชิญไปจัดบูธแสดงนิทรรศการที่อยู่อาศัยถึงกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. มาแล้ว

"ชุมชนริมคลองบางบัว" ตั้งอยู่ริมคลองบางบัว เขตบางเขน (ตรงข้ามกรมทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์) ชาวบ้านปลูกบ้านเรือนอยู่ริมคลองบางบัวมานานไม่ต่ำกว่า 70-80 ปี แต่ในระยะหลังนับแต่ปี 2530 เป็นต้นมา มีผู้คนอยู่อาศัยกันมากขึ้น บ้านเรือนจึงหนาแน่น และบางส่วนปลูกสร้างรุกล้ำลงไปลำคลอง ทำให้กีดขวางทางเดินของน้ำ อีกทั้งยังมีขยะและของเสียดองพองอยู่ในคลอง จึงมีกระแสข่าวมาตลอดว่าทางราชการจะทำการรื้อย้ายชุมชน โดยเฉพาะในช่วงที่นายสมัคร สุนทรเวช เป็นผู้ว่า กทม. ตั้งแต่ปี 2543 ก็มีนโยบายจะสร้างถนนเลียบบคลองบางบัว และรื้อย้ายชุมชนให้ไปอยู่แฟลตฝักข้าวโพด

คลองบางบัวมีความยาวทั้งหมดประมาณ 9 กิโลเมตร อยู่ในพื้นที่เขตดอนเมือง บางเขน และหลักสี่ ตลอดแนวคลองมีชุมชนต่างๆ ตั้งเรียงรายทั้งสองฟากฝั่ง จากปัญหาเรื่องขยะและน้ำเน่าเสีย ในคลอง ชุมชนเหล่านี้จำนวน 12 ชุมชน จึงได้รวมตัวกันเป็น **"เครือข่ายพัฒนาสิ่งแวดล้อมคลองบางบัว"** ในปี 2541 เพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การเก็บขยะในคลอง การทำถังดักไขมันในครัวเรือน เพื่อบำบัดน้ำเสีย การทำน้ำหมักชีวภาพ เพื่อฟื้นฟูสภาพคลอง ฯลฯ

ประกาศ แสงประดับ ผู้ประสานงาน เครือข่าย ฯลฯ เล่าว่า จากปัญหาเรื่องความไม่มั่นคงในเรื่องที่อยู่อาศัยของชุมชนริมคลอง ประกอบกับทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. มีโครงการบ้านมั่นคงในปี 2546 ทำให้ชาวบ้านชุมชนริมคลองบางบัวเริ่มมีความตื่นตัวในการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัย จึงได้ร่วมกันสำรวจข้อมูลของชุมชน พบว่า ในชุมชนริมคลองบางบัวมีบ้านเรือนทั้งหมด 264 หลัง ในจำนวนนี้ปลูกบ้านรุกล้ำลำคลองประมาณ 80 หลัง

พอถึงปี 2547 จึงเริ่มพูดคุยกับชาวบ้านเพื่อสร้างความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย โดยเปิดเวทีประชาคม มีการจัดตั้งคณะทำงาน และตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัยขึ้นในเดือนมีนาคมปีนั้น โดยให้ชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคงออมเงินเข้ากลุ่มเป็นรายเดือนอย่างน้อยเดือนละ 200 บาท นอกจากนี้ก็ยังมี การประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เช่น สำนักงานเขตบางเขน ม. ศรีปทุม มาช่วยเรื่องการออกแบบบ้านและผังชุมชน ม.เกริก และราชภัฏพระนครมาช่วยเรื่องการจัดทำข้อมูลประวัติชุมชน ฯลฯ

"ตอนแรกชาวบ้านส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจโครงการ ต้องมีการพูดคุยกันบ่อยๆ จัดประชุมเป็นกลุ่มย่อยจะได้พูดคุยกันได้ทั่วถึง รู้ว่าใครเป็นอย่างไร ใครคิดค้ำ บางคนก็ต่อต้าน จะไม่ยอมรื้อถอนบ้าน บางคนก็ขู่ว่าโดยเฉพาะเจ้าของบ้านเช่า เพราะเขาเสียประโยชน์ เนื่องจากเมื่อมีการปรับผังชุมชนใหม่ ชาวบ้านทุกคนจะได้รับสิทธิ์เท่ากัน เพราะที่ดินมีไม่พอ ต้องแบ่งให้เท่าเทียมกัน" ประกาศเล่าถึงปัญหาในตอนเริ่มแรก

คู่ย์ พลอยขาว รองประธานชุมชนริมคลองบางบัว เล่าว่า ตอนแรกตัวเองก็คิดค้ำ เพราะไม่ยอมรื้อบ้าน ต้องเป็นหนี้สินเพื่อก่อสร้างบ้านใหม่ แต่ในใจก็กลัวว่าถ้าเราไม่เข้าร่วม หากทางราชการให้รื้อบ้าน แล้วเราจะไปอยู่ที่ไหน จึงเข้าร่วมกลุ่มออมทรัพย์ ตอนแรกก็ออมแค่เดือนละ 200 บาท แต่ก็ยังไม่เชื่อว่ารัฐจะมาสสนับสนุนโครงการบ้านมั่นคง

“
พอสร้างบ้านเฟสแรกเสร็จ ป้าก็เห็นว่า
โครงการบ้านมั่นคงทำได้จริง บ้านก็สวยดี
ป้าจึงออมเงินเพิ่มเป็นเดือนละ 500 บาท
จะได้มีเงินออมเอาไว้สร้างบ้านของตัวเองบ้าง

ป้าตุ้ยเล่าย้อนอดีตเมื่อเกือบ 10 ปีที่ผ่านมา

กระบวนการสร้างบ้านมั่นคงริมคลองบางบัวหลังจากจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัยแล้ว ก็ยังมีการพูดคุยสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง ซึ่งประกาศกล่าวว่า แม้ว่าในช่วงแรกจะมีคนคัดค้านไม่เห็นด้วย แต่คณะกรรมการก็จะไม่ใช้วิธีการปะทะ เพราะจะทำให้ปัญหาบานปลาย ดังนั้นจึงต้อง **"ทำเอาหูไปนา เอาตาไปไร่"** **ใครจะว่าอย่างไร ก็ทำเป็นไม่สนใจ"**

หลังจากนั้นจึงมีการออกแบบผังชุมชนโดยชาวบ้านมีส่วนร่วม โดยมีอาจารย์จาก ม.ศรีปทุม มาช่วยทำความเข้าใจของชาวบ้านให้เป็นจริง จนได้ข้อสรุปร่วมกันว่าจะต้องรื้อบ้านแล้วสร้างบ้านใหม่ทั้งชุมชน เพราะจำนวนที่ดินที่มีทั้งหมด 9 ไร่เศษ ไม่เพียงพอต่อจำนวนบ้านทั้งหมด 264 ครัวเรือน ดังนั้นจึงต้องออกแบบบ้านให้เพียงพอกับผู้อยู่อาศัย โดยเฉลี่ยแล้วครอบครัวหนึ่งจะได้รับสิทธิ์ในที่ดินเฉลี่ยรายละ 5 X10 เมตร

ขนาดบ้านมีเนื้อที่ 12.5 ตารางวา มีแบบบ้านให้เลือก คือ บ้านเดี่ยวชั้นเดียว, บ้านเดี่ยว 2 ชั้น, บ้านแฝด 2 ชั้น และบ้านแถว 2 ชั้น ส่วนที่ดินทั้งหมดชาวบ้านทำสัญญาเช่ากับกรมธนารักษ์ระยะเวลา 30 ปี ในอัตราค่าเช่าตารางวาละ 1.50 บาทต่อเดือน

ส่วนการจัดสิทธิที่อยู่อาศัย เมื่อปรับผังใหม่แล้วจึงนำไปจัดสิทธิในที่ดินของแต่ละครอบครัวว่าจะอยู่ตรงไหน ส่วนใหญ่ขอเลือกอยู่ใกล้พื้นที่เดิม และเลือกในเฟสเดียวกันว่าใครจะอยู่ห้องไหน จึงร่วมกันจัดเวทีแสดงสิทธิในแต่ละกลุ่มย่อย โดยกลุ่มย่อยจะเป็นผู้ยืนยันว่าจะกำหนดสิทธิ ทะเบียนบ้าน 1 หลัง มีสิทธิ์ได้ 1 สิทธิ์ หรือบ้านใดมีสมาชิก 8 คน จะได้ 1 สิทธิ์ ถ้าเกิน 8 คน ได้อีก 1 สิทธิ์ และคนที่จะได้สิทธิ์นั้นจะต้องอาศัยอยู่ในชุมชนจริงไม่น้อยกว่า 3 ปี ซึ่งกลุ่มย่อยจะรู้กันเองว่าใครอยู่จริงหรือไม่จริง ส่วนคนที่เช่าบ้านและมีทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่จริงในชุมชนเกิน 10 ปี และทำความดีให้กับชุมชนสามารถได้สิทธิ์เช่นเดียวกัน

หลังจากกระบวนการจัดสิทธิแล้ว ในช่วงปลายปี 2549 โครงการบ้านมั่นคงริมคลองบางบัวเฟสแรกจึงได้เริ่มการก่อสร้างจำนวน 9 หลัง และทยอยสร้างเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนการก่อสร้างสาธารณูปโภคจากพอช. รวม 10.3 ล้านบาท สินเชื่อสร้างบ้านรวม 24 ล้านบาท ราคาบ้านโดยประมาณ 100,000-250,000 บาท ผ่อนส่งสินเชื่อกับพอช. ประมาณ 590-1,187 บาท ต่อเดือน ระยะเวลา 15 ปี อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 4 ต่อปี โดยชาวชุมชนได้ร่วมกันจัดตั้งสหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงฯ เพื่อบริหารโครงการ

สำหรับประสบการณ์จากการจัดทำโครงการบ้านมั่นคงที่ประกาศอยากจะทำไปถึงชุมชนริมคลองอื่นๆ ที่กำลังอยู่ในระหว่างการดำเนินการนั้น เขากล่าวว่า เรื่องเงินเรื่องทอง เป็นเรื่องใหญ่ คณะกรรมการต้องทำงานอย่างซื่อสัตย์โปร่งใส ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมและตรวจสอบได้ เพราะโครงการใดๆ ที่ใช้งบประมาณเยอะ คนที่ไม่เข้าใจหรือคัดค้านจะหาเรื่องโจมตี หรือคิดว่าการกรรมการจะได้รับผลประโยชน์ จึงหาเรื่องร้องเรียนไปยังหน่วยงานต่างๆ ทำให้โครงการสะดุดได้

ตัวอย่างเช่น การซื้อวัสดุ จะให้ชาวบ้านช่วยกันสืบราคาและสั่งซื้อเอง โดยจะมีสมุดบันทึกจดรายการสินค้าและบัญชีที่จัดทำขึ้นมา 3 ฝ่าย คือ เจ้าของบ้าน คณะกรรมการ และร้านค้า เพื่อตรวจสอบให้ถูกต้องและตรงกัน ป้องกันไม่ให้เอาเงินที่จะซื้อวัสดุหรือสร้างบ้านไปใช้จ่ายทางอื่น ทำให้บ้านสร้างไม่เสร็จ

เมื่อเริ่มสร้างบ้านหรือระบบสาธารณูปโภค ถนน ไฟฟ้า ประปา จะมีการเลือกช่าง

เป็นทีมสาธารณูปโภคจากชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนมีรายได้ หากไม่พอก็เปิดรับจากชุมชนใกล้เคียง มีการบริหารจัดการโดยชาวบ้านมีส่วนร่วม ควบคุมงานและตรวจสอบ

สิ่งสำคัญที่ได้จากการก่อสร้างบ้าน
คือเกิดวัฒนธรรมที่มีการช่วยเหลือกัน
เช่น การรื้อย้ายไม่มีการใช้งบประมาณ
ชาวบ้านช่วยกันรื้อย้ายเอง ทำให้มีความรัก
และห่วงใยในสิ่งที่ตัวเองทำหรือก่อสร้าง
จึงเกิดวัฒนธรรมใหม่ คือรักษาและช่วยกันดูแล
โดยชาวบ้าน ที่สำคัญชาวบ้านเองมีโอกาสเสนอ
แผนงานความต้องการจากการที่ชาวบ้าน
มีส่วนร่วมในการออกแบบผังชุมชน แบบบ้าน
หรือระบบสาธารณูปโภคไปสู่ส่วนราชการ
ให้เกิดการยอมรับได้

ประกาศกล่าวถึงผลทางอ้อม

ปัจจุบันบ้านมั่นคงชุมชนริมคลองบางบัวก่อสร้างเสร็จหมดแล้ว ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น บ้านเรือนริมคลองช่วยกันปลูกต้นไม้ คุ้มน้ำ สวยงาม มีสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กคลองขนาดกว้างประมาณ 2 เมตร ซึ่ง กทม.กำลังจะก่อสร้างเชื่อมคอนกรีตเสริมเหล็กความยาวประมาณ 620 เมตร ขนานไปกับสะพานคอนกรีตของชุมชน ทำให้ชุมชนไม่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อน คสล. แต่อย่างไรก็ตาม เพราะรื้อย้ายบ้านเรือนมาสร้างบนที่ดินริมคลองหมดแล้ว

จากความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านริมคลองบางบัวทำให้การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยรกร้างล้าคลองได้รับการแก้ไข ชาวบ้านมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง มีสภาพแวดล้อมที่ดี ชุมชนอยู่ร่วมกับคลองได้ ไม่ต้องหวาดผวาท่อนโยบายไล่รื้ออีกต่อไป ผลสำเร็จดังกล่าว ในปี 2550 สถาบันสมิโซเนียนของรัฐบาลสหรัฐจึงได้เชิญให้ตัวแทนชาวบ้านชุมชนริมคลองบางบัวไปออกบูชจัดนิทรรศการเนื่องในงานที่อยู่อาศัยโลกที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. นอกจากนี้ยังมีผู้คนที่ทั้งในและนอกประเทศมาศึกษาดูงานที่ชุมชนแห่งนี้ไม่ขาดสาย

ประสบการณ์และบทเรียนในการแก้ไขปัญหาของชาวชุมชนริมคลองบางบัว คงจะทำให้ชาวชุมชนริมคลองต่างๆ ในกรุงเทพฯ ที่กำลังได้รับผลกระทบจากการจัดระเบียบคูคลองในขณะนี้ มองเห็นแสงสว่างที่ปลายอุโมงค์ และทำให้ภาครัฐมองเห็นทิศทางใหม่ของการพัฒนาที่ถือชาวบ้านเป็นหลักกว่า จะทำให้เกิดผลสำเร็จทั้งกายภาพและคุณภาพของชุมชน

กินอิม นอนอุ่น ทุนมี หนี้ลด

ที่สุรินทร์

ความเคลื่อนไหวของภาคประชาชนที่ลุกขึ้นมากำหนดแผนการพัฒนาจังหวัดในพื้นที่ภาคอีสาน นอกจากจังหวัดอำนาจเจริญที่มีการประกาศธรรมนูญและแผนพัฒนาประชาชนสู่เมืองธรรมเกษตรแล้ว ที่จังหวัดสุรินทร์ก็กำลังจะมีการทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตจากระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ เพื่อขมวดความต้องการร่วมกันของคนสุรินทร์ผลักดันสู่แผนการพัฒนาในระดับจังหวัด ซึ่งจะมีการประกาศแผนในวันที่ 24 มิถุนายน 2558 นี้ เพื่อให้คนสุรินทร์ **"กินอิม นอนอุ่น ทุนมี หนี้ลด"** หรือที่พวกเขาเรียกกันว่า **"สุรินทร์โนวเจียนเมียนเซาะ"**

นางลวัลย์ งามชื่น ประธานที่ประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบล จังหวัดสุรินทร์บอกว่า “คนสุรินทร์ กินอิม นอนอุ่น ทุนมี หนี้ลด คือเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง โดยสภาองค์กรชุมชนตำบลจังหวัดสุรินทร์ จะร่วมมือกับท้องที่ ท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน และกลไกภาครัฐขับเคลื่อนร่วมกันผ่านแนวทางสำคัญที่เน้นการพัฒนาจากฐานราก เสริมศักยภาพคนทำงาน ก่อรูป เชื่อมร้อย ถักทอเครือข่ายให้เข้มแข็ง มุ่งไปสู่การเปลี่ยนแปลงให้ชีวิตคนสุรินทร์ได้อยู่ดีมีสุข อันเกิดจากความ ต้องการ และการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสำคัญ”

ในการดำเนินงานเพื่อบรรลุผล “กินอิม นอนอุ่น ทุนมี หนี้ลด” นั้นได้มีพื้นที่ต้นแบบของแต่ละเรื่องเพื่อขยายผลให้ทุกตำบล พัฒนาให้เกิดครบทั้ง 4 ประการ โดยเรื่องของการ “กินอิม” ใช้พื้นที่ ตำบลศรีสุข ตำบลศรีณรงค์ เป็นตำบลเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญกับการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ไว้กินเอง มีพันธุ์ของตนเอง (โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าว) หลีกเลี้ยงเกษตรเชิงเดี่ยว และสารเคมีที่ทำให้ชุมชนล่มสลายมาแล้ว หันมาทำเกษตรแบบผสมผสาน เข้ากับแนวคิดไทยแต่โบราณที่ว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว บนพื้นดินมีของกินหลากหลาย”

นายไมตรี พร้อมเพรียง เกษตรกรไร้ผสมผสาน เปลี่ยนที่นา 10 ไร่ มาปลูกพืชปลูกต้นไม้ที่หลากหลายในที่ของตน เล่าว่า ปัจจุบันเราซื้อกินซื้อใช้ โดยใช้เงินเป็นหลัก ก็มีแต่หนี้อย่างเดียว ก็ได้แนวคิดในส่วนตรงนี้ว่า เราจะต้องมาออมน้ำ ออมดิน ออมต้นไม้ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนที่ทำให้เกิดปัญญาชีวิตของตนเอง จากเกษตรเชิงเดี่ยวเราก็ทำมาแล้ว ทำอย่างไรดี หรือทำไ้ร่อย่างเดียว มันเดินไปสู่ความล่มสลาย เพราะเราต้องใช้ทุนมาก ตรงนี้เองเราก็พลิกกลับมาว่า การผสมผสานทำให้ในน้ำมีปลาในนามีข้าว ในบ่อในขอบสระทุกสิ่งทุกอย่างเรามีของกินโดยไม่ต้องซื้อหา สิ่งเหล่านี้มันก็มีในครอบครัวของเรา

สำหรับ “นอนอุ่น” ให้ความมั่นคงในการอยู่อาศัย มีบ้านไม่ต้องหลังใหญ่ แต่เป็นบ้านที่นอนอุ่น โดยให้ความสำคัญทั้งทางกายภาพและทางสังคม กล่าวคือบ้านต้องมีความมั่นคงตั้งอยู่บนที่ดินที่มั่นคงแม้หลังไม่ใหญ่ และใส่ใจต่อทุกคนในครอบครัว หรือพูดง่าย ๆ ก็คือ คนในครอบครัวให้ความสำคัญกับครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งพี่น้องที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดที่มักจะมีปัญหาเรื่องการไล่รื้อก็จะพัฒนาสู่แก้ไขปัญหามาตามโครงการ “บ้านมั่นคง” ที่ชาวบ้านเป็นเจ้าของและมีบทบาทหลักในการกำหนดทั้งบ้านและชุมชนโดยร่วมกันสร้างระบบต่างๆ ขึ้นมาเพื่อดูแลซึ่งกันและกัน

ประการที่ 3 คือทุนมี ได้ใช้ตำบลเมืองสิง อำเภอมหาราช เป็นพื้นที่ต้นแบบ ในอดีตที่ผ่านมาตำบลเมืองสิง ก็ไม่ต่างจากพื้นที่อื่นๆ ที่ชาวบ้านพากันตัดโค่นไม้ในที่ดินของตนเองเพื่อปลูกพืชเชิงเดี่ยว รวมทั้งทำลายป่าหัวไร่ปลายนาที่บรรพบุรุษดูแลกันมาจนโล่งเตียน แต่คนกลุ่มหนึ่งที่มองเห็นความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ จึงคิดหาวิธีการแก้ปัญหาโดยใช้การจัดเวทีประชาคมชุมชนรอบป่า เพื่อกำหนดกติการ่วมกัน โดยตั้งคำถามว่า “เราจะใช้ประโยชน์จากป่าอย่างยั่งยืนได้อย่างไร”

นายวิเชียร สัตตธารา แกนนำขบวนการองค์กรชุมชนตำบลเมืองสิงห์ เล่าให้ฟังว่าหลังจากที่ทำประชาคม ชาวบ้านจึงออกกฎกติกา ป่าชุมชนซึ่งมีอยู่ 4 แห่งจึงได้รับการดูแล แต่ต่อมาในปี พ.ศ. 2553 - 2554 เป็นช่วงที่ยางพารากำลังบูมราคาสูงทำให้ชาวบ้านต่างพากันโค่นต้นไม้ใหญ่ในที่ของตนเองจนโล่งเตียนเพื่อปลูกไม้ยางพารา จึงมีการคิดกันว่าทำอะไรไม่ให้เกิดการทำลายป่าเพื่อวิ่งตามกระแสซึ่งก็ไม่ได้มีกฎหมายอันใดที่ห้ามทำลายป่าในที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ จึงเริ่มคิดทำอย่างไรให้คนเมืองสิงห์ “มีป่าอยู่ในใจ” เมื่อสำรวจก็พบว่า หลายครอบครัวยังคงเก็บรักษาป่าหัวไร่ปลายนาไว้ จึงมีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายป่าครอบครัวขึ้น และให้แต่ละรายเป็นต้นแบบ “ป่าครอบครัว”

“หลายคนไม่ได้มองทุนที่พ่อแม่สะสมไว้ไม่ใช่เรื่องเงินเรื่องทองอย่างเดียว แต่มันคือการอยู่ดีมีสุข มีทรัพยากร ดินดี น้ำดี ป่าดี ซึ่งก็มีการขยายป่าครอบครัวต้นแบบโดยใช้ที่ดินของตนเองปลูกป่า ปัจจุบันมีสมาชิกเข้าร่วม 40 กว่าราย โดยปีที่ผ่านมาได้มีการทำการปลูกป่าเพิ่มเติมอีกมากกว่า 100 ไร่ ปีนี้ก็ยังมีการประสานงานขอกล้าพันธุ์ไม้เพิ่มเติมต่อเนื่อง” **วิเชียรกล่าว**

นายวิเชียร ย้ำถึงความสำคัญของทุนว่า ทุนที่สำคัญคือทุนทางปัญญา เพราะจะรักษาทุกอย่างไว้ได้ ถ้าไม่มีปัญญามีเท่าไรก็ไม่เหลือ การที่จะให้ทุนมี อย่ามองเรื่องเงินอย่างเดียว คนที่วิ่งตามเรื่องเงินอย่างเดียวหนี้สินพอกพูนและปลดหนี้ไม่ได้ วิ่งตามหนี้ไม่ทัน แต่คนไหนมองทุนทรัพยากรที่พ่อแม่ ปู่ย่า ตายายปลูกไว้และเก็บรักษา เขาจะอยู่ดีมีสุข โดยยึดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง อย่าทำลายทุนของตนเองโดยไปวิ่งตามสังคม กระแสทุนบริโภคนิยม

ประการสุดท้ายคือ “หนี้ลด” โดยใช้พื้นที่ตำบลแฉ่งมุด อำเภอกาบเชิง เป็นพื้นที่เรียนรู้บนหลักการที่ว่า การทำให้หนี้ลดจะต้องทำงานหลายๆ ด้าน ควบคู่กันไป เช่น การจัดการ “ทุนเงิน” ในตำบลไม่ให้ไหลออกนอกพื้นที่ แต่ให้ไหลเวียนเกิดประโยชน์ในตำบลให้มากที่สุด การทำให้ทุนทางธรรมชาติไม่ว่า ดิน น้ำ ป่า มีความมั่นคงเกิดประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่น การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น และการรู้จักใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงแล้วจะไม่เป็นหนี้

นายวิศิษฐ์ ภาณุพิณฑุ ประธานสถาบันการเงินชุมชนแฉ่งมุด และนายกองค์กรบริหารส่วนตำบลแฉ่งมุด เล่าให้ฟังว่า ที่นี่มีสถาบันการเงินชุมชนที่เกิดจากการรวมตัวกันของกองทุนระดับหมู่บ้านทั้งตำบล เพื่อเป็นการช่วยเหลือสมาชิก กำจัดหนี้นอกระบบ บางคนติดหนี้นอกระบบเอาโฉนดไปจำนอง เราก็ร่วมมือกับธนาคารออมสินปล่อยเงินกู้รายละ 2 แสนบาท เพื่อไถ่โฉนดออกมา และเก็บไว้ที่สถาบันการเงิน

ให้สมาชิกผ่อนชำระ สถาบันการเงินเป็นหลักค้ำประกันให้สมาชิกอีกทอดหนึ่ง เพราะถ้าให้ชาวบ้านเดินเข้าหาธนาคารโดยตรงก็เข้าถึงยากกว่า

ดังนั้นการทำให้เกิดโนวเจียนเมียนเฮาที่สุรินทร์หรือคนสุรินทร์ กินอ้ม นอนอุ่ม ทุนมี หนี้ลดก็ต่อเมื่อ ชุมชนมีการจัดทำข้อมูลในทุกๆ ด้าน ทั้งรายรับ รายจ่าย

ทรัพยากรธรรมชาติ ศักยภาพด้านต่างๆ ของชุมชน ฯลฯ แล้วนำไปสู่การจัดทำแผนแม่บทชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาของชุมชนเอง ตลอดจนนำแผนพัฒนานั้นไปบูรณาการกับแผนของ อบต. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นการร่วมมือกันจากทุกภาคส่วนในพื้นที่จากระดับตำบลสู่ระดับจังหวัดต่อไป

“ **พอช.**
มุ่งสร้างชุมชนเข้มแข็ง ”

ต้นหยงโป

การพัฒนาเพื่อรักษาทะเลและชุมชน

นายอัคริส อุเสน ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลตันหยงโป อ.เมือง จ.สตูล ได้เล่าประวัติบ้านบากันเคย ตำบลตันหยงโปให้ได้ฟัง

บากันเคย เป็นหมู่บ้านประมงบริเวณอ่าวตันหยงโป ฝั่งอันดามัน ใต้สุดของแผ่นดินไทยที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล มีป่าชายเลนประมาณ 3,000 ไร่ เป็นที่อยู่อาศัยและแหล่งอนุบาลของสัตว์ต่างๆ เช่น ลิงแสม นาค นก และสัตว์น้ำหลากหลายชนิด กุ้ง หอย ปู ปลา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กุ้งเคย และหอยกระพง

ในอดีตจะมีชาวประมงอินโดนีเซีย มาเลเซีย แม้แต่จากตรังมาสร้างที่พักชั่วคราวหรือที่เรียกว่า บากัน เพื่อทำประมงโดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำเคยหรือกะปิ หมู่บ้านแห่งนี้ จึงเรียกว่า บากันเคย

นอกจากนี้อ่าวตันหยงโป เต็มไปด้วยเกาะต่างๆ เช่น เกาะมดแดง เกาะหัวมัน เกาะกวาง เกาะมะการัง เกาะสามเล็ก และไม่ไกลจากเกาะลังกาวิของมาเลเซีย มีปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เรียกว่า สันหลังมังกรหรือทะเลแหวก รวมทั้งมีหญ้าทะเลอันเป็นแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำชายฝั่ง

ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลต้นหยงโป เล่าอีกว่า ชาวบ้านกันเคยและชาวบ้านอื่นๆ ในตำบลต้นหยงโป ส่วนใหญ่มีอาชีพทำประมงพื้นบ้าน ด้วยเครื่องมือประมงที่เกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้าน การวางอวน ไซปลา ตกเบ็ดและรุนเคย เป็นการเข้ามาหากินที่เอื้อต่อธรรมชาติ ทำให้พวกเราหากินอยู่กับทะเลได้จนถึงปัจจุบัน

“ตั้งแต่ปี 2538 เป็นต้นมา มีเรืออวนรุนของคนต่างถิ่นจำนวนกว่า 300 ลำ ซึ่งใช้เครื่องมือแบบล้างผลาญ เป็นการทำลายสัตว์น้ำขนาดเล็ก ทำลายหน้าดิน หล่้าทะเลหมดไป พะยูน เต่า โลมา ต้องอพยพไปอยู่ถิ่นอื่นๆ รวมทั้งได้ทำลายเครื่องมือประมงของชาวบ้านเสียหายไปจำนวนมาก พวกเราจึงรวมตัวกันเป็นประมงอาสา (ยกระดับเป็นกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งในเวลาต่อมา) เพื่อดูแลทรัพยากรของพวกเรามีการออกเรือตรวจตราทั้งเรือและน้ำมัน เราช่วยกันออก ถ้าจับได้เราก็พูดคุยทำความเข้าใจ ทำอย่างนี้เรื่อยๆ จนกระทั่งเรืออวนรุนลดน้อยลง”

นางบุหงา อูเสน เลขาธิการสภาองค์กรชุมชน ต.ต้นหยงโปเล่าว่า นอกจากการเฝ้าระวังเรืออวนรุนแล้ว ทางกลุ่มยังทำกิจกรรมอนุรักษ์รูปแบบต่างๆ โดยการส่งเสริมขององค์กรพัฒนาต่างๆ เช่น มูลนิธิอินตามัน กองทุนฟื้นฟูเกษตรกร ฯลฯ เช่น สนับสนุนให้เกิดกลุ่มเยาวชนให้เข้ามาเรียนรู้การจัดการทรัพยากรและร่วมจัดเก็บข้อมูลต่างๆ การจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านประมงอาสา เพื่อนำผลผลิตจากทะเลไปแปรรูปเป็นสินค้าต่างๆ การทำกะปิ อาหารทะเล การลอกใบจาก ปลาแห้ง ฯลฯ เพื่อเป็นรายได้ให้กับครอบครัว ซึ่งรายได้ส่วนหนึ่งจะจัดสรรหนุนเสริมกิจกรรมฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลอีกด้วย

ในปี 2549 ได้มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ “ธนาคารกั้ง” ขึ้นมา เนื่องจากมีการจับกั้งที่ไม่ได้ขนาดกันมากโดยเฉพาะเด็กๆ จึงเชิญคนจับกั้งมาพูดคุยทำความเข้าใจ ทำข้อตกลง แล้วตั้งธนาคารกั้งขึ้นนำกั้งเล็กมาขุนให้โตก่อนนำไปขาย ทำให้กั้งเพิ่มมากขึ้น

จากการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งอย่างต่อเนื่องและได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มอนุรักษ์ในที่ต่างๆ ทำให้มีกลุ่มองค์กรต่างๆ เข้ามาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก จึงได้เกิดแนวคิดในการตั้งกลุ่มริสอร์ทชุมชนขึ้น เพื่อรองรับกลุ่มเยาวชน นักเรียน นักศึกษา เครือข่ายองค์กรชุมชนจากที่ต่างๆ ตลอดจนประชาชนทั่วไป

กลุ่มได้รับงบประมาณสนับสนุนเบื้องต้นจาก ศอ.บต. ส่วนชุมชนก็มาถือหุ้นด้วยการลงแรง ใครมาช่วยงานก่อสร้างก็ชั่วโมงเราก็จัดไว้เป็นหุ้น ซึ่งมันดีที่ถอนหุ้นไม่ได้ แต่หุ้นแรงที่ลงไปจะตกถึงลูกหลานได้

นายอดิธิส เล่าอีกว่าโปรแกรมการท่องเที่ยวมี 2 แบบคือ แบบแรกเป็นการเยี่ยมชมธรรมชาติ เช่น กินบนซอน นอนริมเล พิชิตทะเลแหวกสันหลังมังกร เล่นน้ำดำหอย กะพง ชมหญ้าทะเล ดำน้ำดูปะการัง พิชิตกั้งตักแตน (ยำกั้ง) ล่องเรือคายัคชมป่าชายเลน ตกเบ็ดปลา-หมึก เป็นต้น ส่วนอีกแบบก็เป็นโปรแกรมศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้าน ดูการลอบไต่จาก ทำหมวกตุ๋งด้วยใบจาก ดูการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากทะเล เช่น ทำกะปิ ปลาแห้ง ฯลฯ และที่สำคัญผู้ที่มาพักริสอร์ทชุมชนจะได้ลิ้มรสชาติอาหารทะเล สดๆ ฝีมือกลุ่มแม่บ้านของเขา

ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลตันหยงโป เล่าต่อถึงแผนงานในอนาคตว่า นับตั้งแต่ได้มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2553 เราก็ใช้สภาองค์กรชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงกลุ่มชาวบ้านจากหมู่บ้านอื่นในตำบลเข้ามาเรียนรู้และทำงานร่วมกัน โดยทุกปัญหาในตำบลจะต้องบูรณาการเป็นแผนระดับตำบล ไม่ว่าจะเป็นการแก้ปัญหาที่ดิน ซึ่งพี่น้องจำนวนมากอาศัยอยู่บริเวณชายฝั่ง โดยสำรวจข้อมูล

จัดทำแนวเขตเพื่อยกระดับไปสู่โฉมชุมชน ทำให้ชาวบ้านมีความมั่นคงในการอยู่อาศัยและอยู่ร่วมกับทะเลได้อย่างพึ่งพาซึ่งกันและกัน เรามีกองทุนสวัสดิการชุมชน มีกลุ่มออมทรัพย์ชุมชน ซึ่งทุกกลุ่มจะต้องผนึกกำลังกันเป็นหนึ่งเดียว ร่วมกันทำแผนพัฒนาระดับตำบลขึ้นมา

นายกิตติ หมัดคานี นายกองค์การบริหารส่วนตำบลตันหยงโปเล่าว่า เราจะใช้บ้านบากันเคยเป็นต้นแบบ ขยายไปยังหมู่บ้านอื่นๆ เพื่อให้เกิดกิจกรรมอนุรักษ์ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน ธนาคารปูดำจะต้องมีทุกหมู่บ้าน จากนั้นก็จะก้าวไปสู่การทำผังเมืองทั้งตำบล โดยแบ่งพื้นที่เป็นโซน ได้แก่ โซนการท่องเที่ยว โซนที่อยู่อาศัย โซนเกษตรและโซนอนุรักษ์อัน ได้แก่ ป่าชายเลน เขตปะการัง ภูเขาทะเล ชายฝั่งและเกาะแก่งต่างๆ

“เราพร้อมกับสภาองค์กรชุมชน นักวิจัยท้องถิ่น และองค์กรพัฒนาต่างๆ ในการทำความเข้าใจกับชาวบ้านและเยาวชนให้ตระหนักถึงความจำเป็นของการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่เพราะภัยที่จะมาในอนาคต ไม่จำเพาะแต่เรืออวนรุนเหมือนในอดีต แต่ยังมีแผนพัฒนาภาคใต้ การเปิดประชาคมอาเซียน หากไม่วางแผนรองรับ ชาวบ้านไม่อาจรักษาธรรมชาติและวิถีอันงดงามสืบต่อไปให้ลูกหลานได้ ดังนั้นการร่วมกันกำหนดผังเมืองเป็นแนวทางหนึ่งที่ทุกคนต้องร่วมกันทำ ร่วมกันอนุรักษ์สร้างกติกาให้เป็นของทุกคน และจะได้พัฒนาตึกานี้ไปสู่การทำข้อบัญญัติท้องถิ่น” นายกฯบอก

นางบุหงา อุเสน บอกอีกว่าพวกเราชาวตันหยงโปอยู่ได้เพราะมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีวิถีวัฒนธรรมภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน เราจะต้องจัดการชุมชนของเราเองให้เข้มแข็งเพื่อป้องกันระบบต่างๆ จากภายนอกที่จะเข้ามาทำลายและตัดทวงผลประโยชน์จากเราไป ซึ่งนอกจากกิจกรรมพัฒนาที่ร่วมกันสร้างอย่างหลากหลายแล้ว การพัฒนาเยาวชนให้มีจิตสำนึกรักษ์ท้องถิ่นของตนเองก็มีความสำคัญ ซึ่งมีเยาวชนเข้าร่วมโครงการอย่างต่อเนื่อง

“อีกเรื่องหนึ่งที่ต้องร่วมกัน คือ การทำให้ทุนและเศรษฐกิจของชุมชนมีความเข้มแข็ง เรามีทุนทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์มาก เรามีทุนทางภูมิปัญญาด้านต่างๆ มีทุนที่เป็นตัวเงินที่เราร่วมกันสะสม และมีความเข้มแข็งของกลุ่มองค์กรชุมชนเป็นเสาหลักค้ำยันทุกระบบ โดยมีทุนความร่วมมืออันดีของทุกภาค

ส่วนในตำบลเป็นพลังหนุนเสริม เป้าหมายข้างหน้าก็คือเราจะพัฒนาและยกระดับทุนเหล่านี้ให้เป็นการก้ำหลักของชุมชน ป้องกันทุนจากภายนอก ที่จะเข้ามาทำลายชุมชนของเราและด้วยความพร้อมที่มีอยู่ ตันหยงโป จึงถูกยกเป็นตำบลนำร่องด้าน “เศรษฐกิจและทุนชุมชน” ที่สนับสนุนโดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(พอช.) โดยจะใช้รูปธรรมของตันหยงโปเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการจัดการเศรษฐกิจและทุนขยายผลไปยังตำบลอื่นๆในจังหวัดสตูล

สถานการณ์ในวันข้างหน้าที่ยากจะหนีได้ นั่นคือ แผนพัฒนาภาคใต้ ท่าเรือปากบารา นิคมอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว การกว้านซื้อที่ดิน และอีกหลายปัจจัยจะมากับเสรีอาเซียน และความคืบคลานของทุนขานานใหญ่ หากวันนี้ชุมชนไม่มีการเตรียมพร้อมเพื่อรองรับ เชื่อเหลือเกินว่า ทรัพยากรธรรมชาติ ทุน ภูมิปัญญา ฯลฯ ของชุมชนจะไม่ใช่ของชุมชนอีกต่อไป

ตันหยงโปเป็นเพียงรูปธรรมหนึ่งของการตื่นรู้ในการป้องกันชุมชนที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันผลักดันให้เป็นจริง

“พอช. มุ่งสร้างชุมชนเข้มแข็ง”

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
Community Organizations Development Institute (Public Organization)
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
Ministry of Social Development and Human Security

912 ถนนนวมินทร์ แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240
โทรศัพท์ 0 2378 8300 โทรสาร 0 2378 8321
อีเมล : codi@codi.or.th เว็บไซต์ : www.codi.or.th

